

Informe procés participatiu

VAM SER, SOM I SEREM

Els moviments
socials a València

AJUNTAMENT DE VALÈNCIA
REGIDORIA DE PARTICIPACIÓ CIUTADANA I ACCIÓ VEÏNAL

2022

Crèdits

VAM SER SOM SEREM. Els Moviments Socials a València. Procés participatiu d'homenatge als Moviments Socials de la ciutat.

2022

Capítols

I Introducció

II Metodologia

III Resultats

IV Conclusions

Idioma

Valencià

Iniciativa

Regidoria de Participació Ciutadana i Acció Veïnal

Ajuntament de València

Contracte

DINAMITZACIÓ DEL PROCÉS PARTICIPATIU QUE ORIENTE EL DISSENY D'UNA CREACIÓ ARTÍSTICA PER HOMENATJAR ALS MOVIMENTS SOCIALS DE LA CIUTAT DE VALÈNCIA

Col·laboracions

Ciuta-Lab (Las Naves)

Redacció

Fractals Educació Artística

- Andrea Pont García
- Alba López Cambronero

Identitat gràfica i fotografies

Fractals Educació Artística

Azul Limón Estudio SL

La Cosecha Comunicación

VAM SER,
SOM
I SEREM

AJUNTAMENT DE VALÈNCIA

REGIDORIA DE PARTICIPACIÓ CIUTADANA I ACCIÓ VEÏNAL

AGRAÏMENTS

A totes les entitats que *posen el cos*, fent d'aquesta ciutat una comunitat habitable, digna i resilient. A les que han regalat el seu temps per fer possible aquest procés, a les que han recolzat però no han pogut trobar el moment, pel seu pluriactivisme, i a les que han declinat la seua participació, per no voler cap homenatge més que continuar lluitant dia a dia. Gràcies per la vostra generositat.

Índex

1 INTRODUCCIÓ 05-07

2 METODOLOGIA 08-27

2.1. Justificació.	08-09
2.2. Cronograma.	10
2.3. Observació Documental.	11-19
2.4. Entrevistes.	20-21
2.5. Tallers Participatius.	22-26
2.6. Qüestionari.	27

3 RESULTATS 28-77

3.1. Participació.	31
3.2. Entrevistes.	32-44
3.3. Tallers Participatius.	45-64
3.4. Qüestionari.	65-75
3.5. Com deuria ser un homenatge als Moviments Socials?	76-77

4 CONCLUSIONS 78-79

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES 80

ANNEXOS 82-124

Entrevistes.	83-99
Tallers participatius.	100-107
Qüestionari.	108-112
Com hauria de ser un homenatge als Moviments Socials?	113-124

1

Introducció

VAM SER, SOM, SEREM: Els Moviments Socials a València és un procés participatiu per a homenatjar els Moviments Socials de la ciutat de València impulsat des de la Regidoria de Participació Ciutadana i Acció Veïnal de l'Ajuntament de València.

Es tracta, doncs, d'un homenatge als Moviments Socials de la ciutat de València, un arxiu de memòria viva a través del qual es podrà conèixer o retrobar amb els diferents Moviments que han fet de la ciutat de València la ciutat que és, per a poder imaginar la ciutat que es voldria ser.

El procés té com a objectiu visibilitzar l'imaginari col·lectiu dels Moviments Socials mitjançant un procés participatiu; reivindicant la importància dels Moviments Socials per a construir comunitat.

Una vegada finalitzat el procés participatiu, aquest document aprofitarà com a guia per a una futura creació artística que represente i homenatge els Moviments Socials del passat i present de la ciutat de València.

El projecte ha tingut tres destinataris diferents, que han participat en moments i accions diferenciades:

- Agents clau dels Moviments Socials.
- Persones expertes en Moviments Socials, del món acadèmic i de la gestió cultural.
- Ciutadania en general.

Els resultats obtinguts estan replegats en una pàgina web dedicada al procés, dintre de la qual es trobaran les diferents accions:

Visita el web i coneix tot el procés:
www.valencia.es/participammss

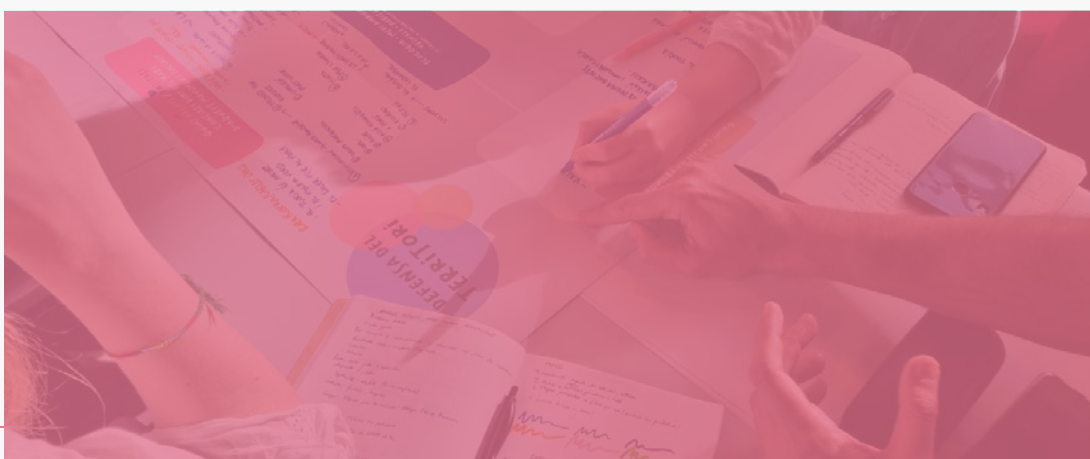
Per a definir el concepte dels Moviments Socials, aquest procés ha prés de referència la definició de "Nous Moviments Socials" de 1980 del sociòleg Alberto Melucci, segons la qual els Moviments Socials:

- Tenen l'origen en situacions identificades com a injustes.
- Aquestes injustícies percebudes no troben solució en canals d'acció «ordinaris».
- Els participants dels Moviments Socials s'agrupen per a l'acció entorn a models alternatius i ideals col·lectius.

En el procés participatiu s'han portat a terme diverses accions amb representants dels Moviments Socials següents: Defensa del territori, veïnal i habitatge, cultura i llengua, antiracista, ecològic-mediambiental, feminismes, antimilitarisme, model econòmic, drets LGTBIQ+, internacionalisme, laboral, comunicació alternativa, memòria, justícia i reparació.

En una primera fase d'investigació s'han realitzat entrevistes amb les persones expertes en Moviments Socials, així com un taller de mapatge diagnòstic per a identificar i reflexionar entorn dels Moviments Socials més representatius de la ciutat de València.

En una segona fase, s'ha treballat amb agents clau dels Moviments Socials, realitzant entrevistes d'iniciatives individuals i un taller de trobada i diàleg col·lectiu amb representants d'aquests. En aquesta fase han participat alguns dels Moviments Socials més significatius de la ciutat, protagonistes d'alguns dels camps d'acció següents: igualtat, defensa del territori i societat, moviments veïnals i d'habitatge, cultura i llengua, antiracistes, ecològic-mediambientals, feminismes, antimilitarismes, model econòmic, pels drets LGTBIQ+, internacionalisme, laboral, comunicació alternativa, memòria, justícia i reparació, entre altres.

Finalment, es va crear un qüestionari obert a tota la ciutadania per a generar l'oportunitat a una participació més ampla i poder recopilar les seues percepcions i reflexions entorn dels Moviments Socials a València.

El present informe comença introduint la Metodologia, és a dir, com s'ha dut a terme el procés mitjançant la descripció detallada de les accions ja esmentades, els temps dedicats a cada fase i la justificació pertinent de cadascuna d'elles.

Així mateix, s'introdueixen diferents fonts d'investigació que s'han emprat per a establir el marc teòric del procés i que ajuden a definir alguns conceptes i idees complexes, com la de "Moviment Social", els seus àmbits més representatius o les seues accions participatives.

A continuació, s'exposen els resultats obtinguts mitjançant l'observació documental, entrevistes, tallers participatius i qüestionaris. Finalment, després de l'anàlisi de les dades aconseguides, s'exposen les principals conclusions, les idees força del procés i l'anàlisi de la participació. A la fi del document es podran trobar els Annexos, documents que repleguen el contingut del procés i que s'han fet ús com a eina per a recopilar la informació posteriorment sistematitzada.

Les idees replegades a aquest informe responen a les aportacions fetes per les persones participants a les diverses fases del procés. Són, per tant, un recull de les veus participants.

2

Metodologia

2.1 Justificació

Per a la realització d'aquest projecte s'ha emprat una investigació aplicada per donar resposta a la finalitat del procés: l'homenatge als moviments socials de la ciutat de València partint de la seua realitat i pràctiques socials. El procés ha tingut un abast temporal de sis mesos, tres de recollida d'informació i tres de sistematització. L'amplitud ha sigut microsociològica, ja que s'ha estudiat un grup reduït de caràcter heterogeni, persones expertes i acadèmiques, agents clau de Moviments Socials i ciutadania, amb una profunditat descriptiva, caracteritzant l'imaginari col·lectiu dels Moviments Socials de la ciutat de València.

El caràcter ha sigut fonamentalment qualitatiu, de naturalesa documental i majoritàriament en format entrevista, tot i que s'han emprat metodologies quantitatives també. La combinació d'aquestes dues metodologies resulten enriquidores per conèixer una realitat de manera polifacètica i múltiple.

La investigació qualitativa es defineix com un mètode per a recopilar dades mitjançant debats oberts i conversacionals (Corbetta, 2007). Existeixen cinc mètodes principals per a dur a terme la investigació qualitativa: investigació etnogràfica, grups focals o focus groups, entrevistes un a un, anàlisis de contingut i investigació de casos d'estudi. En aquest procés, han sigut utilitzats l'entrevista, el focus group en format de taller participatiu i l'anàlisi de contingut a través de l'observació documental.

D'altra banda, s'han dut a terme també processos d'investigació quantitativa, amb l'objectiu de trobar generalitats en l'imaginari col·lectiu de la ciutadania. Aquest tipus d'investigació s'ha conformat mitjançant un qüestionari obert a tota la ciutadania, amb preguntes majoritàriament tancades amb opció de resposta oberta.

Per a l'execució del projecte, s'han emprat també estratègies de la metodologia Investigació-Acció Participativa (IAP), per a garantir un procés democràtic. En este cas era totalment necessària la participació de persones directament implicades als Moviments Socials per a parlar de primera mà al voltant de les seues realitats i dels reptes socials que afronten.

Una de les principals característiques de la IAP és que la gent comuna es pot tornar protagonista de la seua pròpia història, de la reflexió i de l'acció col·lectiva.

Aquesta metodologia s'ha dut a terme principalment durant el Taller de mapatge col·lectiu amb Ciuta·Lab (Las Naves) i en el Taller Els Moviments Socials a Reflexió, generant la investigació sobre la base de l'experiència de les persones de manera col·laborativa, no en solitari.

Gràcies al diagnòstic participatiu, dut a terme en el Taller de mapatge en col·laboració amb Ciuta·lab (Las Naves), s'han entrevistat els corresponents agents clau dels Moviments Socials i tant a través del taller com de les entrevistes, s'ha dissenyat el Taller dels Moviments Socials a Reflexió, generant de nou un espai de reflexió, d'intercanvi d'idees i de creació de propostes col·lectives.

2.2 Cronograma

2.3

Observació Documental

Fonts d'investigació

Té València una tradició de resistència ciutadana que ofereix exemples molt creatius per a oposar-se a la seducció de la imatge mediàtica dels edificis-estrela i els mega-esdeveniments, posant en peus potents i imaginatives propostes participatives en defensa del bé comú.

Rogelio López Cuenca,
Radical Geographics.

Els Moviments Socials de la ciutat han sigut motiu d'investigació de persones expertes que, al llarg dels anys, han buscat visibilitzar, dignificar i immortalitzar les seues lluites.

Aquest procés s'ha basat en les següents fonts de documentació, que es poden categoritzar en:

- **Marc Conceptual**, per a aquells textos que han ajudat a crear un marc que permeta establir una definició de Moviment Social, els criteris que els defineixen i com es trasllada a la pràctica del territori de la ciutat de València.
- **Anàlisi històrica**, són textos que expliquen els canvis històrics de la ciutat i la seua causa - efecte en els diferents Moviments Socials, la comprensió de les diferents maneres de participació i la manera en què una societat entén i s'implica en una problemàtica social.
- **Monogràfics**, estudis de cas dels diferents Moviments Socials que han permés conèixer en profunditat com la teoria s'emporta a la pràctica.

Marc Conceptual ●

En aquest punt es troben articles i llibres que han ajudat a establir una definició de Moviment Social, així com a definir aquells criteris que el caracteritzen i el traslladen a la pràctica del territori de la ciutat de València.

Els Moviments Socials al País Valencià. Una anàlisi comunicativa (2012) Rafael Xambó, Xavier Ginés, Ignasi Duarte, Emma Gómez Nicolau.

Aquest article caracteritza els Moviments Socials de les darreres dècades i analitza les seues estratègies de comunicació. Aquest text ha estat base per:

01.

Emmarcar el projecte en la definició de Nous Moviments Socials de Melucci per a caracteritzar les mobilitzacions que: tenen l'origen en **situacions identificades com a injustes**, no troben solució en **canals d'acció «ordinaris»** i s'agrupen per a l'acció entorn a **models alternatius i ideals col·lectius**.

02.

Començar a categoritzar els Moviments Socials de la ciutat: D'**ona llarga**, nascuts en la primera modernitat, s'ocupen dels drets laborals. D'**ona curta**, provenen de les contradiccions del model productiu capitalista, sent el moviment ecologista el més representatiu. I **esclats multitudinaris** que es donen de manera puntual, amb caràcter massiu, imprevisible i de potencial transformador.

03.

Identificar alguns dels Moviments més significatius de la ciutat de València, d'àmbits com la Defensa del territori, Igualtat i Societat.

Les pràctiques populars d'innovació social i la seua incidència en la política institucional: La perspectiva dels Moviments Socials de València (2019). Laia Saragossà Miquel. Treball final de Màster oficial de Polítiques socials i Acció comunitària.

Article que investiga les relacions existents entre l'administració pública i el que la investigadora anomena "pràctiques populars d'innovació social".

Les dues característiques amb les que representa als Moviments Socials són: la no jerarquia en la seua organització i el foment d'un model participatiu que permeta formar a la ciutadania partint de les iniciatives socials i les decisions polítiques.

Les seues aportacions són rellevants perquè:

01.

Dota d'importància al context territorial a l'hora d'entendre un moviment, els seus objectius i característiques.

02.

Transmet les variacions que han experimentat els Moviments Socials amb la introducció de l'associacionisme: Amb la creació d'un estat democràtic representatiu, les línies que separen a associacions i institucions es difuminen. Al contrari que a la dictadura, es pot trobar en l'administració un espai de participació i per tant les institucions veuen transformades les seues estructures mitjançant l'impuls de processos participatius.

04.

Divideix els àmbits dels Moviments Socials en: Xarxa comunitària, drets humans, interculturalitat i política migratòria, feminisme i LGTBIQ+, cultura, dret a l'habitatge, lluita de barri per un model de convivència sostenible i model territorial a València i la seua horta (ecologia).

Aquesta classificació ha estat significativa perquè ha orientat la divisió per àmbits del projecte que ací ens ocupa, representant-se la mateixa diversitat de grups, encara que els noms emprats dels àmbits varien.

03.

Els motors de canvi experimentats als Moviments Socials actuals des de la crisi del 2008, que són:

- La deslegitimació institucional.
- La participació no sempre vinculant.
- La insatisfacció col·lectiva i la participació de "dalt cap a baix" percebuda com a amenaça.

05.

Identifica als Moviments Socials amb l'objectiu d'afavorir la incidència política, el canvi de legislació i els processos relacionals aspirant a una major horitzontalitat.

Anàlisi històrica

En aquest punt es troben llibres i exposicions que fan menció als Moviments Socials més representatius a València, les seues lluites i trajectòries.

SUJETOS INDÓMITOS. Cartografía disidente de la ciudad de Valencia (2015) Juan Vicente Aliaga y Carmen Navarrete.

La publicació repensa la ciutat de València i el seu espai urbà. És a dir, identifica els reptes que ha hagut d'afrontar a escala social, política i cultural, així com els espais de resistència que conformen la seua identitat.

El capítol de Mijo Miquel

Arqueologías de la participación, parla dels orígens de les associacions veïnals.

01.

Les característiques fonamentals de les primeres xarxes associatives entre veïnat i moviment obrer recullen les reivindicacions socials i econòmiques, drets laborals i condicions de vida i de treball bàsiques articulant les reivindicacions urbanes amb les exigències de la democràcia política.

02.

El barri de Natzaret va ser molt significatiu en les pràctiques democràtiques veïnals amb "els Delegats de Carrer", una articulació de barri que es concretà al 1976 amb la legalització de l'Associació.

Van ser també precursors: Benicalap, Orriols, Fuensanta, Benimaclet, Marítim, Aiora, Malva-rosa, Sant Marcel·lí, Russafa, Gran Via, Ciutat Fallera, Campanar...

Responien a les grans diferències d'equipaments bàsics i facilitats: educació, infraestructures, sanitat i transport.

03.

Amb l'arribada del 15M, es comença a treballar mitjançant un sistema organitzatiu diferent: l'assembleari.

04.

Els Moviments Socials vinculats al territori urbà fusionen les lluites purament urbanístiques amb les ecològiques a València. Les lluites que esmenta com a més rellevants són:

El Saler per al Poble, El llit del Túria és nostre i el volem verd, No a l'ampliació del port, la No prolongació de Blasco Ibáñez (Salvem el Cabanyal), la salvaguarda de l'horta en contra de l'expansió de la ciutat, la conservació del centre històric i el seu patrimoni afavorint la vida enfront dels fins especulatius. Tots ells tenen com a característica comuna que són reaccions enfront del model desenvolupista de ciutat.

València Viva i Combativa (2022) **Jorge Ramos i German Caballero.**

Aquest llibre relata amb molta força visual moments clau dels Moviments de les últimes dos dècades. Ha estat important per:

01.

Perquè visibilitza Moviments Socials de major actualitat que els articles acadèmics previs, focalitzant-se en els esclats multitudinaris com són: El 15M, la Primavera Valenciana, el dret a l'habitatge (Plataforma d'Afectades per la Hipoteca València i Entrebarris), la solidaritat antiracista, internacionalista i antifeixista (BDS València, CIES NO, Crida contra el Racisme i el Feixisme València), el 8M i el feminisme (Assemblea Feminista de València).

PERDUTS A LA CIUTAT. La vida urbana en les col·leccions de l'IVAM (2016). **Exposició de l'Institut Valencià d'Art Modern. Comissariada per José Miguel G. Cortés**

Conjunt d'obres que representen aspectes fonamentals per a entendre la vida urbana en l'últim segle. Carmen Navarrete a *La ciutat: Un lloc a conquistar per a la diversitat* destaca:

01.

La participació i accions contribueixen a transformar la sociabilitat i governabilitat de la ciutat de València.

02.

En l'ecosistema de Moviments Socials de la ciutat destaca el paper dels moviments veïnals i del col·lectiu feminista, amb reivindicacions lligades a la ciutat i millora de les seues condicions de vida.

“El dret a la ciutat ha de poder consistir també en un dret a la ciutat imaginada, a poder tindre i oferir altres punts de vista, a entendre la ciutat com un espai desitjable per a la complexitat de la vida.” (Carmen Navarrete, 2016)

Fotografies de l'exposició *Testimonis de la ciutat* (2016). Propietat de l'IVAM. Obtingudes de: www.ivam.es/exposiciones/testimonis-de-la-ciutat/

Testimonis de la Ciutat (2016). Exposició a la biblioteca de l'Institut Valencià d'Art Modern. Comisariada per Álvaro de los Ángeles Rodríguez.

Mostra visual que va estar oberta a la participació ciutadana mitjançant tallers amb els Moviments Socials al voltant de la visibilització i arxiu de grups i col·lectius activistes que treballaren en les últimes dècades a la Comunitat Valenciana.

01.

Les minories són resistents a la invisibilització institucional gràcies a la rellevància i normalització dels mitjans digitals, que han contribuït a crear espais comuns de lluita i resistència.

02.

Destaca les reivindicacions històriques i actuals vinculades a la defensa del territori, ecològiques, reaccions a negligències polítiques i reivindicacions de drets com: Les accions de Per

l'Horta, Salvem el Botànic, Recuperem Ciutat, Xúquer Viu, El llit del Túria és nostre i el volem verd, El Saler per al Poble, Salvem el Botànic, El Casal de la Dona, Salvem El Cabanyal-Canyamelar, el Col·lectiu Lambda o l'Associació de Víctimes del metro de València del 3 de juliol de 2006.

Fotografia de l'exposició *Radical Geographics* (2016). Propietat de l'IVAM. Obtinguda de: www.ivam.es/noticias/el-mapa-de-valencia-de-rogelio-lopez-cuenca-ja-esta-en-la-xarxa/

RADICAL GEOGRAPHICS (2016). Exposició de Rogelio López Cuenca a l'Institut Valencià d'Art Modern.

A la seua obra *No/W/Here: Valencia / Polivalencias*, realitzada en xarxa amb altres artistes, parla de la violència sobre el territori i els seus habitants i les desobediències ciutadanes, mitjançant la documentació d'una cartografia crítica sobre València.

01.

A causa de la bombolla immobiliària-financera i del desenvolupament d'un tipus de ciutat en contínua construcció, comencen iniciatives com els Salvem en defensa del territori: el Túria, el Cabanyal, el Botànic, l'Horta i el Saler.

02.

Destaca el paper de:

- Salvem el Cabanyal i les seues eines comunicatives per a donar visibilitat al conflicte i crear opinió pública (Portes Obertes).
- La lluita per l'horta i la campanya "L'horta és futur" del col·lectiu Per l'Horta.
- El treball de reivindicació fet per l'Associació de Víctimes del Metro.
- La lluita per la conservació del barri de Natzaret per part del seu veïnat.

L'estratègia del silenci (2017). Barret Films.

Documental que compta l'ocorregut en l'accident de metro de València de 2006 i la lluita de l'Associació de Víctimes del Metro per a denunciar el posterior tractament dels familiars i augmentar la seguretat viària. Col·laborà amb l'equip de Salvados (Atresplayer, 2013) en el seu capítol *Los olvidados*, monogràfic sobre l'accident i la lluita de les víctimes.

Natzaret, 40 anys de Lluita (2017). La Cosecha Comunicación

Documental focalitzat en el moviment veïnal del barri de Natzaret, que narra els seus quaranta anys de lluita, des de l'època predemocràtica fins a l'actualitat. Un recorregut pels fonaments de la participació ciutadana i les diverses reivindicacions per defensar el territori i el litoral de la ciutat, així com els drets, la integració i el desenvolupament del seu veïnat.

Justicia y Reparación (s.f.). Nervio, ArqueoAntro, Oskar Navarro Pechuan

Aquesta sèrie de documentals relata les experiències de les famílies dels represaliats pel franquisme en la seua cerca per exhumar a les víctimes, en un exercici de memòria, justícia i reparació. Els testimonis parlen no sols del final de la vida d'aquestes persones

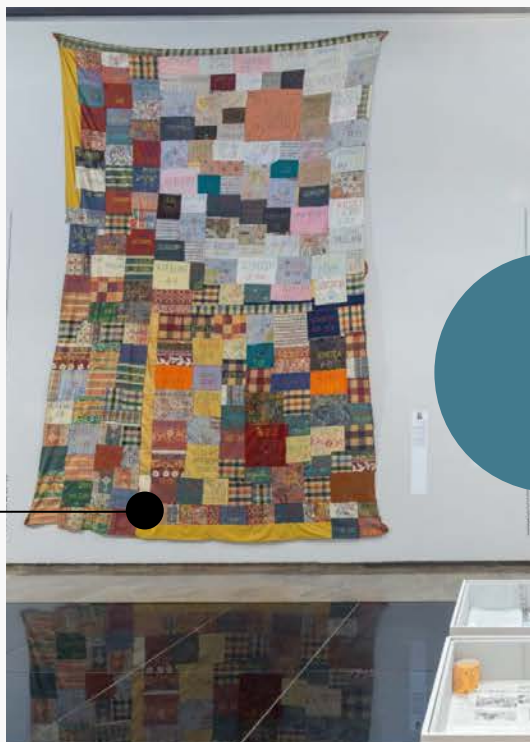
En aquest últim punt es troben documentals i exposicions monogràfiques de Moviments Socials específics.

Fotograma del documental *Natzaret, 40 anys de Lluita* (2017). Imatge concedida per La Cosecha Comunicación.

sinó d'un trauma sociopolític (la estigmatització no sols de les famílies, sinó dels ideals i valors republicans) transmès entre famílies i successivament entre comunitats. També es relata la invisibilització de la lluita de gran nombre de persones per la democràcia i la justícia social.

“ En aquests anys he après que la participació ciutadana és útil [...] perquè fa realitat la societat democràtica.” (Fernando Flores, 2015)

Fotografia de l'exposició *Cabanyal Portes Obertes 1998-2015* (2021). Propietat del Consorci de Museus de la Comunitat Valenciana CCCC. Obtinguda de: <https://www.consorcimuseus.gva.es/exposicion/1998-2015-cabanyal-portes-obertes-cultura-i-ciudadania/?lang=es>

Cabanyal Portes Obertes 1998-2015 (2021). Exposició al Centre del Carme Cultura Contemporània del Consorci de Museus. Comisariada per Emilio José Martínez Arroyo i Maribel Doménech Ibáñez.

Exposició que mostra tot el recorregut artístic i cultural generat en el marc de Cabanyal Portes Obertes, un projecte desenvolupat per a donar visibilitat a les demandes de Salvem el Cabanyal en contra del Pla Especial de Protecció i Reforma Interior (PEPRI) del Cabanyal-Canyamelar, i a favor de la defensa de la conservació del barri. Les idees conclusives a la finalització de la trajectòria del projecte varen ser:

01. La participació ciutadana aborda micropolítiques. (Emilio José Martínez Arroyo i Maribel Doménech Ibáñez).
02. Cada lluita ciutadana expressa la seua singularitat i la seua pròpia manera de fer política. (Emilio José Martínez Arroyo i Maribel Doménech Ibáñez).
03. El poble defensa la identitat que considera que li defineix. (Aportació d'Álvaro de los Ángeles en referència al Cabanyal, parlant de la particularitat de cada territori i valorant la diversitat enfront de l'homogeneïtzació).

2.4

Entrevistes

Agents clau dels
Moviments Socials
i persones expertes

Una de les parts fonamentals d'aquest procés han sigut les entrevistes en profunditat perquè han permés comprendre la realitat dels Moviments Socials a València. Aquestes entrevistes s'han dividit en:

- Entrevistes a persones expertes en Moviments Socials que, des de les ciències socials, la cultura i l'urbanisme ens han permés aprofundir en la realitat dels Moviments Socials de la ciutat i apropar-se a les diverses tipologies de moviments.
- Entrevistes a agents clau dels Moviments Socials de la ciutat. Aquestes entrevistes han permés a personalitats clau dels Moviments Socials narrar la seua realitat en primera persona. Aquestes entrevistes a agents clau dels Moviments Socials varen tindre dos objectius principals: 1) Conèixer la realitat de cada moviment, i 2) generar un arxiu audiovisual que acoste aquests testimonis a la ciutadania per conèixer la realitat

de cada Moviment i poder extraure unes idees-força que identifiquen les característiques principals dels Moviments Socials a la ciutat de València.

Per a poder obtindre una informació que permetera als agents clau i persones expertes narrar les seues històries i compartir les seues reflexions, es van dissenyar amb una estructura conversacional dirigida, facilitant la narració de les seues experiències i reflexions d'una manera flexible.

Per això, es pot dir que les entrevistes varen ser semi-estructurades donat que es va plantejar un conjunt de preguntes prèviament dissenyades en contingut i forma.

Els models d'entrevista tant a persones expertes com a agents clau dels Moviments Socials es troben a l'apartat Annexos d'aquest informe (pàgines 84-85).

Persones ● expertes

Les entrevistes a persones expertes varen estructurar-se en quatre blocs diferenciats de preguntes en funció del contingut:

01.

El **primer bloc** es va dirigir a la definició del context territorial, de les seues característiques socials, urbanístiques, culturals, geopolítiques i econòmiques i la seua relació amb les respostes ciutadanes.

02.

El **segon bloc** de contingut convidà a la persona entrevistada a fer una retrospectiva sobre els Moviments Socials històrics representatius de la ciutat, tant aquells que s'han desarticulat com els que continuen encara actius.

03.

El **tercer bloc** de contingut va dirigir-se a definir el marc dels Moviments Socials més representatius en l'actualitat, i preguntes de contrast per a establir una relació comparativa entre els històrics i els actuals.

04.

El **quart bloc** va dirigir-se a l'homenatge als Moviments Socials. És a dir, a recollir des del punt de vista de persones expertes, aquells conceptes, idees força i elements artístics que, des de la seua experiència professional, consideren rellevants en la projecció d'una representació artística homenatge als Moviments Socials de la ciutat de València.

Agents clau ●

Les entrevistes a agents clau dels Moviments Socials consta d'un total de 3 blocs de preguntes diferenciades.

01.

El **primer bloc** estava format per preguntes descriptives i estructurals. L'objectiu era introduir i establir un marc conceptual del terme "Moviment Social" i l'entitat a la qual representaven com a persones entrevistades.

02.

El **segon bloc** estava format per preguntes reflexives entorn de l'impacte del moviment i la seua importància en l'actualitat o en el moment històric en el qual es produeix.

03.

El **tercer bloc** va estar dirigit a l'homenatge als Moviments Socials. Si bé es buscava que destacaren conceptes i elements artístics que consideraren rellevants en la projecció d'una representació artística homenatge als Moviments Socials de la ciutat de València, havien de plantejar-ho des del seu punt de vista com a persones activistes.

2.5

Tallers Participatius

Treball
Col·laboratiu

Amb la finalitat d'amplificar la informació i generar espais de sabers compartits i no treballar exclusivament de manera individualitzada, tan necessària per a aprofundir, es van generar dos tallers participatius en diferents moments del procés, amb objectius diferents.

Per al disseny d'aquests tallers, es varen emprar tècniques de la metodologia Investigació-Acció Participativa com s'ha explicat prèviament.

Més concretament, aquesta metodologia va servir per definir la metodologia utilitzada al primer taller de mapatge col·laboratiu amb Ciuta·lab (Las Naves) i que ha inspirat la resta del procés: la divisió per àmbits dels diferents moviments socials per tal de facilitar el treball de classificació de les persones participants.

Els tres àmbits sobre els quals s'ha treballat són:

Igualtat

Referent a la protecció dels drets humans i la diversitat dels col·lectius.

Societat

Referent a millores de la convivència i canvis en el sistema sociopolític i econòmic.

Defensa del territori

Referent a la protecció de l'entorn físic, natural i urbà i les desigualtats de les dotacions als serveis públics.

Taller mapatge col·laboratiu amb Ciuta·Lab (Las Naves)

El primer dels tallers, va consistir en un mapatge col·laboratiu amb Ciuta·lab, Las Naves. Ciuta·Lab es defineix com un lloc en el qual aprendre a participar, a experimentar i a produir conjuntament solucions. Un espai d'investigació i innovació en el qual reunir persones diverses, amb experiències i sabers diferents.

L'objectiu d'aquest taller va ser completar les fonts documentals investigades al costat de les persones amb experiències i sabers diversos i començar a obrir el procés participatiu a la ciutadania en un espai idoni per a obtenir informació.

La convocatòria va ser oberta, tot i que es va convidar a agents del tercer sector, a estudis d'arquitectura i a activistes de base, perquè la mostra fora el més ampla possible. Es portà a terme al Ciuta·Lab de Las Naves el 11 de maig de 2022. La durada va ser de 2 hores.

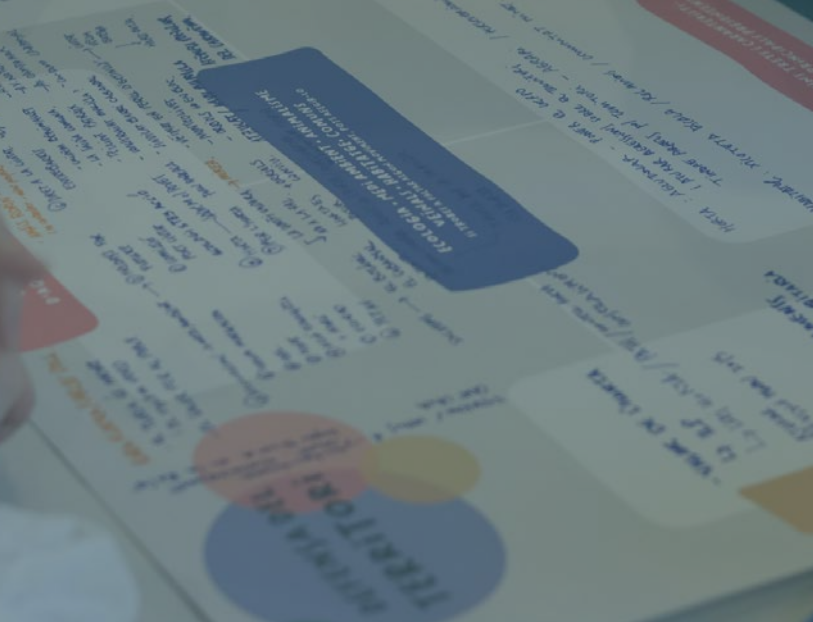
A aquest taller es va demanar a les persones participants que, primer, mapetjaren els Moviments Socials que consideraren de més rellevància dintre dels tres àmbits explicats a la part metodològica de la pàgina anterior: Igualtat, Defensa del Territori i Societat.

I, segon, que tractaren de respondre a les qüestions següents:

- Identificació i classificació dels Moviments Socials de la ciutat dins dels tres àmbits descrits.
- Identificació d'agents clau dins del marc dels Moviments Socials de cada àmbit.
- Anàlisi dels trets i característiques dels Moviments Socials destacats.
- Relació de la seua importància a la ciutat.
- Avaluació i visibilització dels canvis que ha promogut a la ciutat.

Al taller es va emprar la metodologia del World Café, dirigida a potenciar processos de reflexió i participació de les persones al voltant d'un tema concret, com si d'una conversació es tractara. A aquest taller, més concretament, va ajudar a generar una memòria col·lectiva sobre el viscut.

En primer lloc es va treballar per taules amb cadascun dels àmbits proposats com a classificació de Moviments Socials (Igualtat, Societat i Defensa del territori). Entitats i agents clau es van dividir en tres grups, un corresponent a cada àmbit, i van aportar informació per cadascú d'ells.

Totes les persones participants varen rotar per les taules dels tres àmbits, passant per totes, completant la informació aportada pels altres grups. Al finalitzar aquest treball per grups, es van exposar les conclusions de manera col·lectiva, completant les informacions aportades al mapatge i generant un diàleg en gran grup.

Taller Els Moviments Socials a Reflexió

El segon i últim dels tallers va realitzar-se posteriorment a les entrevistes a agents clau com un espai de reflexió compartida i de posada en comú dels trets més característics dels Moviments Socials de la ciutat.

Aquest taller tenia com a objectiu, d'una banda, generar un espai de trobada entre agents i representants dels diferents Moviments Socials de la ciutat.

I d'altra afavorir la posada en comú d'alguns aspectes significatius dels Moviments Socials de la ciutat de València com són els seus trets, els elements significatius o la base identitària.

La convocatòria va ser tancada, d'acord amb tot el mapatge d'agents clau realitzat durant el procés. Es va portar a terme al Centre Municipal de Joventut de Russafa el 8 de juny de 2022. La durada va ser de 2 hores.

El taller va començar amb una breu presentació de les persones participants, del procés i de la dinàmica de la sessió. Després es va portar a terme una reflexió per grups per situar les lluites socials de la ciutat de València, els seus objectius i l'anàlisi de les seues formes d'organització (característiques immutables i canvis en les formes d'organització col·lectiva al llarg del temps).

A continuació es va reflexionar al voltant dels assoliments, dels reptes i problemàtiques que es troben i les maneres col·lectives de solventar-los. Tot açò mitjançant l'ús d'elements gràfics i amb la construcció d'una "fotografia" de ciutat representativa dels Moviments Socials. Aquesta "fotografia" representà de forma gràfica les aportacions de les persones participants al taller: les lluites dels Moviments Socials, els tipus d'organització col·lectiva, els objectius aconseguits i els obstacles trobats al seu recorregut.

A continuació, es descriuen els quatre tipus de tesel·les emprades, els significats que se'ls va donar a cadascuna d'elles (barris, cases, carrers i tanques) i les plantilles de resposta.

Les plantilles es poden trobar en format A4 en Annexos (pàgines 104-107).

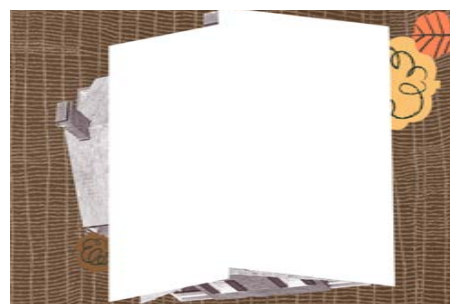
Barris

Representen les accions socials. El barri fa referència al concepte de col·lectivitat i agrupació i al mateix temps, l'espai públic és on tenen lloc les diferents accions i l'importància de la col·lectivitat.

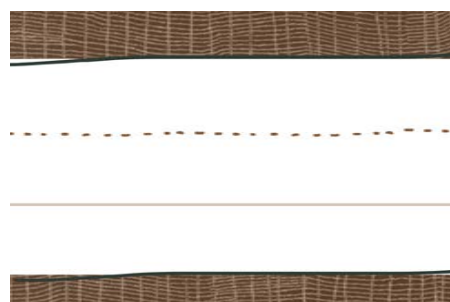
Cases

Representen les organitzacions. Les cases són un símil de l'habitatge i la convivència dels grups.

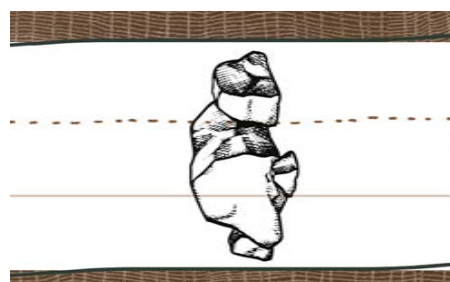
Carrers

Els carrers són els objectius perquè impliquen moviment, desplaçament i anar cap endavant.

Tanques

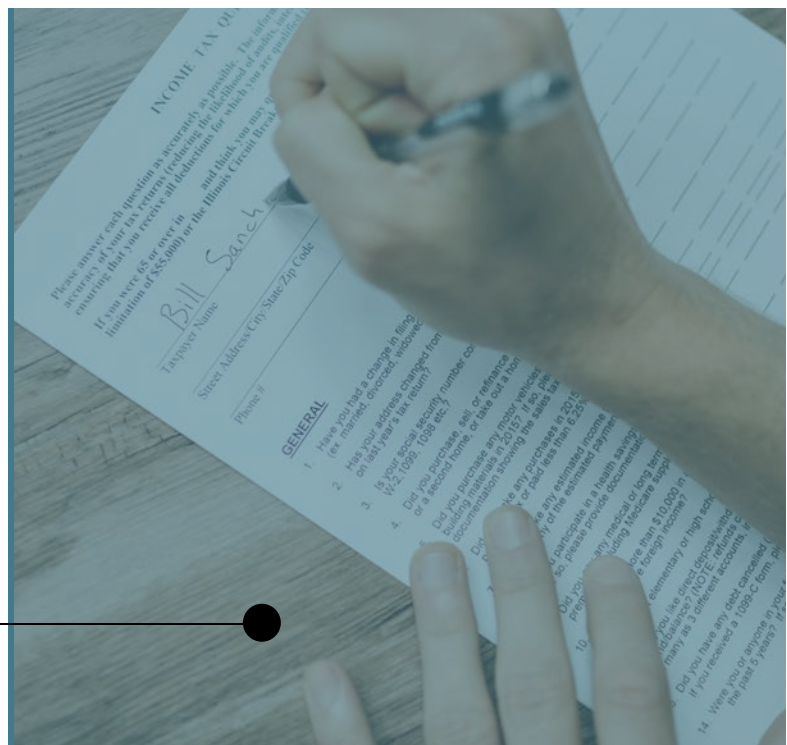
Les tanques són una metàfora dels obstacles que troben els Moviments Socials a les seues accions.

2.6

Qüestionari

Obert a la
ciutadania

L'última de les metodologies emprades ha sigut el qüestionari, plantejat per a estar obert a la ciutadania i recollir l'imaginari col·lectiu mitjançant preguntes estandarditzades, amb una perspectiva quantitativa.

El qüestionari ha estat dissenyat amb un bloc de preguntes relatives a propietats sociodemogràfiques bàsiques i una pregunta relativa a la possible vinculació amb els Moviments Socials de la ciutat. A continuació, un bloc de preguntes per conèixer l'opinió i valors de la ciutadania en relació amb:

- Quins són els Moviments Socials més representatius a la ciutat.
- Les característiques dels Moviments Socials.
- Els canvis que han experimentat.

- I, finalment, els trets que hauria de tindre una creació artística en homenatge als Moviments Socials de la ciutat de València.

Per tancar el qüestionari, es va plantejar una pregunta oberta, per tal de deixar un espai de llibertat més ample:

- Suggeriment d'aspectes formals, conceptuals o procesuals (per exemple, de les seues característiques externes, materials, morfologia, colors, etc.) amb relació a la futura creació artística per homenatjar els Moviments Socials de la ciutat de València.

El model de qüestionari es troba a l'apartat Annexos d'aquest informe (pàgines 109-110).

3

Resultats

VAM SER, SOM, SEREM: Els Moviments Socials a València ha generat un total de tres resultats diferents:

1

Dintre de les **entrevistes individualitzades** a persones expertes i agents clau de Moviments Socials:

- 1) L'anàlisi quantitativa al voltant del nombre de persones participants i tipologies de Moviments representats.
- 2) Els conceptes i idees força representatius de cadascú dels testimonis.
- 3) La informació estreta de les entrevistes a persones expertes està tractada com a resum

explicatiu de les idees fonamentals de les entrevistes.

- 4) La informació dels agents clau està resumida en conceptes més específics, que ha permés establir una relació i comparació entre el conjunt de moviments representats en el procés.

2

Els **tallers col·lectius**. El primer de mapatge i el segon de reflexió amb representants de Moviments Socials històrics i actuals al voltant de la situació social del territori, dels seus propis moviments i de projeccions futures d'aquests.

A aquest punt es troben les fitxes descriptives de les sessions de taller i l'anàlisi quantitatiu i qualitatiu de:

- 1) Nombre de persones participants.
- 2) Moviments identificats.
- 3) Continguts treballats als tallers.

3

El **qüestionari** ha permés obrir el procés a la ciutadania general i obtenir uns resultats més representatius del seu conjunt.

Del qüestionari s'ha obtés una anàlisi quantitatiu i qualitatiu al voltant de la definició, percepció i vinculació als Moviments Socials a València.

Abans de procedir en l'explicació de les accions portades a terme al procés participatiu, s'estableix el següent esquema d'entitats participants en cadascuna d'elles:

Taller Mapatge Col·laboratiu

A aquesta acció han participat persones acadèmiques i persones clau dels Moviments Socials.

Entrevistes

Han participat entitats i agents clau que formen part de Moviments Socials: Federació Autònoma d'Associacions Gitanes, Escola Valenciana, Lambda, Associació Veïnal de Natxaret, CIES NO, Associació de treballadores de la llar, REAS, Intersindical, Plataforma de Familiars de Víctimes del Franquisme, Per l'Horta, Salvem el Cabanyal, La Cosecha Comunicación, Salvem el Botànic, Moviment d'Objecció de Consciència-Antimilitaristes MOC, Fridays for Future, Associació Víctimes del Metro, Radio Klara, Associació Aquarius Supervivientes, Ecologistes en Acció i Federació d'Associacions Veïnals.

Qüestionari

El qüestionari va estar obert per a la participació de la ciutadania general, per a realitzar un procés permeable a les aportacions de la població. Les 181 respostes van ser tant de persones directament vinculades als Moviments Socials com de ciutadania en general.

Taller Els Moviments Socials a Reflexió

Han participat entitats i agents clau dels Moviments Socials: Sindicat d'Estudiants, Joventut pel Clima de València (Fridays for Future), Ecologistes en Acció, Associació Víctimes del Metro, Plataforma d'Associacions de Familiars de Víctimes del Franquisme, Federació d'Associacions veïnals, Plataforma d'Afectades per la Hipoteca, Lambda, Coordinadora Feminista, Escola de Pensament Feminista Amelia Valcàrcel i Moviment d'Objecció de Consciència-Antimilitaristes MOC.

3.1

Participació

Al procés participatiu VAM SER, SOM, SEREM: Els Moviments Socials a València s'ha convidat a participar a la major diversitat possible d'iniciatives vinculades a Moviments Socials en base a la seua representativitat a la ciutat de València, en funció dels resultats obtinguts de les entrevistes a persones expertes i agents clau i del taller de mapatge col·laboratiu, completant l'informació mitjançant els qüestionaris.

Els Moviments Socials participants es poden agrupar en els grups següents: Feminismes, Antiracisme, Drets LGTBIQ+, Antifeixisme, Drets humans, Cultura i llengua, Política, Internacionalisme, Laboral, Educació, Pau i antimilitarisme, Memòria, justícia i reparació, Comunicació alternativa, Ecologia-mediambient, Veïnals-habitatge.

La taula següent recull les persones i entitats convidades i participants de cadascuna de les tres accions del procés (entrevistes, tallers participatius i qüestionari).

Acció	Persones convidades	Persones participants
Entrevistes	12 persones expertes en Moviments Socials. 35 entitats i iniciatives dels Moviments Socials.	4 persones expertes en Moviments Socials. 20 entitats i un total de 24 agents clau dels Moviments Socials.
Taller mapatge col·laboratiu	60 persones acadèmiques i persones clau de diferents iniciatives vinculades a Moviments Socials.	12 persones acadèmiques i persones clau dels Moviments Socials.
Taller Els Moviments Socials a reflexió	186 agents clau dels Moviments Socials: 29 persones individuals dels Moviments Socials i 157 entitats i iniciatives.	11 entitats (11 agents clau) dels Moviments Socials.
Qüestionari	Qüestionari obert a la ciutadania general.	181 respostes.

3.2

Entrevistes

Resum d'idees clau de les entrevistes.

ENTREVISTES A PERSONES EXPERTES

S'han realitzat un total de 4 entrevistes a persones expertes en diferents àmbits professionals en relació directa amb l'estudi dels Moviments Socials: àmbit social, artístic-cultural, història i urbanisme.

Les persones entrevistades han sigut:

- Álvaro de los Ángeles Rodríguez.
- Emma Gómez Nicolau.
- Jorge Ramos Tolosa.
- Integrant del col·lectiu Desayuno con Viandantes.

ENTREVISTES A AGENTS CLAU DE MOVIMENTS SOCIALS

S'han realitzat un total de 20 entrevistes a agents clau dels Moviments Socials.

Les entitats i iniciatives entrevistades han sigut:

- Aquarius Supervivientes
- CIES NO
- Associació de Treballadores de la Llar
- Federación Autónoma de asociaciones gitanas(FAGA)
- Ecologistes en Acció
- Escola Valenciana
- Federació d'Associacions Veïnals
- Moviment d'Objecció de Consciència (MOC)
- Salvem el Botànic (finalment va demanar no publicar el material de la seua entrevista)
- La Cosecha Comunicación
- Associació de Familiars de les Víctimes del franquisme de les fosses de Paterna
- Fridays for Future
- Intersindical Valenciana
- Lambda
- Per l'Horta
- Ràdio Klara
- REAS País Valencià
- Salvem el Cabanyal
- Associació Veïnal Natzaret
- Associació Víctimes del metro, 3 Juliol

Les entrevistes completes de persones expertes en Moviments Socials es troben en l'apartat Annexos d'aquest informe (pàgines 86-97).

Entrevistes a persones expertes

Des de la seua perspectiva emmarcada al món cultural i la seua trajectòria professional, Álvaro de los Ángeles Rodríguez destaca:

01. L'efecte dels canvis de govern en el desenvolupament dels diversos Moviments històrics de la ciutat, tant per les problemàtiques generades a l'administració per part dels anys de govern de dreta, com les expectatives de la resposta i el treball que s'esperava per l'esquerra després de tants anys.

02. Fa una especial menció als **Moviments de defensa del territori** (especialment aquells del litoral) per la seua especial dificultat a l'hora d'aconseguir els seus objectius. Tot i que també hi haurien excepcions, com el cas de el "Saler per al poble".

03. Destaca que els **Moviments Socials de la ciutat no lluiten solament pel que es guanya**, sinó per actuar per un compromís ètic, social i polític personal. En resposta, reivindica que el compromís que té l'Ajuntament de la ciutat amb els Moviments Socials és reconèixer que han demanat i demanen el que és millor per a la gent i la vida.

ÁLVARO de los Ángeles Rodríguez

Treballador cultural, docent, assagista d'art, comissari d'exposicions i editor independent.

04. Respecte a l'homenatge, suggereix que **el tipus de intervenció hauria d'estar viva**, recordar coses però mirar el present i el futur també amb una consciència social i ciutadana. No veure la transcendència com una memòria, i no utilitzar la figura de monument o monòlit: "Una cosa és recordar a la gent que ha mort per una causa i altra és recordar a la gent que ha viscut per una causa i que gràcies a aquesta causa estem vius també."

Idees clau

Entrevistes a persones expertes

Des de la seua perspectiva acadèmica, Emma Gómez Nicolau ha estat clau a l'hora de categoritzar els àmbits dels Moviments Socials, tant des de l'article prèviament mencionat com amb la present entrevista, actualitzada als canvis de realitat dels últims 10 anys.

01. En termes de Moviments Socials i activismes, València ciutat és un espai on tenen lloc les mateixes lluites que podem trobar a la major part de les grans ciutats de la Mediterrània, tot i que una de les seues particularitats seria haver tingut un conflicte lingüístic diferencial que ha fet que la situació cultural i lingüística haja travessat els Moviments.
02. Els cicles de més o menys intensitat dels Moviments Socials **guarden relació amb cicles polítics i de protesta** més amples, a més de les circumstàncies pròpies de la ciutat.
03. L'acció dels Moviments Socials també està **travessada per les polítiques afectives i la interseccionalitat**. Per tant, per entendre els Moviments Socials a València és clau reconèixer el paper que han tingut els activismes transfeminismes i els activismes queer a l'hora d'incorporar polítiques quotidianes i polítiques de transformació de les relacions i les maneres d'establir vincles.

EMMA Gómez Nicolau

Contractada doctora en el departament de Filosofia i Sociologia de la Universitat Jaume I de Castelló. Involucrada en diversos Moviments Socials i espais a València ciutat.

04. Entre les transformacions que criden l'atenció actualment figura el **sorgiment de l'activisme jove**, gairebé adolescent.
05. Una altra de les principals característiques que destaca dels Moviments Socials és la seua projecció al **canvi en les maneres de relacionar-se**, d'entendre les jerarquies i d'assumir les necessitats de **canvi** que tenen a veure amb la dimensió individual. La màxima seria: com generar comunitat en temps d'individualisme, la micropolítica centrada en la individualitat i la transformació de les maneres de relacionar-se.

Entrevistes a persones expertes

Des de la seua perspectiva activista amb mirada urbanística, l'integrant de Desayuno con Viandantes ens destaca com a significatiu:

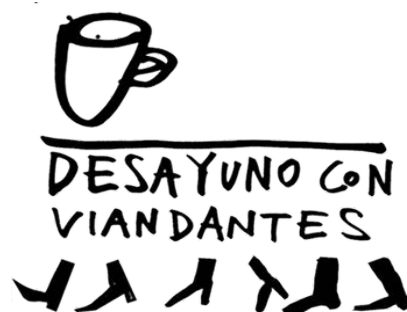
01. El canvi de la ciutat en l'aspecte urbanístic, amb una consolidació dels canvis en la mobilitat. El centre històric, el front marítim i l'horta, en canvi, són els temes que, passen les dècades que passen, sempre estan presents en la ciutat.

02. Fa un repàs històric i destaca la importància del moviment veïnal als orígens de la participació ciutadana i els Moviments Socials als 70. Seguit a continuació pels Salvem per la defensa del territori, en una època de molt autoritarisme polític, de 1980 als 2000.

Tots donen pas als Cuidem que tenen herència del 15M de treballar de forma assembleària, els CSOA, la perspectiva d'autogestió i desvinculació de l'administració pública. És un Estat de Benestar diferent al que promulgaven les associacions veïnals on ajuntar-se és un fet polític.

Desayuno con VIANDANTES

Integrant del col·lectiu valencià format per arquitectes i artistes. Han organitzat desdejunis amb vessant artística i social per a fomentar la recuperació dels espais públics per a la ciutadania i el coneixement dels barris de València.

03. Indica que els Moviments actuals donen resposta a les necessitats bàsiques: medi ambient, turistificació i l'habitatge, un problema que és més greu del que pareix, perquè descontextualitza el model de vida i expulsa a la gent amb menys recursos lluny dels equipaments.

04. A l'hora de fer mapatge de Moviments, destaca la importància dels moviments feminista i antiracista, en tant estan més invisibilitzats que altres i han de contar també amb un espai de reconeixement.

05. Respecte a l'homenatge, assenyala que hi ha Moviments Socials que no volen ser recordats per l'administració i, per tant, un homenatge pot resultar una banalitat sense reconèixer les seues lluites.

Entrevistes a persones expertes

Des de la seua perspectiva acadèmica, destaca com a significatiu per als Moviments Socials de la ciutat:

01.

La importància dels moviments de defensa del territori, protecció de l'horta, el dret a l'habitatge i la nova onada feminista com a claus per al futur de la configuració de la ciutat.

02.

Identifica la injustícia que està en la base del sistema món, capitalista, patriarcal i racista com a motiu i necessitat dels Moviments Socials.

03.

Assenyalava des d'una perspectiva historiogràfica, la necessitat de rescatar eixa Història desnonada de qui té el poder, de construir els relats i el tracte injust que es dona a molts Moviments Socials i la necessitat i importància d'aquest projecte pel reconeixement de la contribució dels Moviments Socials a un món millor.

04.

Destaca, dins d'eixe reconeixement, que hi han fites que són complicades de mesurar ja que els Moviments Socials incideixen molt en com les persones es pensen i veuen el món.

JORGE Ramos Tolosa

*Professor de Història Contemporània de la Universitat de València.
Vinculat als Moviments Socials durant 15 anys.*

05.

Somiar un món millor és una aportació que fan els Moviments Socials, que una vegada més no es pot mesurar, però alimenta l'esperança en la col·lectivitat.

06.

Respecte a l'homenatge, destaca com a fonamental plasmar els èxits passats dels Moviments i les fites que persegueixen per tal de millorar el món. A aquest respecte, parla de com la utopia és una de les fites vitals dels Moviments Socials, que, mentre busquen un món millor aprenen també a viure'l millor.

Entrevistes a agents clau dels Moviments Socials

IDEES CLAU COL·LECTIVES

En aquest projecte s'han realitzat un total de 20 entrevistes a agents clau representatius d'entitats i iniciatives emmarcades en Moviments Socials de la ciutat de València.

Totes han acceptat la seua posterior publicació, a excepció d'una. A continuació s'exposen tant les idees col·lectives extretes d'aquestes entrevistes (pàgines 38-39), l'ordre de rellevància que els agents han donat a cadascuna d'elles, i les idees individuals recollides (pàgines 40-44).

En el cas de desitjar veure les entrevistes completes, estes es podran trobar en format audiovisual a la web dedicada al procés (www.valencia.es/participammss)

Els valors conceptuals més significatius dels Moviments Socials que destaquen els agents clau són: el treball en xarxa, la implicació en múltiples causes o el pluriactivisme, el paper dels Moviments com a "ulls de la ciutat"*, el fer comunitat i crear espais de convivència, la memòria històrica, l'autorepresentació i l'autoorganització, la diversitat social, la resiliència, resistència i reivindicació, l'horitzontalitat, la lluita i la protesta, la pluralitat i la participació oberta, promoure la transformació social sense esperar reconeixements, la

interculturalitat, la cultura com a eina social, la constància i la coherència.

De tots ells, el més mencionat és el treball en xarxa. Els agents valoren la característica dels Moviments Socials de tractar de promoure un treball col·lectiu per a la transformació social, vinculant-se entre diferents col·lectius amb diferents objectius, inclús, en una mateixa causa social. Eixa característica identitària està molt vinculada al segon tret que destaquen dels Moviments: la implicació en múltiples causes o pluriactivisme. De la mateixa forma que es troben col·lectius diversos treballant en xarxa per a obtindre una millora social, també poden estar integrats en múltiples lluites. Tret que es troba en els propis col·lectius i també com a tret individual de les diferents persones que formen part d'ells. Per això es pot trobar que un agent clau d'un moviment determinat, és també representatiu d'uns altres.

* El concepte "ulls de la ciutat", citat pròximament a la pàgina 55, fa referència a la obra de la periodista i divulgadora de temes urbanístics, Jane Jacobs: *Muerte y Vida de las Grandes Ciudades*, publicat en 1961.

Com a conclusió general d'aquests dos valors, es pot dir que els Moviments Socials ho són en tant que valoren i viuen per la col·lectivitat, conjuminant forces per a aconseguir la transformació.

D'altra banda, es destaquen dos trets més, el tercer i habitació més esmentats i què són respectivament: el paper dels moviments com a "ulls de la ciutat" i el fer comunitat i crear espais de convivència.

Diferents agents han incidit en la necessitat que la ciutadania estiga vigilant davant la classe política i grups amb interessos particulars, per a defensar els drets socials, mediambientals i patrimonials. A més, consideren una característica de la salut democràtica el que la ciutadania pugui col·lectivitzar-se i demanar canvis.

D'altra banda, destaquen la capacitat dels Moviments Socials de promoure la convivència mitjançant la col·lectivitat i de crear espais segurs on aprendre, ser i desenvolupar-se amb altres persones.

Les següents dades s'han comptabilitzat a partir del nombre de vegades que s'ha esmentat el concepte durant les entrevistes:

La taula desglossada amb les idees clau i les entitats que les han mencionat, es troba a l'apartat Annexos d'aquest informe (pàgines 98-99).

Entrevistes a agents clau dels Moviments Socials

Idees clau individuals

AQUARIUS SUPERVIVIENTES

- Lluiten per evitar que el col·lectiu migrant es quede fora de la societat integrada.
- El moviment antiracista combat el racisme i fa incidència política per a la inclusió de migrants i la creació de lleis de protecció i regularització.
- La lluita antiracista requereix la sensibilització ciutadana, el treball en xarxa i la defensa de la importància de tindre veu pròpia com a col·lectiu.

CIES NO TREBALLADORES DE LA LLAR

- Dins del moviment antiracista fa incidència política en contra de les lleis actuals d'estrangeria i dels centres d'internament per a estrangers.
- Destaca la importància de treballar en xarxa i col·laborar amb altres entitats.
- Garantir el dret a la justícia i a la igualtat d'oportunitats des de l'acompanyament.

FEDERACIÓN AUTONÓMICA DE ASOCIACIONES GITANAS (FAGA)

- Actua front el racisme contra el col·lectiu gitano.
- Garanteix la seua integració millorant la seua qualitat de vida i les seues oportunitats mitjançant la interculturalitat.

ECOLOGISTES EN ACCIÓN

- Lluita per la defensa del territori i contra els factors contaminants de la ciutat.
- Persegueix la creació d'un territori més sostenible, sensibilitzant a la població i l'administració.
- Desenvolupen un treball transversal amb altres àmbits, afavorint el treball en xarxa i col·lectiu.
- Actuen directament en el territori mitjançant lluites locals per un sistema de comissions, agrupant-se per grups d'acció: les nuclears, l'aire...

ESCOLA VALENCIANA

- El moviment per la llengua valenciana lluita per la defensa del valencià, afavorint no sols la seua presència a les aules, sinó l'ús social per a garantir la conservació.
- Visibilitza la riquesa cultural del territori.
- S'estableixen relacions de lluita amb altres causes socials que hi ha al territori com el feminisme, la sostenibilitat i la defensa dels drets humans.
- Destaca el treball en xarxa com a fonamental per al moviment i el treball sense esperar reconeixement per a aconseguir una igualtat lingüística real.

ASSOCIACIÓ DE FAMILIARS DE LES VÍCTIMES DEL FRANQUISME DE LES FOSSES DE PATERNA

- El moviment per la memòria, justícia i reparació lluita per visibilitzar les injustícies sofrides per les víctimes del sistema polític franquista, exigint justícia per als afusellats a la Guerra Civil i la posguerra.
- A través de la memòria i donar a conèixer les vides de les víctimes, les famílies tracten de promoure els valors pels quals varen ser morts: llibertat, cultura, ecologisme, etc.

JOVENTUT PEL CLIMA (FRIDAYS FOR FUTURE)

- Dins del moviment pel clima, fan incidència política per al canvi de lleis i de sistema econòmic i polític.
- Impliquen a la població jove en la lluita pel clima.
- Treballen en xarxa amb iniciatives climàtiques i de defensa del territori locals, en contraposició a iniciatives pel clima del nord europeu pròpies del capitalisme verd.
- Defensen el decreixement sostenible* i l'organització horitzontal i oberta.

FEDERACIÓ D'ASSOCIACIONS VEÏNALS (FAAVV)

- El moviment veïnal és un dels més històrics a València en la defensa del territori, l'habitabilitat dels barris i en la cerca del benestar veïnal.
- La lluita veïnal ha d'estar vigilant a les necessitats dels barris, promoure la seua participació ciutadana i la seua memòria històrica.

*Decreixement sostenible: "Transició a una economia més menuda amb menys producció i consum, té com a base una reducció en l'escala de l'economia i suposa que el creixement econòmic, encara que disfressat de desenvolupament sostenible, donarà lloc al col·lapse social i ecològic. Es proposa que la disminució de la mida dels fluxos de recursos és l'única manera de garantir que els recursos no s'esgotin, el que ha d'anar acompanyat d'enfortir els valors socials i ecològics." (J. Martínez Alier, 2010).

INTERSINDICAL VALENCIANA	• Des del moviment sindical cerquen un model assembleari, feminista, ecologista, "de baix cap a dalt" i reivindicatiu, defensant la recuperació de la memòria col·lectiva. • Vinculen la lluita sindical amb altres lluites, una visió global de la societat i una obtenció de millora dels drets de la classe treballadora real. • Destaquen al moviment sindical com a eina de transformació social, implicant-se en lluites socials per a l'obtenció de drets de la classe treballadora: la regularització de migrants, la realitat de joves i majors, serveis públics de qualitat, drets de les dones, etc.
LAMBDA	• Dins del moviment per la defensa dels drets LGTBIQ+, reivindiquen la diversitat, fent incidència política, educació, suport psicològic i generant espais segurs per a la gent del col·lectiu. • Destaquen els valors de fer xarxa, ser comunitat des del moviment i la capacitat de resiliència i lluita constant amb inclusió de les persones trans en la lluita. • Combaten els discursos i accions d'odi vigents, i defensen les famílies diverses i una societat plural.
PER L'HORTA	• Es troben dins del moviment ecologista per a frenar la desaparició de l'horta. • Treballen en xarxa amb altres iniciatives ecologistes i de defensa del territori. • Front a una visió romàntica de l'horta dels "urbanites", defensen la protecció de l'horta però també de les persones que la treballen, escoltant les seues necessitats reals i les demandes de la gent que treballa el territori.
MOVIMENT D'OBJECCIÓ DE CONSCIÈNCIA	• A través de l'objecció de consciència han perseguit denunciar el servei militar obligatori i generar una cultura de pau, antimilitarista i basada en la no-violència. • Actualment, visibilitzen la violència que hi ha en el sistema social i econòmic, i les reaccions polítiques i policials violentes enfront de la denúncia ciutadana.

**REAS
PAÍS
VALENCIÀ**

- Xarxa que visibilitza l'economia social i solidària i els seus avantatges en l'aplicació d'aquest model econòmic i de treball per a les entitats i per a la societat.
- Transversalitzen la lluita amb altres com el feminisme, l'ecologisme i la perspectiva comunitària.
- Destaquen el treball en xarxa, la mescla d'entitats i iniciatives i el caràcter de "vigilants" dels Moviments Socials.

**SALVEM EL
CABANYAL**

- Iniciativa veïnal de defensa del territori i lluita contra l'expropiació del barri del Cabanyal.
- Treballen comunitàriament i en xarxa amb veïnat, altres organitzacions com Salvem el Botànic i professionals (advocacia, arquitectura, sociologia, art, professorat d'universitat, etc.).
- Creen accions de reivindicació tradicionals, judicials i des de les arts i la cultura.
- Els seus valors són emprar la cultura com a eina de lluita, la resistència i autoorganització veïnal i l'oposició social com a factor positiu per a la ciutat.

**ASSOCIACIÓ
VEÏNAL DE
NATZARET**

- Pertany al moviment veïnal, afronta la lluita per a millorar l'habitabilitat d'un barri perifèric, amb una pobresa crònica i que va tardar molt en tindre les necessitats bàsiques cobertes.
- Afavoreixen la participació al barri, el treball en xarxa amb iniciatives de dins i fora del barri i amb l'administració.
- Els valors que destaquen són la participació, la reivindicació, la protesta i la proposta.
- Destaquen el paper dels Moviments Socials com espais de convivència.

**ASSOCIACIÓ
VÍCTIMES
DEL METRO,
3 JULIOL**

- Iniciativa dins de l'exigència a la classe política de prendre responsabilitats front a la carència d'unes infraestructures viàries adequades.
- La fi de les accions era visibilitzar l'existència de l'accident, demanar responsabilitat política per via judicial i la sensibilització ciutadana.
- Destaquen dels Moviments Socials l'acció d'estar vigilant davant les injustícies i el seu paper d'unió entre persones.

LA COSECHA COMUNICACIÓ

- Treballen i proposen una comunicació alternativa als mitjans de comunicació mediàtics, que combata la sobreinformació i l'analfabetisme audiovisual.
- Els seus objectius són: 1) Desenvolupar un projecte documental participatiu i de comunicació social a València; 2) treballar temes transversals com feminismes, ecologia, medi ambiente, sostenibilitat, memòria, migració, drets de la salut, infància i joventut; 3) contribuir mitjançant processos audiovisuals a crear ciutadania crítica i 4) generar nous espais de comunicació on la gent pugui participar i expressar les seues històries amb veu pròpia.
- Destaquen la interseccionalitat com a característica més representativa dels Moviments Socials.

RÀDIO KLARA

- Pertany al moviment de comunicació alternativa i lliure.
- És una eina de comunicació que dóna veu a altres Moviments Socials que no poden accedir a medis tradicionals: defensa del territori, moviment antiracista, ecologista, etc.
- Destaquen la pluralitat als Moviments Socials, que siguen oberts a la participació, que cerquen la transformació independentment de les actuacions de l'administració, la lluita, el no esperar reconeixements i la coherència.

3.3

Tallers Participatius

Resum d'idees clau dels tallers.

Taller de mapatge col·laboratiu

Col·laboració amb Ciuta·Lab (Las Naves)

De tots els agents clau de Moviments Socials i acadèmics especialitzats convidats, han pogut finalment assistir al taller un total de 12 agents clau dels Moviments Socials i acadèmics especialitzats en la matèria.

Dividint-se en agents independents i vinculats a 4 entitats (Instituto de Innovación para la Convivencia y la Paz, El punt: Espai de lliure aprenentatge, La Cosecha Comunicación i Crearqció).

Aquest primer taller va tindre per propòsit identificar els principals Moviments Socials de la ciutat per, a posteriori, poder contactar-los per a que col·laboraren a les diverses accions del procés.

El llistat per àmbits que es vorà a continuació va ser el resultat principal d'aquest taller, així com la definició de trets i característiques dels moviments socials de cada àmbit (pàgines 47-53).

L'assistència va ser, tot i que no numerosa, diversa i intergeneracional amb representació de diversos àmbits del món acadèmic, cultural, social i polític. Es va generar un espai de trobada i sabers compartits al voltant de la identificació dels Moviments Socials de la ciutat amb una mirada històrica que va donar suport a la investigació de l'equip tècnic junt amb les persones expertes entrevistades.

Tal i com s'ha descrit a la metodologia (pàgines 8-27), es van mapetjar els Moviments Socials i diversos agents clau, agrupant-los en tres àmbits. El model de mapatge es troba a l'apartat Annexos d'aquest informe (pàgines 101-103).

La divisió per àmbits proposada (Igualtat, Societat i Defensa del territori) s'ha emprat per a afavorir la representació de la diversitat més gran possible dels Moviments Socials, atenint-se a les problemàtiques per les quals emergeixen, i el model de categorització que proposava Emma Gómez Nicolau.

La categorització va facilitar a les persones participants la identificació de Moviments Socials en el mapatge.

Igualtat

Referent a la protecció dels drets humans i la diversitat dels col·lectius.

FEMINISMES · CURES ·
ANTIRACISME · DRETS
LGTBIQ+ · INFÀNCIA I
JOVENTUT ·
DISCAPACITAT · GENT
MAJOR · ANTIREPRESSIÓ
I ANTICARCELARI.

Societat

Referent a millores de la convivència i canvis en el sistema sociopolític i econòmic.

CULTURA I LLENGUA ·
POLÍTICA ·
INTERNACIONALISME ·
SINDICALISME · SERVEIS
PÚBLICS (EDUCACIÓ I
SALUT)
· PAU · MEMÒRIA,
JUSTÍCIA I REPARACIÓ ·
COMUNICACIÓ SOCIAL

Defensa del territori

Referent a la protecció de l'entorn físic, natural i urbà i les desigualtats de les dotacions als serveis públics.

ECOLOGIA · MEDI AMBIENT ·
ANIMALISME · VEÏNALS ·
HABITATGE · COMUNS

1. Els tres àmbits estaven en blanc i a cada àmbit s'havia d'afegir Moviments Socials i, dintre dels mateixos, agents o entitats clau que els representaren.

2. Tots els agents i entitats que varen llistar-se al taller varen ser contactats, especialment per a invitar-los a participar al segon taller participatiu "Els Moviments Socials a Reflexió".

3. Els moviments, agents i entitats llistats en les pàgines següents són els resultats complets del Taller, i en cap cas són una llista elaborada per l'Ajuntament de València.

Moviments Socials i Agents clau extrets del mapatge:

Moviment Feminista:

- Casa de la Dona
- Assemblée Feminista de València
- Resistència Feminista
- Revuelta Violeta
- Arada
- Dones Esmussades
- Mujeres Libres
- Grup de Terra
- Llibreria de la Dona
- Sal de Casa
- Dones i Prou
- Dones Combatives
- Polpa Ecofeminisme
- Les Espigoladores
- Mujeres con Voz
- Alanna
- Sostre
- Pescadoras del Palmar

Moviment pels drets LGTBIQ+:

- Crida València
- Lambda
- Moviment d'Alliberament Sexual del País Valencià - MAS - PV
- (Moviment d'Alliberament Gai del País Valencià - MAG-PV
- Comité AntiSIDA
- Orgull Crític

Cures:

- Federació Salut Mental Comunitat Valenciana - FEAFES CV

- Imaginave
- Asociación Valenciana de Afectados Por Contaminación Electromagnetica - AVACE
- Orgullo Loco
- Comisión del plan de prevención del suicidio
- Asociación Ciudadana en Defensa de la Salud del País Valenciano ACDESA

Moviment Antiracista:

- València Acull
- SOS Racisme
- CIES NO
- Moviment contra l'Intolerància

Drets de la Infància:

- Colecamins

Joventut:

- Sindicats Estudiantils

Gent Major:

- Iaioflautes

Antifeixisme:

- Assemblée Antifeixista
- Acció Antifeixista
- Junes sense Por
- Coordinadora de Presos en Lluita - COPEL
- Tokata
- Bloc d'Estudiant Agermanats -BEA

trets i transformació de la ciutat

En aquest punt es recullen els trets i característiques dels Moviments Socials classificats en cada àmbit, identificades per les persones participants del taller més enllà del nom de Moviments Socials específics.

Els trets destacats de l'àmbit d'Igualtat són:

01

Promouen la creació d'espais no mixtes, per tal que les minories tinguin veu pròpia, afavoreixen l'autoconeixement i l'autodefensa.

02

Són més bé “entitats” amb estructura jurídica que espais informals.

03

Tenen com a objectiu visibilitzar realitats no hegemòniques, promoure la llibertat d'expressió i fomentar el respecte i dignitat de totes les persones.

04

Són moviments aglutinadors i de transformació social, transversals a la resta de lluites amb sensibilitat.

05

Han millorat les polítiques públiques creant agendes feministes (com per exemple el matrimoni igualitari, etc.).

Moviments Socials i Agents clau extrets del mapatge:

Cultura i llengua:

- Acció Cultural PV
- Associació Coral del Micalet
- Escoles en valencià

Salut:

- Observatorio del Derecho Universal a la Salud
- Coordinadora Derecho Salud Universal
- Jo Sí Sanitat Universal
- Marea Blanca

Memòria, Justícia i Reparació:

- Associació Víctimes del Metro 3/07
- Recuperación Memoria Víctimas Del Franquismo
- Plataforma Familiars Fosses de Paterna

Serveis Públics:

- Plataforma 07

Pau:

- Coordinadora Valenciana ONGDs
- Comités Solidaridad
- Moviment d'Objecció de Consciència - MOC
- Moviment contra l'intolerància
- Justícia i Pau
- MILI KK
- Kol·lectiu Autònom Antimilitarista KAA

Educació:

- Primavera Valenciana
- Marea Verda

Política:

- 15M
- Xarxa per la Gestió Comunitària
- Moviment Anarquista
- Centres Socials Okupas CSO o CSOAs
- Ateneu Llibertari - Al Marge

Internacionalisme:

- Centro de Documentación y Solidaridad con América Latina y África - CEDSALA
- ACSUR-Las Segovias

Comunicació alternativa:

- Ràdio Klara
- Ràdio Malva
- Acció Ciutadana i Comunicació - ACICOM
- La Cosecha Comunicación

Interseccionalitat:

- Azadi Jin - Plataforma Solidatitat amb el poble kurd
- Ca Revolta
- Salam
- Asamblea Solidaritat Pobles Mèxic
- BDS PV
- Moviment Valencià d'ajuda al Poble Saharai - MOVAPS
- València en Bici
- Desayuno con Viandantes
- Asociación por el medio ambiente y contra el cambio climático - AMA

trets i transformació de la ciutat

En aquest punt es recullen els trets i característiques dels Moviments Socials classificats en cada àmbit, identificades per les persones participants del taller més enllà del nom de Moviments Socials específics. Els trets destacats per als Moviments Socials de l'àmbit de Societat són:

01

Promouen processos de consciència col·lectiva, posant en l'agenda política les injustícies per la visibilitat i dignitat.

02

Fomenten altres maneres de viure, aconseguint canvis per la sostenibilitat en la ciutat i canvis polítics.

03

Fomenten models d'organització alternatius: assemblearisme, autogestió, desobediència civil i cultura de pau.

04

Reivindiquen i visibilitzen la relació dels espais públics i privats (com són els centres socials).

05

Dinamització de polítiques i serveis. Les associacions veïnals han impulsat moltes, com les primeres biblioteques *barrials*.

06

Naixement en moments de regressió de l'Estat de Benestar (Justícia i Pau, 15M, Marea Verda, Marea Blanca, Primavera Valenciana, etc.).

Moviments Socials i Agents clau
extrets del mapatge:

Ecologisme i medi ambient:

- Grupo Margalida
- Grupo Ecologista Libertario - GEL
- Aviat
- Acció Ecologista - Agró
- Ecologismo Radical - ECORAD
- Centro de Educación y para la Vida - FEPAV
- Fridays for Future
- Comissió Port Ciutat
- Ecologistes en Acció
- Per L'Horta
- La Unificadora
- No a la ZAL, Horta És Futur
- Orriols Conviu
- Amics de l'horta
- Coordinadora en defensa de l'horta
- Confederació d'Associacions Veïnals de la Comunitat Valenciana - CAVE COVA
- El Túria és Nostre i el Volem Verd
- El Saler per al Poble
- Els Salvem:
  - Salvem El Cabanyal
  - Salvem El Botànic
  - Salvem La Punta
  - Salvem L'Horta

Moviment Veïnal:

- Federació d'Associacions Veïnals - FAADV
- Associacions Veïnals

Dret a la ciutat:

- Entrebarris i els Sindicats de barri:
  - Cuidem Benimaclet
  - La Saïdia Comuna
  - Teixint Patraix
  - Construint Malilla
  - Sindicat barri Cabanyal
  - Veïnat en perill d'extinció
- Ciutat Vella Batega
- Horts Boja, Monteolivet
- Orriols en bloc
- Ales Ballonades (Russafa)
- Cuidem Cabanyal
- Atzucat
- Plataforma d'Afectades per la Hipoteca - PAH
- CSOA L'Horta

trets i transformació de la ciutat

En aquest punt es recullen els trets i característiques dels Moviments Socials classificats en cada àmbit, identificades per les persones participants del taller més enllà del nom de Moviments Socials específics. Els trets destacats per als Moviments Socials de l'àmbit de Defensa del territori són:

01

Aturen les agressions al territori, aconseguint que es protegeixca l'horta i els espais verds de la ciutat i destacant el seu valor amb la promoció de la participació ciutadana. Alguns exemples de la materialització de les seues actuacions són:

- Iniciativa Legislativa Popular per la protecció de l'Horta de València.
- Llei 5/2018, de 6 de març, de l'Horta de València.
- Plataforma d'Afectades per la Hipoteca - PATH.
- Consell de l'Horta.
- Consell Alimentari de València.
- Aturació revisió PGOU 2015.
- 4 sentències contra la ZAL de la lluita de La Punta.
- Parcs del Túria i Benicalap.
- Protecció del Saler.

02

Promoció de la comunitat veïnal, de les relacions a xicoteta escala, del model de ciutat i de les seues infraestructures, generant arrels i identitat territorial.

Taller Els Moviments Socials a Reflexió

Assistència i participació d'entitats:

11 persones-11 entitats

- Coordinadora Feminista
- Escola de Pensament Feminista (Amelia Valcárcel de València).
- Lambda.
- Plataforma d'Afectades per la Hipoteca - PAH.
- Federació d'Associacions Veïnals - FAAVV.
- Ecologistes en Acció.
- Associació Famílies Víctimes Franquisme Foses de Paterna.
- Associació Víctimes del metro 3J.
- Antimilitaristes MOC.
- Joventut pel Clima - Fridays for Future València.
- Sindicat d'Estudiants.

JUNY 2022

El principal objectiu d'aquest taller va ser generar un espai de reflexió col·lectiva amb agents clau de diferents Moviments Socials i àmbits, generant una "fotografia" de la ciutat.

L'assistència va recollir una mostra no nombrosa però diversa i intergeneracional d'agents de diversos Moviments Socials: feminisme, ecologisme, joventut, habitatge i veïnal, memòria, justícia i reparació, antimilitarisme, diversitat sexual i familiar i identitat de gènere.

Es va generar així un espai de trobada d'agents que no acostumen a trobar-se, un espai segur de conversa i intercanvi molt enriquidor, que va permetre a les persones participants adonar-se de totes les fites aconseguides i també detectar punts de millora entre els diversos Moviments, com ara la interseccionalitat i la transversalitat de les lluites.

Per a dinamitzar la reflexió al voltant dels Moviments Socials, es van distingir quatre elements urbanístics que amb el seu simbolisme, feien referència a un aspecte fonamental en la reflexió sobre la identitat dels Moviments Socials. Els quatre elements són: els barris, les tanques, les cases i els carrers.

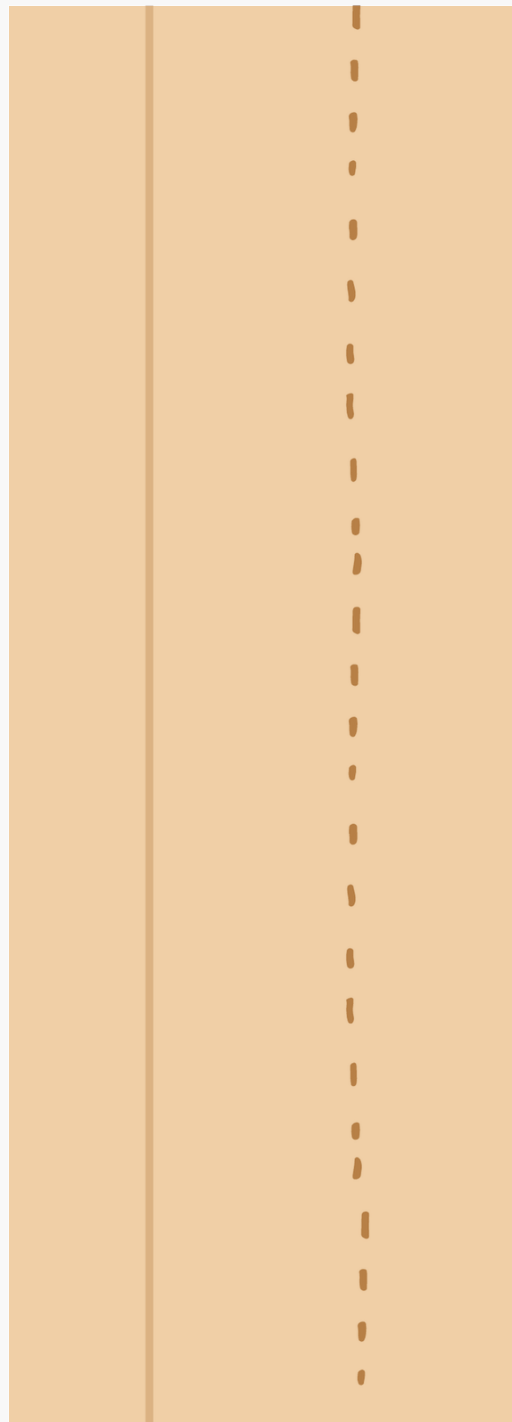
Som els ulls de les ciutats”

María José Broseta (Presidenta de la FAADV) parlant de la detecció de necessitats dels territoris a peu de carrer per part dels Moviments Socials.

Amb aquests elements, traslladats gràficament a tessel·les es desenvolupà una creació col·lectiva del mapa de la ciutat de València. És a dir, un puzle que va detonar les converses de com van ser, són i seran els Moviments Socials. Les tessel·les es troben a l'apartat Annexos d'aquest informe (pàgines 104-107).

Les persones assistents van ser dividides en dos grups, un de 5 persones i un altre de 6 persones. Van haver de respondre a preguntes vinculades a aquests 4 elements individualment primer i, a partir de les respostes individuals, generar un diàleg col·lectiu per a detectar similituds, diferències, paral·lelismes, qüestions generals de tots els Moviments Socials que van estar representats en el taller i qüestions específiques de cadascun d'ells. El diàleg es va fer primer en els dos grups per separat, i després es van juntar per a una posada en comú. El motiu de treballar en grups reduïts i posteriorment en grup gran, era treballar específicament les qüestions individuals i posteriorment les col·lectives, primer des d'una distància curta i després des d'una perspectiva amb més punts de vista.

Mitjançant la descripció de la situació de cadascun dels punts en relació amb els elements en paper, es va construir la "fotografia" de ciutat, a través del diàleg sobre els diversos aspectes de reflexió entorn del passat, present i futur dels Moviments Socials.

Els quatre elements emprats són: els barris, les tanques, les cases i els carrers.

Barris

Representen les lluites socials i la reflexió al voltant de les diverses problemàtiques que troben a la ciutat.

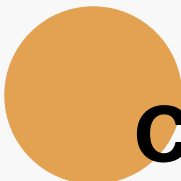
- Quins han sigut els principals camps d'acció dels Moviments Socials de la ciutat de València?
- A quines injustícies s'enfrontaven i quins han sigut les seues principals accions?
- Quan van tindre lloc i durant quant temps?
- Quins trets hominatsjaries dels Moviments Socials?

Tanques

Representen els obstacles, els reptes i les forces destructives que troben al camí.

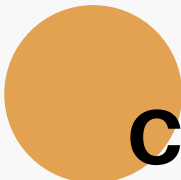
- Quins són els principals reptes que s'han trobat i es troben? Polítics, legislatius, socials...

Carrers

Representen les forces i els objectius aconseguits mitjançant les lluites socials.

- Què estem aconseguint i que s'ha aconseguït?
- Quina evolució hem vist en la ciutat? De quines maneres ha canviat? Habitatge, cultura...
- Quins canvis ha suposat per la comunitat? Per exemple, de quina manera la comunitat està convivint de manera més igualitària?

Cases

Representen l'organització dels grups de persones que duen a terme l'acció dels Moviments Socials.

- De quines maneres s'han gestionat els Moviments Socials?
- De quines maneres s'ha contribuït a crear comunitat a través dels Moviments Socials? Com són aquestes comunitats? Com han sigut els diferents processos comunitaris en el territori?
- Quins han sigut les diferents formes de participació?

Les Lluites

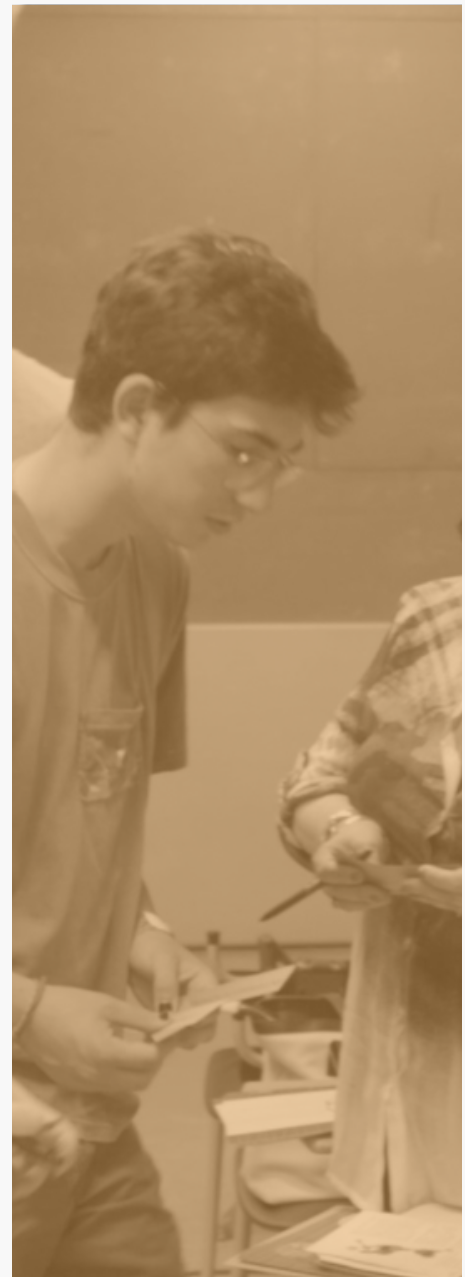
Quins han sigut els principals camps d'acció dels Moviments Socials de la ciutat de València?

A quines injustícies s'enfrontaven i quins han sigut les seues principals accions?

Quan van tindre lloc i durant quant temps?

Quins trets homenetjaries dels Moviments Socials?

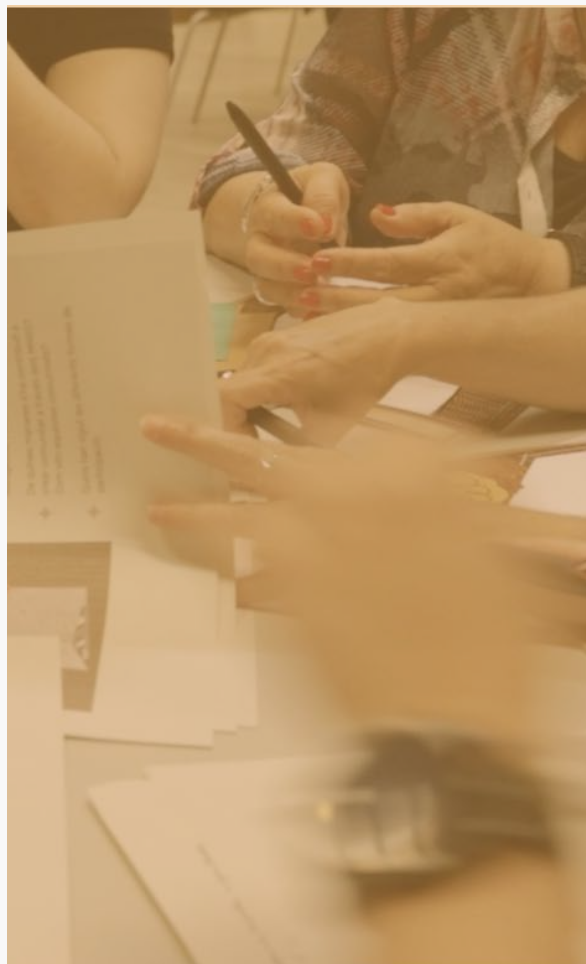
01. Les problemàtiques detectades pels Moviments Socials a València són l'estructura socioeconòmica actual, el creixement urbanístic i la destrucció de l'horta, la gentrificació i la turistificació, el canvi climàtic i desigualtats d'oportunitats per a les dones i col·lectius com el LGTBIQ+.
02. L'origen de Moviments Socials com el moviment veïnal, vinculat a la defensa de l'habitabilitat de la ciutat, els barris i els seus veïnats, es remunta als anys 70. No obstant això, és arran de la crisi de 2008, que la **situació socioeconòmica** canvia i s'experimenta un auge de les reivindicacions ciutadanes: "La situació social de "bonança" va suposar que la ciutadania no tinguera una implicació social de transformació, fins que va arribar la crisi i la gent es va començar a sentir interpel·lada." *La PAH parlant dels moviments després de les crisis econòmiques.*
03. Les lluites que els Moviments Socials a València tenen com objectiu són **la defensa del territori i la dignitat de totes les persones**, tractant d'esmenar la desigualtat d'oportunitats des de l'autodeterminació, amb l'objectiu d'adquirir una ciutat habitable.
04. Els camps d'acció dels Moviments Socials de València s'identificaren de forma molt diversa al taller, però un bon resum de tots seria: **el foment del pensament crític en la ciutadania, contra el conformisme o la sensació de que no es poden canviar les injustícies.**

06. Els Moviments Socials esmentats en el desenvolupament del taller són:

- Moviments en defensa del territori: El Saler, Autopista de l'encreuament del riu, Cabanyal, Per l'Horta, No a l'ampliació del Port.
- Víctimes de l'Accident del metro.
- Antiracisme: CIES no, Defensa dels temporers, Iniciativa Legislativa Popular (ILP) per la regularització de les persones migrants.
- Moviment veïnal: AAVV als anys 70, Cabanyal, lluita contra fons voltors i especulació urbanística, lluita contra la Sareb.
- Moviments als anys de la transició, als anys de la crisi de 2007-2008, als conflictes de 2015: 15M, PAH, etc.
- Moviment feminista.
- Moviment ecologista: Per l'Horta, No a l'ampliació del Port, Tancament Cofrentes, ZAL, riu Túria, el Botànic.
- Moviments juvenils: Estudiants, Primavera valenciana.
- Moviment antifeixista.
- Moviments identitaris LGTBIQ+.
- Defensa de la llengua.
- Memòria: Antifranquisme.
- Moviment antimilitarista.

**En aquesta ”
vida tot és
política**

*Plataforma d'Afectades per la
Hipoteca i Coordinadora
feminista parlant al voltant
de la implicació en les lluites
socials.*

L'Organització

01.

Els agents clau dels Moviments Socials coincideixen en què la **motivació** per a organitzar-se en una lluita social és **combatre una injustícia**.

02.

L'origen d'aquesta motivació és divers. D'una banda trobem Moviments Socials que tenen darrere un fort compromís amb la **cultura de la participació i sensibilització política** que els comporta a organitzar-se per a anar adquirint drets i oportunitats. D'altra banda, trobem Moviments Socials que s'organitzen per a combatre una **possible violència rebuda** i necessiten organitzar-se per a comunicar-se amb l'administració i la societat amb la finalitat de canviar aquesta situació específica.

03.

Les estructures fomenten l'**horitzontalitat** i el **treball en xarxa**, destacant l'assemblearisme com sistema de funcionament i la **participació col·lectiva en tots els processos**.

Els barris s'identifiquen com a base d'impuls a l'hora de organitzar-se. Així i tot, es destaca la necessitat de continuar construint xarxes entre barris.

La **interseccionalitat** és una paraula molt repetida, així com el **pluriactivisme** i la importància de vincular diferents causes com poden ser els drets socials i l'ecologisme o la lluita racial, LGTBIQ+ i feminista.

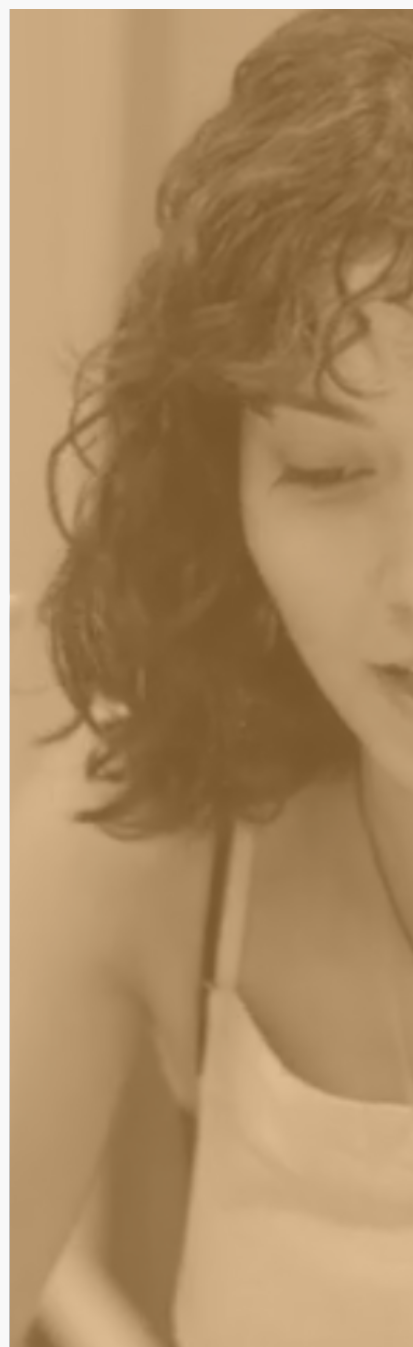
04.

Les xarxes socials són un repte per a les organitzacions dels Moviments Socials, evidenciant-se durant la pandèmia de la covid-19. Les xarxes socials permeten ampliar les vies de comunicació i l'accessibilitat dintre dels Moviments Socials a costa de la pèrdua de pes de la presencialitat en moltes organitzacions

De quines maneres s'han gestionat els Moviments Socials?

De quines maneres s'ha contribuït a crear comunitat a través dels Moviments Socials? Com són aquestes comunitats? Com han sigut els diferents processos comunitaris en el territori?

Quins han sigut les diferents formes de participació?

Les forces

Què estem aconseguint i que s'ha aconseguit?

Quina evolució hem vist en la ciutat? De quines maneres ha canviat? Habitatge, cultura...

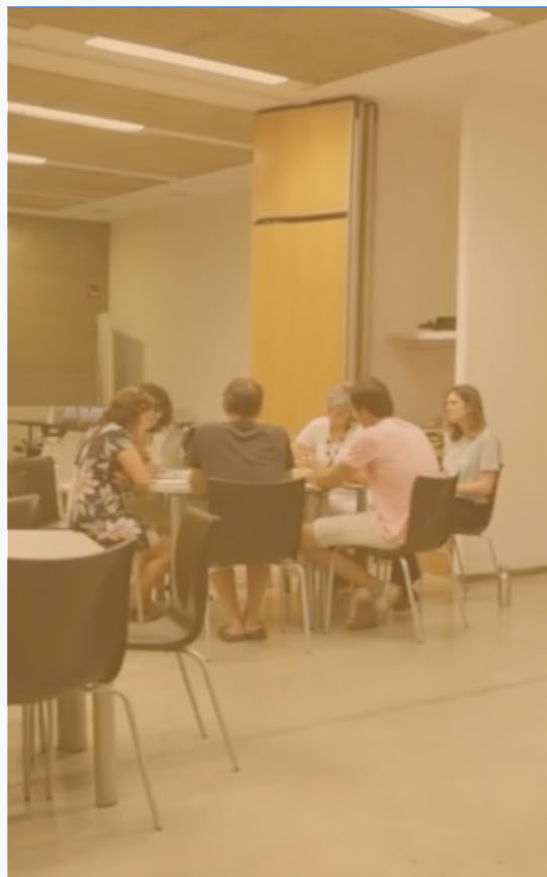
Quins canvis ha suposat per la comunitat? Per exemple, de quina manera la comunitat està convivint de manera més igualitària?

01. Com a força fonamental les persones participants posen l'accent a l'esforç que implica **fer front a una injustícia**, així com imaginar una millora social, encara que siga difícil d'aconseguir. De vegades, eixes fites són palpables, però d'altres, són canvis culturals als quals s'ha de parar atenció. Els principals que es destaquen són tres:

02. La primera fita destacada és la **capacitat dels Moviments Socials a mostrar a la ciutadania que es poden canviar les coses**. La capacitat d'acostar a la ciutadania problemes que semblen relegats a una elit política, ajudant a entendre'ls i a sentir-se part.

03. La segona fita és donar **alternatives al sistema social en el qual vivim i la capacitat de crear alternatives al model socioeconòmic existent**.

04. La tercera fita és **visibilitzar les eines que té la ciutadania per a incidir políticament i ser escoltades**.

**Hem
aconseguit
tindre veu** ”

Associació de les Famílies de les Víctimes del Franquisme de les fosses de Paterna parlant de l'associacionisme.

05.

Respecte al marc de protecció legal, algunes de les diferents legislacions, pactes i dinàmiques esmentades al taller que s'han aconseguit mitjançant les accions dels Moviments Socials són:

Àmbit d'Igualtat:

- Pacte Valencià contra la violència masclista y de gènere (València, setembre 2019).
- Llei 13/2005 de 1 de julio, pel matrimoni igualitari.
- Despatologització de la homosexualitat (17 de maig de 1990) i la transexualitat (juny de 2018), per l'Organització Mundial de la Salut i l'Associació Americana de Psiquiatria.
- Llei 30/1981, de 7 de juliol, per la qual es modifica la regulació del matrimoni en el Codi Civil i es determina el procediment a seguir en les causes de nul·litat, separació i divorci.
- Llei orgànica 9/1985, aprovada el 5 de juliol de 1985 i la Llei orgànica 2/2010, de 3 de març, de salut sexual i reproductiva i de la interrupció voluntària de l'embaràs.
- Consensuar accions i lluites entre les associacions feministes per a incidir en l'agenda política.
- Llei 8/2017, de 7 d'abril, integral del reconeixement del dret a la identitat i a l'expressió de gènere en la Comunitat Valenciana.
- Llei 23/2018, de 29 de novembre, d'igualtat de les persones LGTBI, per a la Comunitat Valenciana.

Àmbit de Defensa del territori:

- Defensa del Saler, del riu Túria, del Botànic, del Cabanyal i de l'Horta.
- Llei 5/2018, de 6 de març, de l'Horta de València.

Àmbit de Societat:

- Llei 7/2018, de 26 de març, de Seguretat Ferroviària. A la llei s'especifica la creació de l'Agència de Seguretat.
- Reial decret 247/2001, 9 de març, que posa fi al servei militar obligatori.
- Trencar el silenci de les víctimes del franquisme, poder parlar de la repressió franquista, i aconseguir reparar l'exhumació de familiars. Querella Argentina al 2010.

Els obstacles

Quins són els principals reptes que s'han trobat i es troben? Polítics, legislatius, socials...

01.

Entre els obstacles que destaquen els Moviments Socials al taller per a desenvolupar les accions, trobem obstacles judicials i polítics, legislatius, econòmics, culturals, territorials i socials com l'individualisme, la virtualitat i l'adultcentrisme.

02.

Els obstacles **judicials i polítics** són la dependència del partit polític que governi i la desprotecció a la que s'exposen quan hi ha un canvi polític, remarcant l'absència de partits que responguen a autèntiques necessitats sense caure en l'institucionalisme. A més, comuniquen el perill per l'ascensió de la ultradreta i el populisme.

03.

Els obstacles **legislatius** són la no aplicació d'algunes lleis necessàries per a garantir la protecció.

04.

Els obstacles **econòmics** són els propis del sistema capitalista, que esgota els recursos materials, destrueix el planeta i potencia la competitivitat entre les persones.

05.

Els obstacles **culturals** que destaquen són el repte de la conservació dels objectius obtinguts pels Moviments Socials.

06.

Els obstacles **territorials** van enfocats a la necessitat de diàleg, al repte de coordinació entre barris per a comprendre la seua realitat i la desjerarquització de privilegis entre barris, sent alguns més visibilitzats per la ciutadania en el seu conjunt enfront d'altres barris més invisibilitzats tradicionalment.

07.

Els obstacles **socials** detectats per les persones participants són, en primer lloc, l'individualisme imperant i les seues conseqüències, com la desmobilització i l'odi, -la desinformació, el desinterés i la poca cultura associativa de la ciutadania general.

En segon lloc, fan referència a la virtualitat i la presència de les xarxes socials. Mentre d'una banda donen facilitat per a comunicar-se i organitzar-se, per l'altra, es perd la trobada interpersonal i física.

En tercer lloc, van destacar l'adultcentrisme i la no integració del col·lectiu jove en les lluites socials; i com eixa realitat dificulta obtindre una visió global.

**Allò que
no s'esmenta,
no existeix** ”

Joventut pel Clima (Fridays for Future) i Ecologistes en Acció parlant de l'associacionisme.

The background of the slide is a warm, orange-toned photograph. It shows a close-up of a person's hand holding a silver pen, poised to fill out a questionnaire. The questionnaire form has several rows of checkboxes, some of which are already marked. The overall aesthetic is professional and focused on data collection.

3.4

Qüestionari

Sistematització dels resultats.

Qüestionari

Obert a la ciutadania

El qüestionari va estar actiu i obert a tota la ciutadania del 1 al 31 de juliol a la pàgina web del procés.

Participació:
181 persones

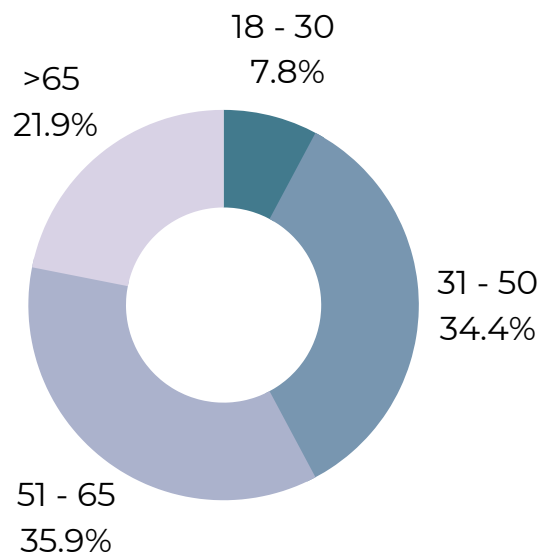
De les persones participants, el 70,9% s'han identificat com pertanyents als Moviments Socials. D'aquestes persones, qui ha volgut ha deixat per escrit a quin moviment es troba vinculada. Aquesta informació es troba en Annexos d'aquest informe (pàgines 112-114).

S'aprecia que el grup d'edat que menys ha participat en el qüestionari i, per tant menys representat, és el col·lectiu jove entre 18 i 30 anys i, seguidament, el grup de majors de 65. La major participació es concentra entre el grup de persones entre 51 i 65 anys, seguit molt de prop, pel grup d'edat entre els 31 i 50 anys.

Informació demogràfica

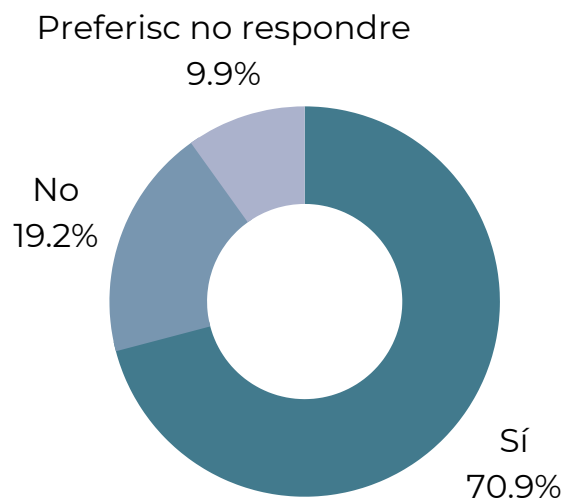
Edat

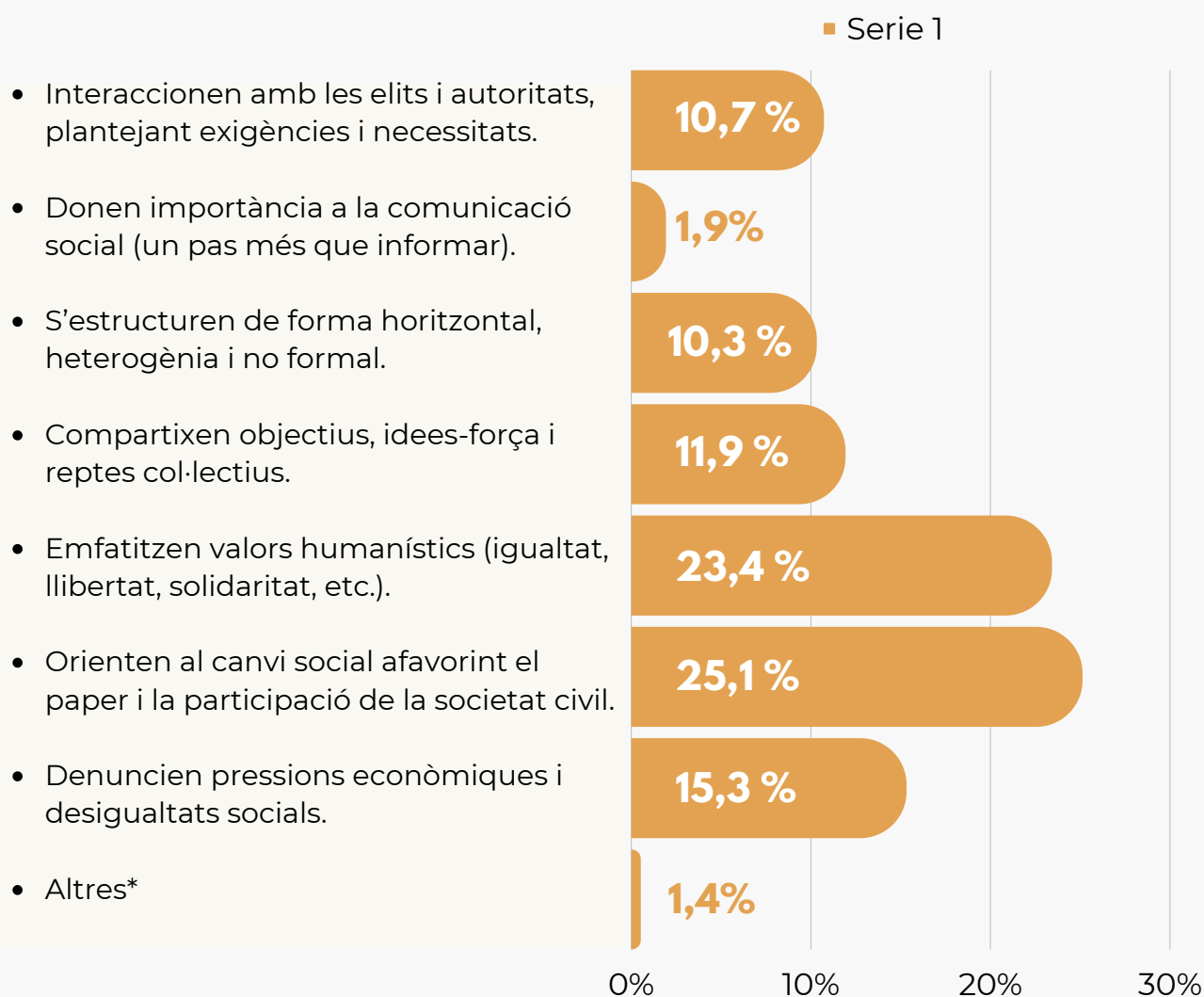
Sexe

Tens vinculació o has tingut vinculació a algun Moviment Social a la ciutat de València? Si la resposta és Sí, podries dir-nos a quin/s?

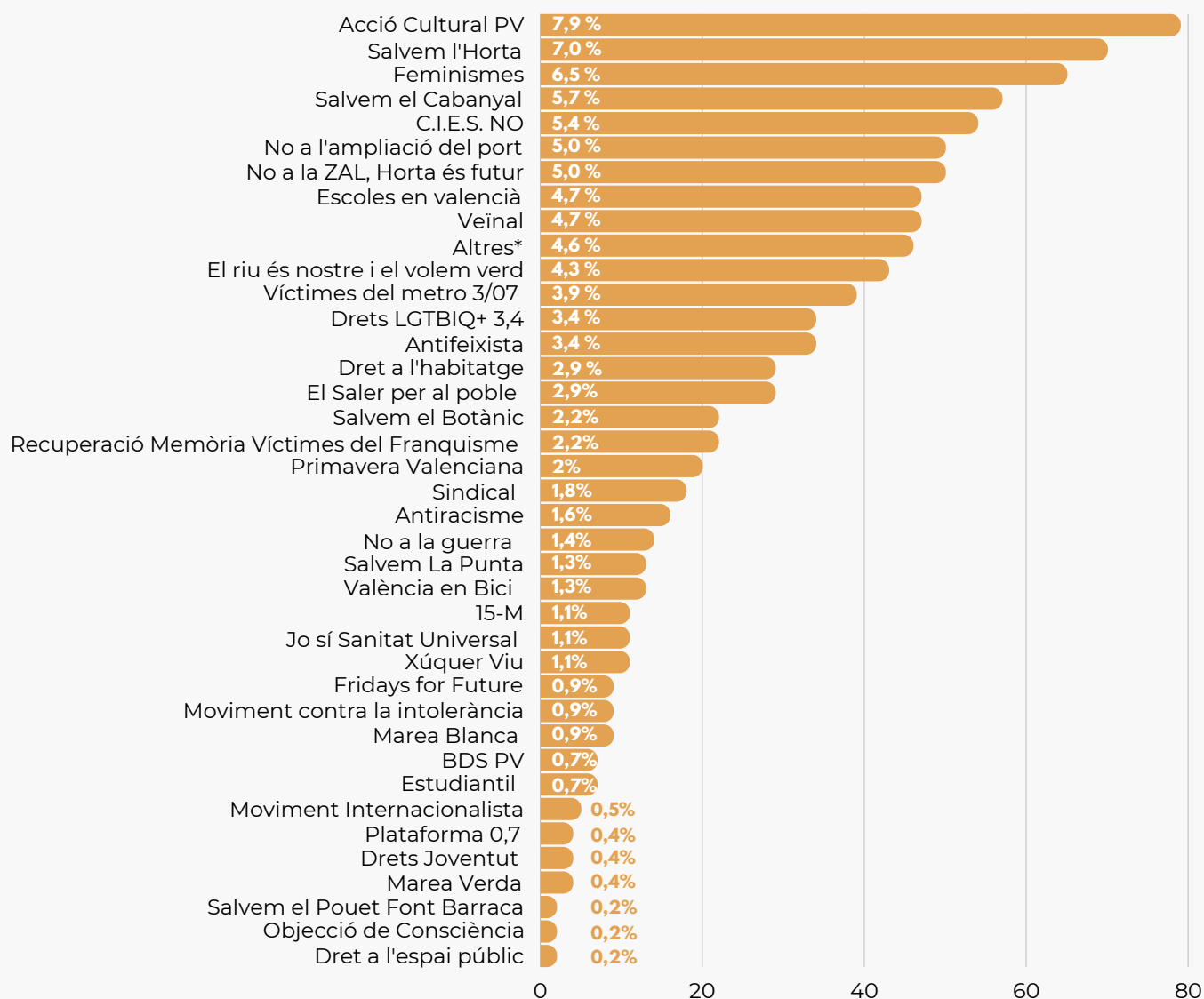

Tria les característiques que, per a tu, defineixen millor els Moviments Socials a València (Selecció d'1 a 3):

*Altres: L'opció de resposta era oberta per poder incorporar Moviments Socials. Els Moviments Socials incorporats són: "Estan plens d'oportunistes dels partits polítics, que els deixen caure en quant arriben al poder"; "Tenen una agenda feminista"; "Fomentar el benestar animal en tota la ciutat de València"; "Víctimes del terrorisme"; "Tenen una agenda feminista".

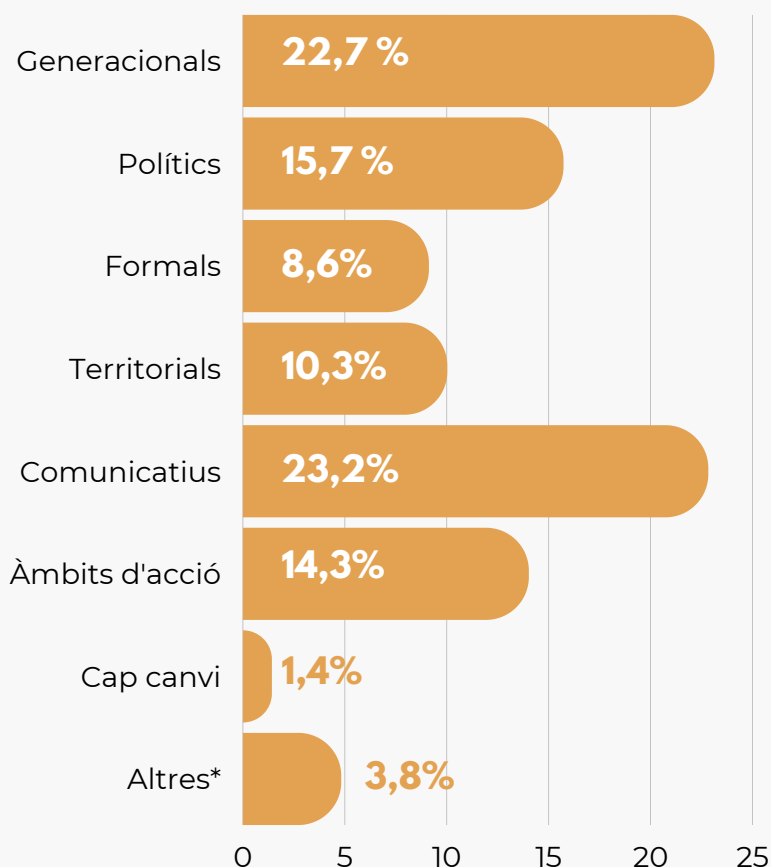
Selecciona els Moviments Socials que consideres més representatius de la ciutat de València (Seleccionad'1 a 5):

*Altres (4,6%): L'opció de resposta era oberta per poder incorporar Moviments Socials. Els Moviments Socials incorporats són: Pobresa Zero, Acció Ecologista Agró, Front Abolicionista, Moviment okupa, Federació Veïnal de València, Salvem la línia 73, Contra la corrupció (Ruta del Despilfarro, etc.), Asociación cultural vecinal Patraix, ACICOM, Fòrum Ciutadà de València, Patronat d'Escoles Infantils, Ca Revolta, Entrebarris, Jo no t'espere, Ja en tenim prou, No als Països Catalans, Víctimes del Terrorisme de ETA, Per L'Horta, Cuidem Benimaclet, Hermandad de San Antonio Abad de Valencia, Xarxa de Dones amb Discapacitat, els Salvem i pel territori.

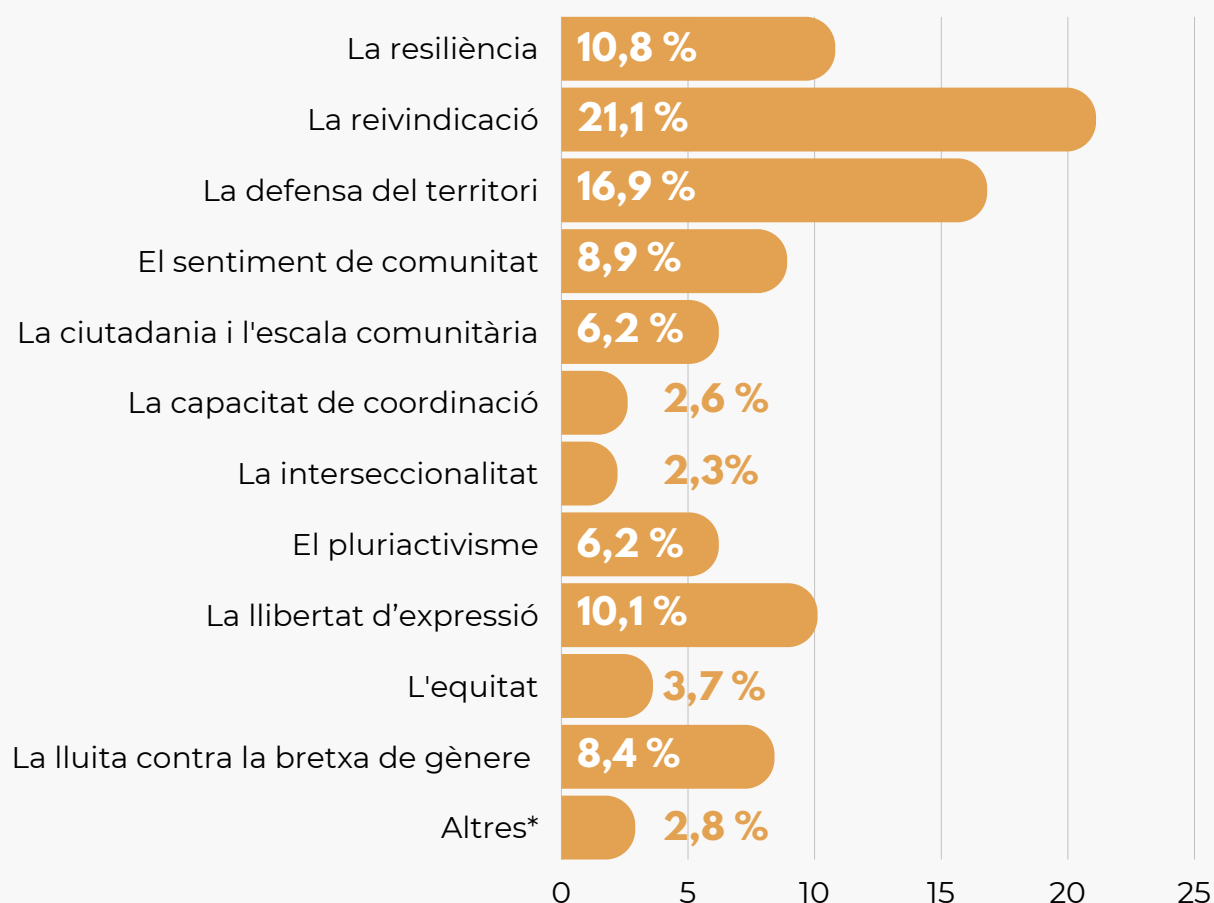
Els Moviments Socials es transformen, tant com canvia la nostra societat. Quinssón els canvis més significatius que han experimentat els Moviments Socials a la ciutat de València en els últims anys? (Selecciona d'1 a 3):

- Generacionals (canvis en l'edat de les persones que els componen).
- Polítics (canvis de la predemocràcia a la democràcia i canvis de govern).
- Formals (canvis en l'organització i autogestió).
- Territorials (canvis en les necessitats i característiques dels territoris).
- Comunicatius (canvis en les estratègies de comunicació i denúncia).
- En els àmbits d'acció (canvis en les reivindicacions).
- No han experimentat cap canvi.
- Altres.

*Altres: L'opció de resposta era oberta. Les respostes donades són: "Ser instrumentalitzats i parasitats per forces polítiques que una vegada han arribat al poder han traït els seus principis i abandonat les lluites"; "Incorporació de la perspectiva feminista"; "Models de lluita (acció directa); "Pateixen molta repressió policial i judicial"; "Els moviments socials d'esquerra es mobilitzen en la comunicació i els que no estan ideologitzats, és a dir, la resta que no nomeneu, han millorat la seua incidència social, i seguiran"; "Relacions amb l'Ajuntament i la Generalitat".

Per homenatjar els Moviments Socials històrics i actuals de la ciutat de València mitjançant una creació artística, quins elements destacaries? (Selecciona d'1 a 3):

***Altres:** L'opció de resposta era oberta. Les respostes donades són: "L'equitat, Identitat i Llengua, Llengua i Drets"; "La defensa de la llengua i la cultura"; "El feminisme"; "La representació d'una majoria"; "La defensa de la llengua i la cultura dels valencians"; "Heterogènia, Plural, Compromesa"; "La visibilització de les obres silenciades de les dones"; "Poliparticipació"; "Països Catalans i defensa de la Comunitat són incompatibles. Parlar de País Valencià és parlar d'una part dels Països Catalans, i la Comunitat Valenciana és igual d'important com a Comunitat Autònoma que Catalunya en el context territorial espanyol".

3.5

Com hauria de ser un homenatge als Moviments Socials?

Abordar una labor tan complexa com tractar d'homenatjar la importància dels Moviments Socials a la ciutat de València ha estat també objecte d'aquest procés i aquesta informació s'ha recopilat tant durant les entrevistes i tallers com al qüestionari. Les conclusions són tan polièdriques com els mateixos Moviments.

A continuació s'exposen les principals reflexions. La majoria parlen de valors i elements per a la seua representació formal, altres emfatitzen processos i contextos per a la seua representació conceptual, i altres qüestionen si és adient o necessari fer un homenatge als Moviments Socials.

Al qüestionari, els trets més valorats per a homenatjar els Moviments Socials en una creació artística han sigut:

La reivindicació.
21,1%

La defensa del territori.
16,9 %

La resiliència.
10,8 %

Els Moviments Socials de la ciutat de València **han evolucionat i han experimentat canvis al llarg del temps**. Vist els resultats obtinguts al qüestionari i juntament amb la informació extreta als tallers i entrevistes es pot dir que els canvis més representatius dels Moviments Socials han sigut:

Canvis comunicatius

Canvis en les estratègies de comunicació i denúncia.

Les més mencionades al procés són:
El canvi cap a una comunicació social, l'evolució de les xarxes socials i la influència d'Internet.

Si abans la informació dels Moviments Socials arribava en forma de fullet o fanzine, les formes de comunicació han evolucionat cap a estratègies que busquen no només informar, sinó transformar o sensibilitzar la realitat amb una comunicació social que no només contempla a les persones com espectadores si no com productores dels seus propis relats.

Jorge Ramos Tortosa posa en relleu el valor comunicatiu dels Moviments Socials:

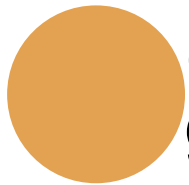
"Ara és molt important, a diferència de fa 40 anys, la qüestió comunicativa i de les xarxes socials. Destinem molt de temps a veure com comuniquem. Abans el poder que tenia un pamflet era extraordinari, i ara el paper quasi no s'utilitza". Jorge Ramos Tolosa.

En aquest procés s'ha vist de primera mà amb iniciatives emergents, com La Cosecha Comunicación o històriques, com Ràdio Klara, que ens parlen de la

necessitat de democratització dels mitjans, de que les persones tinguen veu pròpia i les seues realitats estiguen representades. Aquestes iniciatives no només tenen l'objectiu d'informar sinó de transformar la societat:

"[Els mitjans alternatius] et parlen de coses que normalment altres mitjans no et parlen. Estaven totes aquestes ràdios alternatives com Ràdio Malva, Ràdio Russafa... però durant alguns anys, érem l'única... No sé si [era] algo extraordinari, ara ja tot està bolcat en les xarxes i destinem molt de temps a això. La tecnologia ara és clau. Però durant molts anys, l'únic mitjà on eixia l'Associació de les Víctimes del Metro era Ràdio Klara. Pràcticament, cada mes o més i mig estàvem parlant. O l'època de Salvem el Botànic..." Ràdio Klara.

"T'adones que hi ha necessitat de molta gent de parlar, contar coses, visibilitzar les seues històries. Hi ha que aprofitar la mediatització que hi ha ara i la possibilitat del món absolutament mediatitzat al que vivim per a accedir als mitjans tecnològics (alternatius) i fugir d'aquests mitjans de comunicació que no ens representen." La Cosecha Comunicación al voltant de la nova ràdio-televisió comunitària de Benimaclet, La Sèquia.

Canvis generacionals

Canvis en l'edat de les persones que els componen.

La perspectiva generacional es pot analitzar des de diversos angles. Les "generacions" segons el sociòleg Karl Mannheim (1952) proporcionen una base per entendre els Moviments Socials i com és possible el canvi social mentre el patrimoni cultural es transmet de generació en generació, i les transicions generacionals són contínues.

A la ciutat de València, observem uns canvis impulsats per la joventut, però també la realitat de que hi ha lluites que les persones promotores mai van abandonar i, per tant, generen espais intergeneracionals.

Tant Emma Gómez Nicolau com el integrant del col·lectiu Desayuno con viandantes esmenten els canvis generacionals:

"Hi ha un tipus d'activisme nou molt jove, característic de l'últim lustre. En els últims anys ha sorgit un tipus d'activista jove. No solament en la ciutat de València, sinó en general. Estic pensant en les lluites mediambientals, contra la crisi climàtica, que van ajuntar a molta gent jove i han creat grups, com Fridays for Future. I igual en les assemblees feministes.

Si en els anys 1990-2000 el procés de politització per part de la joventut eren qüestions d'identitat nacionalistes i culturals, ara mateix la via de politització és l'acció mediambiental, feminista o queer. Pense que existeix la fractura generacional [en relació als Moviments Socials], però aquesta fractura s'ha donat sempre. Al final és molt difícil polititzar-se i formar part d'un Moviment si no hi ha una vivència que t'està travessant i t'obliga. Hi ha prioritats que canvien, però també hi ha coses que continuen, com la defensa del territori i les agrupacions veïnals." Emma Gómez Nicolau.

Precisament d'aquesta continuïtat ens parla Desayuno con Viandantes. El moviment veïnal es caracteritza pel compromís darrere les dècades de les persones que el formen.

"Les persones que van fer néixer els moviments veïnals, fa 40 anys (com són les associacions veïnals de Natzaret, Sant Marcel·lí...), encara continuen lligades al moviment, i això ara és molt complicat.

Hi ha Moviments Socials que duren un temps. Quan canvia la teua forma de vida (treball, parella, família...) l'espai comunitari no és el prioritari i la gent es desvincula. Però les associacions veïnals continuen sense massa relleu generacional, és la seua vida, es jubilen i continuen vinculades." Desayuno con viandantes.

Canvis polítics

De la predemocràcia a la democràcia i canvis de govern.

El període temporal que ocupa aquest procés, ha vist molts canvis polítics a la ciutat, i més enllà de donar-los resposta, o aconseguir-los, els propis moviments han vist canvis dins del seu com fer. Com prendre decisions avançant cap al assemblearisme i la desjerarquització o l'entrada de nous valors dins de les seues dinàmiques.

"Quan sorgeixen als anys 60,70, 80, en eixa època encara hi ha un tipus d'enquadrament que ve abans del franquisme, marcada pels sindicats, associacions, ateneus i partits polítics. Generalment ara no s'entén això com a Moviment Social.

Es caracteritzen entre altres coses per no tindre una jerarquia, ni líders clars (portaveus en tot cas des de l'horitzontalitat i l'assemblearisme). La no institucionalització i l'horitzontalitat són claus.

En el cas de la ciutat de València ja va haver als anys 60-70 un moviment d'associacionisme veïnal que va tindre un paper molt rellevant al final del franquisme i la transició. [Pel seu paper a la construcció d'una cultura de participació democràtica]

L'arribada de la nova onada feminista als anys 70 va tindre molts grups d'autoconsciència amb allò de que les coses personals són polítiques, i va ser fonamental per nodrir els Moviments.

[Les polítiques dins dels Moviments van començar a contemplar les cures, la perspectiva de gènere, dins de les seues governances.]

[En resposta a les polítiques opressives amb la llengua] Els Moviments Socials per la Llengua i la Cultura valenciana, que havia sigut arraconada per part del franquisme. En l'ensenyança, tantes mestres que van ensenyar en valencià a pesar d'estar prohibit.

En eixos anys tenim també dos Moviments molt importants de defensa del territori, "El llit del Túria és nostre i el volem verd" i "Salvem el Saler", molt interessants: interideològics, intergeneracionals, que van triomfar. Uns dels majors tresors que tenim a la ciutat és gràcies als Moviments Socials." Jorge Ramos Tolosa.

"Els anys 90 van ser molt durs per a València i tristos en el sentit de vida cultural, política i social. Anys als quals regna l'apatia política i social, amb un context econòmic on pareixia que tot anava mig bé. Eren anys baixos en activisme. Els 90 van ser els anys d'eixida de les lluites per la democràcia i contra el franquisme i va donar lloc a un espai de molta apatia. Es va veure un desencantament amb la democràcia i amb les polítiques públiques de cocció. Les lluites veïnals es van estancar. A final dels 90, es comença a repensar des dels barris amb un to més reivindicatiu." Emma Gómez

"Les gramàtiques de l'acció són diverses o molt polivalents. I combinen pràctiques tradicionals com la manifestació, l'okupació i altres. La política dels afectes està dins dels Moviments Socials i les associacions. És clau ara per a mirar com és la vida de València, el paper que tenen els activismes transfeministes i els activismes queers no tan encarats a una política dura i a un canvi concret legislatiu, sinó a un remoure de les maneres de fer." Emma Gómez Nicolau.

Respecte a la dècada dels 2000, les percepcions són molt diverses: "És una ciutat que torna a respirar, després de molt de temps, en el sentit social, és nota fins i tot fora que escoltes parlar bé de València i això et dóna goig.

Han capgirat moltes de les polítiques que es venien fent. Sobretot el fet de la mobilitat." Desayuno con Viandantes.

Paral·lelament a les legislacions reivindicades i adquirides pels Moviments Socials (pàgina 62), altres lluites encara queden pendents, com és el cas del PEC (Pla Especial del Cabanyal): "Si ara en el PEC s'ha aconseguit que no es derrocara cap casa més i què hi ha la construcció de molta vivenda social... el que se ha de fer és aprovar [un pla urbanístic]" Salvem el Cabanyal.

O el Port de València: "València la veig molt canviada, però malauradament és un canvi que pense que serà recordat com un "canto de cisne". Tant de bo m'equivoque. En l'àmbit social pense que la cosa està més calmada, però s'han activat moviments socials com el que pense que és el més important ara que és la Comissió Ciutat-Port." Álvaro de los Ángeles.

Representació formal

Relatiu a trets externs, visuals i d'aspecte de la creació artística.

A nivell formal, les apreciacions que s'han observat durant el procés, han sigut:

- **Ubicació:** Intervenir en l'espai públic, bé en llocs transitats com places centrals o de manera descentralitzada als barris per arribar millor a la ciutadania, generant espais de trobada i de convivència intercultural. Prioritzen les localitzacions de la plaça de l'Ajuntament i la plaça de la Reina.
- **Llenguatges:** Les intervencions murals han sigut molt esmentades, ja siga a través de la fotografia o la pintura. Així com l'arxiu mitjançant el documental o el còmic, l'escultura i les accions performatives.
- **Materials:** Apostar per materials sostenibles, reciclats, reutilitzables, que no siguen tòxics, de proximitat i sense impacte ambiental.
- **Color:** Colors diversos, esmentat per a representar la diversitat dels Moviments Socials i la seua vitalitat.

Representació conceptual

Relatiu a trets interns de l'obra, el missatge, el procés i la relació amb les persones espectadores, que:

- Siga resultat d'un **procés participatiu**, en el qual es tinguen en compte veus diverses, i represente la col·lectivitat no sols en el seu missatge, sinó també en el seu procés. Que siga una obra viva, que recorde a la vida i no una cosa estàtica o inerta.
- Tinga **perspectiva de gènere**, i que represente aquelles lluites invisibilitzades i a qui les van dur a terme. La diversitat, i aquelles realitats que no arriben a la població o l'administració.
- Fomente la **col·lectivitat** i transmeta la solidaritat, la unió i la força col·lectiva. Que no siga una estructura jeràrquica i que no es tinga por en què sembla caòtica, donat que és la potencialitat de la "manera de fer valenciana".

Friccions i qüestionaments

Donada la naturalesa cívica, **autoorganitzada i altruista** dels Moviments Socials, han aflorat també reflexions entorn de si té sentit un homenatge per part de l'administració o si seria suficient amb el seu suport diari.

4

Conclusions

El projecte VAM SER, SOM, SEREM: Els Moviments Socials a València és una **aproximació** al teixit d'iniciatives que componen els Moviments Socials a la ciutat mitjançant un procés participatiu.

A aquest punt es troben les conclusions estretes de les diferents parts i qüestions més unànimement repetides al procés, tant tallers, entrevistes com qüestionari.

Els Moviments Socials de València han reivindicat la necessitat de desenvolupar un **arxiu viu** que siga sostenible en el temps i reculla la memòria de les lluites socials a la ciutat, així com les seues realitats, els seus processos i les seues victòries.

Dels resultats d'aquest procés es poden extraure les següents idees força de l'imaginari col·lectiu dels Moviments Socials de la ciutat de València:

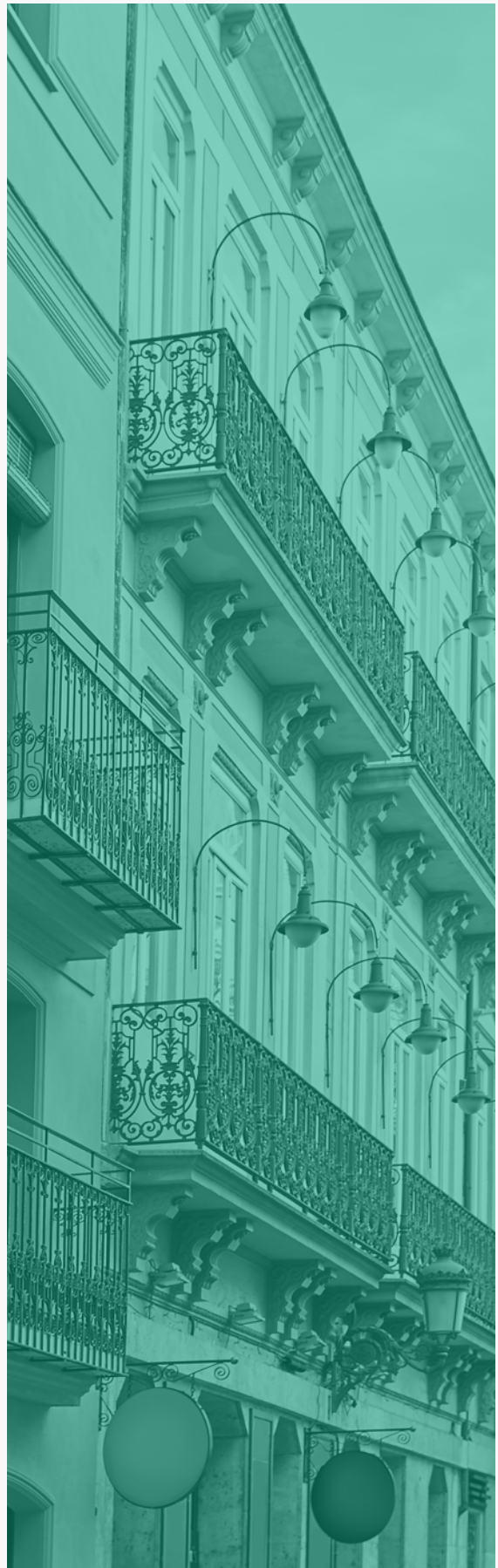
Les característiques més destacades al qüestionari però que també s'han vist recolzades a les diferents accions del procés són que *Orienten al canvi social afavorint el paper i la participació de la societat civil; emfatitzen valors humanístics (igualtat, llibertat, solidaritat, etc.) i denuncien pressions econòmiques i desigualtats socials.*

En segon lloc, cal visibilitzar els trets identitaris més representatius dels Moviments Socials que existeixen a la ciutat de València. Per una banda, es parlaria del **treball en xarxa** i el **pluriactivisme**, com dos conceptes que van units i interconnectats, i que suposen la **defensa de la col·lectivitat** com a estratègia fonamental per a la defensa de causes i la transformació social, front a l'individualisme.

Per altra banda, es troba que els Moviments Socials a València defensen causes directa o indirectament vinculades al **territori**: Bé perquè els Moviments tenen eixa direcció o objectiu o bé perquè treballen en xarxa o vinculant-se a altres que sí tenen eixa relació.

A més de les accions legislatives (pàgina 62), no es pot oblidar els canvis culturals mencionats al llarg de l'informe i que fan referència a les cures, la solidaritat o l'autodeterminació als Moviments Socials.

A més d'allò aconseguit, hi ha moltes lluites que continuen actives i altres que de segur que naixeran en el temps per a poder imaginar la ciutat que es vol arribar a ser. Una ciutat que continue creixent amb els valors que han deixat en herència els propis Moviments.

Referències bibliogràfiques

Recursos emprats en la creació de l'informe.

J. V. Aliaga i C. Navarrete (2015). *Sujetos indómitos. Cartografía disidente de la ciudad de Valencia*. València: Tirant Editorial.

A. de los Ángeles (2016). *Testigos de la ciudad*. [Exposició]. València: Institut Valencià d'Art Modern.
Corbetta, P. (2007) Metodología y técnicas de investigación social. McGraw-Hill.

E. Ariza (2017). *Temps Trencat Víctimes de la Postguerra*. València: Arqueoantrop y Ajuntament de Tavernes de la Valldigna.

La Cosecha Comunicación y M. Gil Seguí (2017). *Natzaret, 40 anys de lluita* [documental] València: La Repartidora i Associació de veïns i veïnes de Natzaret.

O. Fals Borda (comp.) (1993). *Investigación-Acción Participativa*. Madrid: Caritas española.

J. Jacobs. (1961). *Muerte y vida de las grandes ciudades*. Madrid: Capitán Swing Libros, S.L.

R. López Cuenca (2016). *Radical Geographics* [exposició]. València: Institut Valencià d'Art Modern.

K. Mannheim (1993). *El problema de las generaciones*. REIS: Revista Española de Investigaciones Sociológicas.

J. Martínez Arroyo y M. Doménech Ibañez (2021). *Cabanyal Portes Obertes 1998-2015* [exposició]. València: Centre del Carme Cultura Contemporània del Consorci de Museus.

E.Mompó (2016). *Contra-narrativas y prácticas de resistencia en un conflicto urbano. Una respuesta autónoma desde El Cabanyal (Valencia)*. Madrid: Contested Cities.

A. Quintana i W. Montgomery (eds.) (2006). Metodología de Investigación Científica Cualitativa. *Psicología: Tópicos de actualidad*. Lima: UNMS, 47-84.

J. Ramos i G. Caballero (2022). *València Viva i Combativa*. València: Sembra Llibres.

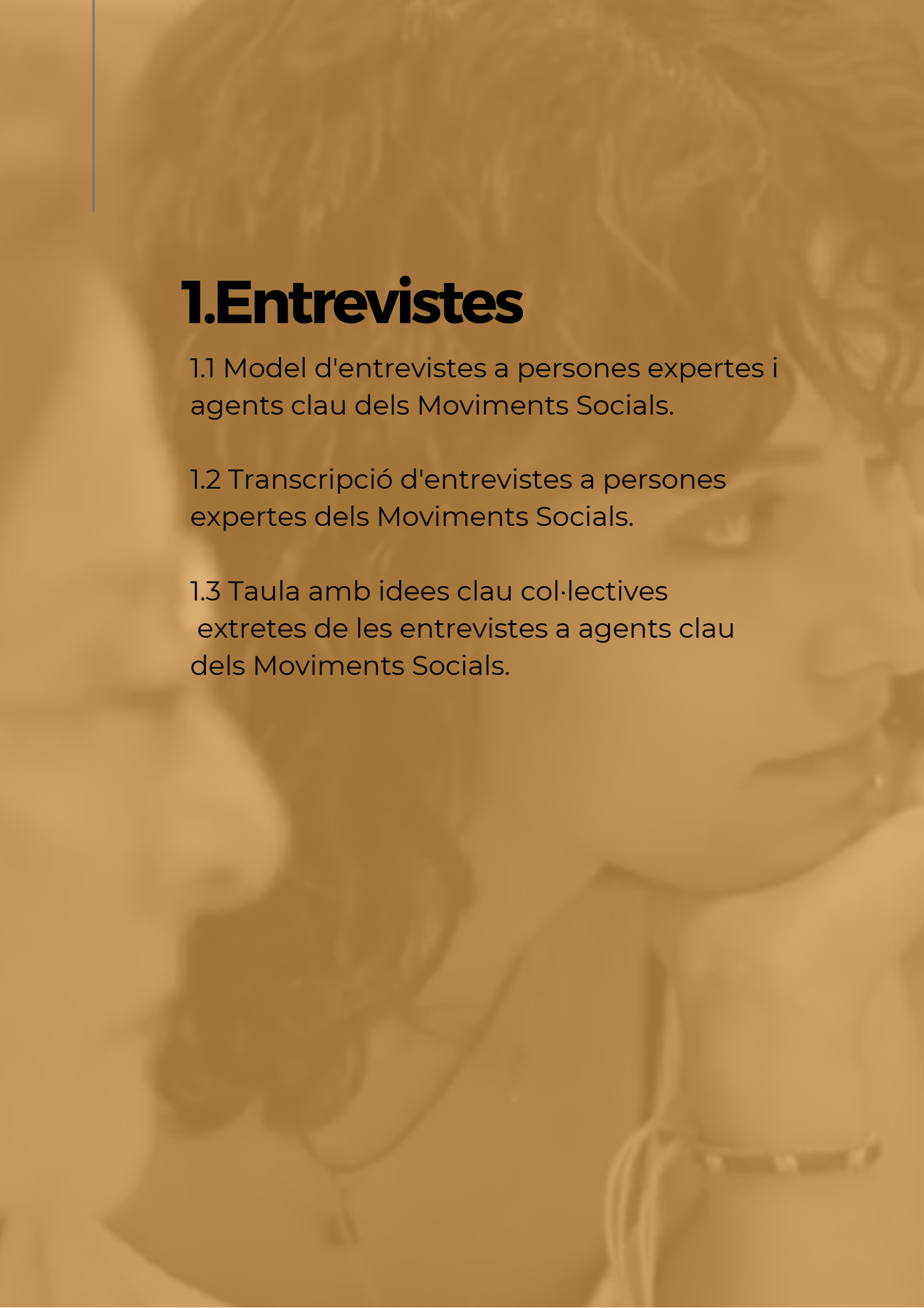
L. Saragossà (2019). *Les pràctiques populars d'innovació social i la seua incidència en la política institucional: La perspectiva dels Moviments Socials de València* [Treball final de Màster oficial de Polítiques socials i Acció comunitària, Universidad de València].

R. Xambó; X. Ginés; I. Duart ; E. Gómez Nicolau (2012). *Els Moviments Socials al País Valencià. Una anàlisi comunicativa*. València: Universidad de València.

VAM SER,
SOM
I SEREM

Annexos

1. Entrevistes

1.1 Model d'entrevistes a persones expertes i agents clau dels Moviments Socials.

1.2 Transcripció d'entrevistes a persones expertes dels Moviments Socials.

1.3 Taula amb idees clau col·lectives extretes de les entrevistes a agents clau dels Moviments Socials.

Homenatge als Moviments Socials de la ciutat de València

ABRIL 2022

ENTREVISTA A PERSONES
EXPERTES PER AL MARC
REFERENCIAL DEL PROCÉS

AJUNTAMENT DE VALÈNCIA
REGIDORIA DE PARTICIPACIÓ CIUTADANA I ACCIÓ VEÏNAL

Presentació.

Nom, professió i/o experiència, vinculació amb els Moviments Socials (com a acadèmic i/o activista).

Definició de la ciutat de València.

Com descriuries la ciutat de València (realitat social, política, urbanística, econòmica...) i les accions socials que li han caracteritzat?

Moviments Socials històrics. Retrospectiva.

Quins Moviments Socials penses que han sigut històricament els més representatius a la ciutat? Com els classificaries (tipus de moviments)? Quins han generat un major impacte de canvi social en el territori si revisem la seua trajectòria?

A quins destacaries com agents clau de cadascun dels moviments esmentats?

Moviments Socials actuals. Els seus canvis i plantejaments.

Com definiries els Moviments Socials actuals?

Quines causes promouen la seua existència? A quines problemàtiques donen resposta?
Són diferents als Moviments Socials abans comentats? Per què?

Respecte a les accions i estratègies de denúncia social que utilitzen els Moviments Socials actuals, com les descriuries?

En què es diferencien fonamentalment respecte a les accions emprades pels Moviments Socials de dècades anteriors?

Homenatge a Moviments Socials.

Des de la teua perspectiva professional i holística dels Moviments Socials, quins aspectes consideres que haurien de ser destacables en l'homenatge als Moviments Socials? Per què? A qui van dirigits?

Què podria contindre una obra homenatge als Moviments Socials?

Homenatge als Moviments Socials de la ciutat de València

ABRIL 2022

**ENTREVISTA A AGENTS CLAU
DELS Moviments Socials A
VALÈNCIA**

AJUNTAMENT DE VALÈNCIA
REGIDORIA DE PARTICIPACIÓ CIUTADANA I ACCIÓ VEÏNAL

Presentació.

Es generarà una dinàmica de presentació. Convidant prèviament a les persones entrevistades al fet que porten un objecte "detonant" de conversa. Aqueix element pot ser un objecte pròpiament dit, una foto, un cartell... Vinculant l'element i el seu record amb el moviment.

Pregunta descriptiva. Descriu-nos el moviment social al qual representes.

Els seus orígens (històric, geogràfic, polític...).

El seu àmbit(s) d'acció.

Pregunta analítica.

Quin ha sigut el recorregut del moviment? Moments/Accions Clau

Pregunta reflexiva.

Quin ha sigut l'efecte del moviment a la ciutat?

Tenint en compte el punt social en el qual estem, creus que és necessari el moviment social en l'actualitat? Quins són els seus objectius? Què posaries en valor del moviment?

Homenatge a Moviments Socials. Al voltant de la creació artística.

Des de la teua perspectiva professional i holística dels Moviments Socials, quins aspectes consideres que són destacables en l'homenatge als Moviments Socials?

Quins elements haurien de tenir-se en compte per a la futura representació artística-homenatge als Moviments Socials?

ÁLVARO de los Angeles Rodríguez

1. Descripció de la ciutat de València.

València la veig molt canviada, però malauradament és un canvi que pense que serà recordat com un “canto de cisne”. Tant de bo m’equivoque. En l'àmbit social pense que s'han activat Moviments Socials com la Comissió Ciutat-Port. Crec que és fonamental parar-la [l'ampliació]. És complicat, però pense que és una lluita que cal fer. Jo pense que les lluites no són solament pel que es guanya, sinó pel que es fa. No es pot pensar que fent activisme guanyaràs, pot ser que no guanyes mai, però tot això has de fer-lo perquè has de tindre compromís ètic, social i polític personal. Has de tindre “rabia legítima” de pensar que això no s’ha de fer així. Parle de sentir la terra, el territori.

2. Moviments Socials històrics i Moviments Socials actuals.

La majoria dels Moviments Socials a València són al voltant del territori. Des del Saler per al poble o El Túria és nostre i el volem verd. El compromís i el compte que té l'ajuntament a la ciutat amb els

Treballador cultural, docent, assagista d'art, comissari d'exposicions i editor independent.

Moviments Socials és reconèixer que estaven demanant una cosa que es pensava que era millor per a la gent i la vida.

Açò és el que la societat ensenya, que les coses aconseguides han sigut positives per a totes les persones. Un altre exemple és Salvem el Botànic...

Em sembla fonamental. I s'ha guanyat. També Salvem el Cabanyal. Era una necessitat i una responsabilitat ètica parar això. I a més passava una cosa molt interessant: la gent tenia una actitud crítica sobre una decisió urbanística a partir d'unes estratègies artístiques al barri.

Crec que és important treballar que l'art no és solament una cosa que es planta a una paret, sinó que activa coneixements i aprenentatges que creen nexes d'unió entre la gent. "Testimonis de la ciutat" va rebre moltes crítiques de gent dient que açò no era art. I jo deia que potser no és art, però representa una època. No estem parlant del valor estètic. Estem parlant del valor. Del valor que té açò en un context polític i històric.

Un moviment que va ser dels més seguits va ser el de La Punta. Després de més de vint anys, encara està la ZAL i la qüestió d'expropiació. També està Salvem l'Horta, molt vinculat. Una de les coses en les quals he vist a la gent més activa és amb el tema mediambiental.

3. Homenatge a Moviments Socials.

El que jo destacaria és que estic en contra dels monuments. Però per exemple, dit això, m'agraden alguns memorials, encara que fa la sensació d'homenatjar una cosa morta, que en aquest cas hauria de ser el contrari.

L'homenatge a les víctimes del metro, per exemple, pense que està molt ben reflectit. És respectuós, però també és greu.

Una de les coses diferencials és que és un espai. Tu pots accedir i quedar-te dins, encara que la vida continua al teu voltant. Té un punt de transcendència.

Però una cosa és recordar a la gent que ha mort per una causa i altra és recordar a la gent que ha viscut per una causa, i que gràcies a aquesta causa estem vius també. Es tracta de coses que han de veure amb el territori i la natura. Pense que hauria de ser un homenatge a la vida, a la possibilitat de la vida i dels canvis. Aleshores jo crec que hauria d'estar viva [la peça artística], que poguera canviar, que tinguera una aportació audiovisual, un cert record, una certa activació de coses que podrien funcionar en el dia a dia. Recordar coses però mirar el present i el futur també amb una consciència social i ciutadana.

Desayuno con VIANDANTES

1. Descripció de la ciutat de València.

És una ciutat que torna a respirar, després de molt de temps, en el sentit social, és nota fins i tot fora que escoltes parlar bé de València i això et fa goig.

Sobretot el fet de la mobilitat, això ho perceben tant votants de dreta, esquerra, hostellers, empresaris. La gent ha vist un canvi brutal en com et mous per la ciutat, i en això ja no hi ha tornada enrere, aleshores és un pas fort.

Enfront d'eixes coses sí que hi ha altres que la ciutat no planta cara suficient. El port, l'àrea metropolitana, la relació amb l'horta, les transicions amb els parcs naturals. Són coses que estan pendents des de sempre.

El centre històric, el front marítim i l'horta, són els temes que la ciutat, passen les dècades que passen, sempre estan ací tot i que ixen alternatives dels veïnats. La realitat és que sempre anem per darrere i no es materialitza.

2. Accions socials que caracteritzen la definició de ciutat.

Tot ve perquè hi ha hagut una lluita latent, constant. En la mobilitat,

Integrant del col·lectiu valencià format per professionals de l'arquitectura i l'art. Han organitzant desdjunis amb vessant artística i social per a fomentar la recuperació dels espais públics per a la ciutadania i el coneixement dels barris de València.

València en Bici, Agró, Ecologistes en Acció.

Gent que fou tan persistent, ha donat pas a que des de l'administració s'espente, però també a que accions més consumistes com els serveis de lloguers de bici, etc. troben un lloc per desenvolupar-se. Quan les empreses entren és que ja és un model consolidat, ja no és alternatiu.

El cas més paradigmàtic és el Jardí del Túria i el Saler. Eixos moviments dels 80 que eren forts, acompanyats també pels mitjans de comunicació, i la revolta cap al franquisme que acabava, passa per l'anterior model de govern cap a l'actual. Sense els Moviments Socials, Salvem, Associacions Veïnals, Cuidem, tractar de crear un context harmònic haguera estat impossible.

3. Trets de Moviments Socials històrics.

El naixement de les associacions veïnals en tot l'Estat, pares de família, tenia dos vessants: la lluita contra el franquisme o contra la OTAN més polititzades, i la possibilitat de fer una lluita veïnal camuflada. Lligat també amb les parròquies de barri (en Sant Marcel·lí, per exemple, era importantíssima).

Eixes associacions, com naixien en les perifèries, demanaven serveis que no tenien molt senzills, enllumenat, asfaltat, coses bàsiques. Això ja no es demana en un Decidim.

Eixes associacions, federades de vegades en la FAAVV, també tenien un caire molt ambiental, defensaven el territori. El Saler i l'Albufera eren fonamentals. I han constituït les llavorettes del que és ara el moviment ambiental i veïnal.

A continuació en una època de molt autoritarisme polític, naixen eixos Salvem en defensa del territori. Ja no és "dona'm", sinó "no em lleves algo". I això és interessant. A partir d'ahí ixen els col·lectius de segona generació: Desayuno con Viandantes, altres, lligats a espais universitaris, que tenen la necessitat de fer ús de l'espai públic. No només reivindicar, sinó pràctic, de gaudir i habitar la ciutat. I dona pas als Cuidem. Tenen herència del 15M de treballar de forma assembleària, els CSOA, de dir: "Directament jo em faig el meu jardí i no demane que me'l facen i me dona igual si me'l fan o no".

Aleshores això és brutal, perquè és una manera de crear comunitat al marge de les institucions. És un Estat de Benestar diferent al que promulgaven les associacions veïnals. Juntar-se es un fet polític.

Les persones que van fer néixer els moviments veïnals, fa 40 anys, encara continuen, i això ara és molt complicat. Natzaret, Sant Marcel·lí... Els Cuidem, Salvem, duren un temps. Però les Associacions Veïnals continuen sense massa relleu generacional, és la seua vida, es jubilen i continuen. En altres Moviments, quan canvia la teua forma de vida (treball, parella...) l'espai comunitari no és el prioritari. És molt generacional. Hi han lluites que es professionalitzen. Per l'Horta, Entrebarris... Per l'Horta ha agafat l'espenta dels Salvem, treballant a nivell de ciutat, en una defensa del territori.

4. Fites aconseguides per a la ciutat.

Hi ha Salvem molt exitosos, tot i que han patit molt en la seua lluita. Salvem el Botànic, Salvem el Cabanyal, són moviments que han aconseguit els seus objectius. Crec que Salvem La Punta també l'assolirà.

Altra qüestió és si des de les associacions veïnals obtens l'equipament que necessita el barri, en major o menor èxit, a escala de barri s'hauran aconseguit.

Els relats s'obliden molt prompte. A més, quan parlem de Moviments Socials sembla que parlem dels que han modificat eixa part física de la

ciutat, que tenen l'urbanisme al darrere, però hi ha altres que treballen: antiracisme, feminisme, lluita contra la pobresa, etc. i eixos realment sí estan invisibilitzats. Tot el que està vinculat a les cures, les persones.

A mi m'encanten el Seminari de Dones Grans, que generen un intercanvi de coneixement...

Col·laboren a crear una societat molt més sana.

Qui té més força per manifestar-se o arribar a un poder, és un tipus de persona que forma part d'eixa societat que té el poder. Els Moviments Socials tenen poder, altres no i no seran homenatjats perquè costa molt que siguin visibles. Caldria visibilitzar en eixe mapatge a Aquarius, Orriols Conviu...

5. Moviments Socials actuals.

Crec que ara hi ha una diversitat absoluta, bé per les xarxes socials, perquè les persones viatgen i tenen una gran curiositat, és tan polièdric, no cal tindre un NIF, estatus o local per ser un Moviment Social. Són diversos.

Donen resposta a les necessitats bàsiques: medi ambient (Comissió Ciutat-Port, Per l'Horta, Fridays for Future...) i no amb suficient força, hi ha una xarxa pel que és la turistificació i l'habitatge.

Li falta espenta, no és suficient i la política no té força per plantar cara a aquest problema que és més greu del que pareix, perquè dóna molts diners, però descontextualitza el model de vida, expulsa a la gent. No pots tindre a la gent amb menys recursos vivint lluny dels equipaments.

Hauria de ser més important del que és. Quedar i parlar. No deixa de ser això. Ajuntar-se. No han canviat, s'ha afegit la complexitat de les xarxes, i les seues interferències, que no ajuden tant per a treballar en comú, tot i que et donen immediatesa a l'hora de respondre (un desnonament...).

6. Homenatge a Moviments Socials.

Hi ha Moviments Socials que no volen ser recordats per l'administració.

Un homenatge pot ser una banalitat, es pot reconèixer les seues lluites, però per exemple, amb el Jardí del Túria, mentre es derrocaren alqueries, l'església de Pinedo...

EMMA Gómez Nicolau

Contractada doctora en el departament de Filosofia i Sociologia de la Universitat Jaume I de Castelló. Involucrada en diversos Moviments Socials i espais a València ciutat.

1. Descripció de la ciutat de València.

En termes de Moviments Socials i activismes, València ciutat és un espai on tenen lloc les mateixes lluites que podem trobar a la major part de les grans ciutats de la Mediterrània. És cert que una de les seues particularitats seria haver tingut un conflicte lingüístic diferencial i, d'alguna manera, açò ha fet que la situació cultural i lingüística hi haja travessat els Moviments. En eixe sentit, crec que els Moviments Socials a València es caracteritzen per tindre una sensibilitat per la llengua i la cultura i aquesta realitat ha fet que els col·lectius, associacions i organitzacions s'hagen hagut de posicionar. Potser açò canvie i es reconfigure en un futur però, fins ara, ha sigut una característica pròpia. Els Moviments Socials a València són actius i són diversos.

No obstant, hi ha certs cicles de més o menys intensitat que guarden relació amb cicles polítics i de protesta més amples, a més de les circumstàncies pròpies de la ciutat.

Potser després de les lluites antifranyquistes i per la democràcia hi ha un temps de molta activitat de lluita veïnal als barris i també de lluites per un model de ciutat: les mobilitzacions en contra de convertir l'antic llit del Túria en una autopista o la urbanització del Saler.

Al llarg dels 80, però, comença un procés de desmobilització que culmina als anys 90 quan l'apatia política es fa més palesa en un context de predominança política i govern monocolor a l'Ajuntament. De fet, en el reviscolament de les lluites de barri, el que van ser els Salvem i els Vius a finals dels 1990 i principis dels 2000 es van caracteritzar per lluitar contra un tipus concret de ciutat, la ciutat turística posada en el mapa. Les lluites de La Punta o de l'Horta són lluites contra d'una política urbanística, que va generar molts motius pels quals contestar.

Després del canvi de govern a la ciutat, potser també els moviments urbans tenen altres característiques i hi ha certes demandes o lluites que s'han desdibuixat, i altres que han pres altre caliu, com ara Entrebarris. Respecte a les gramàtiques de l'acció que es despleguen, a la ciutat de València, com a tot arreu, s'han combinat pràctiques tradicionals com la manifestació i l'okupació amb moltes altres pràctiques que tenen un to festiu, cultural, etc. L'acció dels Moviments Socials està travessada per les polítiques afectives.

És clau ara per entendre els Moviments Socials a València i en general, el paper que han tingut els activismes transfeminismes i els activismes queer a l'hora d'incorporar polítiques quotidianes i polítiques de transformació de les relacions i les maneres d'establir vincles. Així, hi ha maneres de fer política que potser no siguen catalogables com de 'política dura',

com una manifestació, un piquet o la persecució d'una reforma legislativa, sinó a remoure de les maneres de fer. Les polítiques quotidianes en són part d'eixe ventall de pràctiques que s'haurien intensificat en aquesta darrera dècada.

2. Trets dels Moviments Socials històrics.

És molt difícil fer agrupacions i recollir el ventall de tipus de Moviments Socials sense deixar-se'n cap.

Sense cap interès de fer una tipologia exhaustiva, hi hauria un primer tipus de Moviment centrat en la reivindicació per la llengua i la cultura. En segon lloc, hi hauria lluites urbanes que articulen reivindicacions i demandes diverses. Des de les relacionades amb les desigualtats d'accés a recursos: aigua corrent, fanals, parcs, instal·lacions educatives i d'oci, etc., fins a Moviments més articulats com els Salvem i els Vius que han sempre tractat de protegir elements naturals o patrimonials que estaven en perill i també de dinamitzar la vida comunitària dels barris.

Els moviments per la consecució de drets i per la lluita contra la discriminació que són temes especialment clau entre els col·lectius LGTBIQ+ i les organitzacions feministes, constituïrien un tercer grup on podríem incorporar els moviments internacionalistes, antiracistes, antifeixistes, o en defensa dels drets humans. La lluita pels drets de les

persones migrades, que ara per exemple representaria actualment CIES NO té rastres a la ciutat de València des dels anys 1990 i principis dels 2000, tot coincidint amb l'inici de la presència migratòria al nostre context, quan a Ca Revolta es va posar en marxa un grup de suport a les persones migrades en els processos d'obtenció de papers.

Un quart tipus serien els moviments que cerquen la justícia social en termes, diríem, més redistributius. Des de la lluita sindical a les organitzacions contra la pobresa i els col·lectius en risc d'exclusió social, entre els quals podríem incloure també les lluites pels drets de les treballadores sexuals. També és cert, la qual cosa és ben interessant en l'anàlisi dels Moviments Socials, que moltes d'aquestes lluites es troben íntimament interrelacionades i que la tipologia és més teòrica que pràctica.

3. Trets dels Moviments Socials actuals.

Els Moviments Socials actuals són més difusos que potser els Moviments Socials dels anys 80. Trobem que són molt porosos en quant a la seua estructura i als compromisos sociopolítics que suposen. Diríem que les línies que encerclen els Moviments són més difuses a l'hora d'entrar i eixir. Així mateix, diríem que hi ha maneres de ser activista en una causa que no implica decididament formar part d'un col·lectiu. És important, en aquest sentit, com aquesta

diferència entre ser o fer activisme i militar en una organització és més complexa de delimitar. La dimensió identitària de formar part d'una causa i desplegar un compromís més concret entren en disputa. Es pot tenir una identitat activista molt forta en una causa i un nivell relativament baix de compromís en un projecte polític comú, per exemple. Aquesta realitat li confereix laxitud als moviments.

Altra realitat radicalment nova és la dissolució de la línia online/offline que fa que els fluxos i els Moviments circulen de manera indistinta i, a voltes paral·lela, a l'espai digital i al presencial. Hi ha gent que s'identifica com activista i forma part de Moviments sense haver participat a una assemblea o pres una certa responsabilitat en l'organització o desenvolupament d'una acció, i això és compatible ara mateix.

La interseccionalitat és altra característica, que potser sempre ha estat però ara amb menys conflicte. Les lluites estan interrelacionades i els Moviments sumen adjectius, objectius i lluites al mateix temps. Eixa interseccionalitat en les lluites, que fa que s'incorporen diversos eixos de reivindicació, i què des dels feminismes s'ha parlat tant, promou que, tot i que mirem des d'una realitat concreta, hi haja la necessitat de veure les diverses vivències que es tenen al voltant d'una qüestió concreta. La lluita antiracista és un exemple d'eix transversal que forma part d'una manera evident en molts col·lectius, lluites i moviments, malgrat que en principi no fora part

de la seua raó de ser.

Entre les transformacions que criden l'atenció actualment hi figura el sorgiment de l'activista jove, gairebé adolescent. Hem vist créixer una activisme contra la crisi climàtica protagonitzat per persones molt joves que han nodrit experiències com Fridays for Future. També les militàncies feministes són ara molt joves i, de fet, l'activisme feminista, queer i mediambiental són vies de politització juvenil que no estaven als anys 90, quan jo era jove. Aleshores, l'espai habitual de politització es vinculava a les reivindicacions nacionals i a l'antifeixisme.

Una de les qüestions més apassionants en l'estudi dels Moviments Socials és la vinculació amb la reivindicació. És molt difícil formar part d'un col·lectiu o engegar accions si no hi ha una realitat viscuda que et travessa i, d'alguna manera, t'obliga. És a dir, la idea de racionalitat sostinguda en idees morals, del què està bé o malament, no és habitualment l'element que esperona la participació. És l'experiència de vulnerabilitat viscuda la que activa les ganes o la necessitat de defensar-se d'alguna cosa o de lluitar per una causa. I no per això és negatiu. Tradicionalment ha hagut una tendència a criticar o a menystenir les iniciatives que lluitaven per la defensa o la reivindicació d'allò que directament els afectava. Es deia, per exemple a les lluites pel territori, que hi havia moviments que defensaven només allò que ocorria al seu "pati de darrere". No obstant, la defensa

d'alguna cosa que 'te toca', també comporta posicionaments més amples; i la contestació a la vulneració dels drets o a elements com puga ser l'autonomia personal (la mateixa corporalitat), porten a la defensa d'altres.

Hi ha moltes coses que canvien i cada generació manté unes lluites pròpies en funció del moment històric, la geopolítica i molts altres factors. Però hi ha elements que es mantenen i que, com en el cas de la defensa del territori i dels espais i béns públics, ens trobem amb una lluita pel bé comú. I en eixa lluita, el canvi de paradigma en les maneres de relacionar-nos, d'entendre les jerarquies i d'assumir les necessitats de canvis que tenen a veure amb la dimensió individual sí que seria una qüestió a destacar de les cartografies dels Moviments actuals.

La màxima seria: com generar comunitat en temps d'individualisme i com la micropolítica centrada en la individualitat i la transformació de les maneres de relacionar-nos pot ser útil sense quedar-se en una qüestió més individual.

Encara que no siga una novetat ni una tendència, un dels elements que esdevé clau per al manteniment dels Moviments Socials, entesos com a grups d'acció, organitzacions, assembleas i col·lectius, és crear una narrativa pròpia i buscar una genealogia: establir un qui som, generar imaginari sobre mons possibles i trobar les maneres de vincular-se a altres, presents, passats o futurs. Perquè els Moviments es construeixen sobre la memòria i gràcies a aquesta.

JORGE Ramos Tolosa

*Professor de Història Contemporània de
la Universitat de València.*

*Vinculat als Moviments Socials per 15
anys.*

1. Descripció de la ciutat de València.

És una ciutat on es viu molt bé. Un dels majors reptes de la ciutat és el territori i el creixement urbanístic. És una gran ciutat i hem de tindre en compte el que significa això per a la turistificació i la gentrificació. I per tant, des dels Moviments Socials tenim reptes molt importants: defensa del territori, protecció de l'horta i el dret a l'habitatge, a banda del moviment més important dels últims anys que és la nova onada feminista. Crec que són claus per al futur de la ciutat, per a la configuració de la ciutat.

2. Moviments Socials històrics i Moviments Socials actuals.

Partint de les similituds, tants en aquests anys tenen aquestes característiques de no institucionalitat, formació espontània, assemblearisme. També és similar el tracte injust que es dona a molts Moviments Socials i per això pense que aquest projecte és important i necessari. La contribució dels Moviments Socials a un món millor ha sigut i és fonamental i extraordinari.

Jo que vinc de l'acadèmia historiogràfica trobe molt a faltar relats històrics en classe de la importància dels Moviments Socials. És una qüestió de poder. Qui fa els relats? Si es fan des de les institucions i formes de poder tradicionals, la seua perspectiva o cosmovisió estarà més basada en eixos tipus de Moviments i necessitem rescatar eixes històries. Els Moviments han de rescatar eixa Història que ha sigut desnonada. És una característica continua entre els Moviments i l'actualitat.

Respecte a les diferències, els Moviments d'actualitat estan absolutament travessats pel feminisme, és un eix fonamental, diferència a fa 40 anys. Es repensen formes molt més igualitàries, més respectuoses de funcionar, on les cures tenen un paper crucial i això ha sigut gràcies a l'última onada feminista [tant a l'hora d'actuar com dins del funcionament organitzatiu de les organitzacions].

3. El que s'ha aconseguit per a la ciutat.

Des de la interpretació històrica amb maig del 68, és pensà "Això per a què?, què s'ha aconseguit?" perquè encara tenim el model de què si no es pren el poder, no es canvia res. I això és un model típic del segle XIX, però a partir de la postmodernitat canvia.

Per tant, els Moviments Socials aconsegueixen moltes vegades èxits absolutament palpables: tindre el jardí més gran urbà d'Europa, el parc natural del Saler, abolir el servei militar obligatori, el divorci, el dret a l'avortament i moltíssimes altres coses... Però també els Moviments Socials incideixen molt en com ens pensem, com veiem el món, i això no es pot quantificar. La importància de la glocalitat, la solidaritat entesa com la tendresa entre els pobles (la versió política de l'amor). Això com es quantifica? Té una versió molt bonica, però també facilita que des d'altres poders siga desnonada, menyspreada o invisibilitzada. Com expliques que considerar el territori, la terra, l'horta és fonamental? Eixa consideració interna comunitària és molt difícil de quantificar.

Aturar un desnonament és perfecte, és clau i es pot quantificar però la idea que l'habitatge és un dret bàsic també és una contribució dels Moviments Socials, i això que és un dret que tenim a la Constitució, perfectament quantificable, però és prou simbòlic, una cosa és l'àmbit legal, i altra cosa és que això es complisca. Qui realment més treballa per fer-ho complir són els Moviments Socials. Gran part de la societat no és conscient d'això.

4. Sorgiment dels Moviments Socials a la ciutat de València.

Jo crec que ací sí que puc dir un titular clau: La injustícia.

Que està en la base del sistema món, capitalista, patriarcal i racista i fa que siguin necessaris estos Moviments Socials i continuen sent-lo.

Tant de bó no foren necessaris.

Fins que construïm un món nou i arribem a la utopia, que cal continuar tenint l'esperança, i la utopia és fonamental, encara que moltíssims productes culturals ens diuen que ara tot és distopia. Quina casualitat que no n'hi haja series d'utopies! Totes són de distopies.

Després de la Guerra Freda és un paradigma central: "La Història s'ha acabat [segons els discursos nord-americans] el capitalisme ha guanyat, és el millor dels sistemes possibles, ja no n'hi ha alternativa possible ni injustícies!"* i ahí els Moviments Socials tenen un paper fonamental perquè diuen "això no és així". El moviment antiglobalització, zapatista, el ZLN, qüestionen aquests discursos precisament.

5. Homenatge a Moviments Socials.

Com algunes vegades de manera perfectament visible i quantificable els Moviments Socials han construït un món millor i de com de manera més invisible han posat idees i valors per a millorar la societat i la vida de la majoria de les persones. I molt important, per a donar esperança.

Per a donar alegria a les persones. Encara que no s'aconsegueixca, compartir somnis i esperances és fonamental en la humanitat. Somiar en un món millor és una aportació que fan els Moviments Socials, que una vegada més no es pot mesurar, però alimentar l'esperança, la col·lectivitat i saber que hi ha gent lluitant per un món millor és reconfortant. Com déiem al 15M: Somiar molt i dormir poc. Somiar és necessari i cada vegada els mecanismes són més sofisticats perquè no lluitem.

Com podria ser un món si es compleixen les demandes dels Moviments Socials? Necessitem això. En cada Moviment Social, en cada coret, hi ha un món millor.

Plasmar èxits passats, com que en el nucli vital dels Moviments Socials està la utopia, com a meta, com aprendre a caminar. No només la meta, sinó com mentres busquem un món millor, aprenem a viure millor. Això s'ha de sentir, cada xicoteta victòria, detalls que et donen la vida, i quan els vius els vols tornar a viure, és un nucli vital fonamental.

* Referència F.Fukuyama "El fin de la historia y el último hombre".

1.3 Taula amb idees clau col·lectives extretes de les entrevistes a agents clau dels Moviments Socials.

TREBALL EN XARXA	Aquarius Supervivientes, CIES NO, Ecologistes en Acció, Escola Valenciana, Joventut pel Clima (Fridays for Future), Intersindical Valenciana, Lambda, Per l'Horta, REAS País Valencià, Salvem el Cabanyal, Associació Veïnal de Natzaret.
PLURIACTIVISME	Ecologistes en Acció, Escola Valenciana, Intersindical Valenciana, Joventut pel Clima (Fridays for Future), REAS País Valencià, Ràdio Klara.
"ULLS DE LA CIUTAT"	FAVV, Intersindical Valenciana, REAS País Valencià, Associació Víctimes del Metro.
COMUNITAT I ESPAIS DE CONVIVÈNCIA	Lambda, REAS País Valencià, Associació Veïnal de Natzaret, Associació Víctimes del Metro.
MEMÒRIA HISTÒRICA	Associació Familiar Víctimes del franquisme Fosses de Paterna, FAAVV, Intersindical Valenciana.
DIVERSITAT SOCIAL	FAGA, Aquarius Supervivientes, Lambda.
RESILIÈNCIA, RESISTÈNCIA I REIVINDICACIÓ	Lambda, Salvem el Cabanyal, Associació Veïnal de Natzaret.

RESILIÈNCIA, RESISTÈNCIA I REIVINDICACIÓ	Lambda, Salvem el Cabanyal, Associació Veïnal de Natzaret.
HORIZONTALITAT	Joventut pel Clima (Fridays for Future), Ecologistes en Acció, REAS País Valencià.
LLUITA I PROTESTA	Lambda, Ràdio Klara, Associació Veïnal Natzaret.
PLURALITAT I PARTICIPACIÓ OBERTA	Ràdio Klara, Joventut pel Clima (Fridays for Future), Lambda .
TRANSFORMACIÓ SENSE RECONeixEMENTS	Escola Valenciana, Ràdio Klara.
INTERCULTURALITAT	FAGA, Aquarius Supervivientes.
CULTURA COM A EINA SOCIAL	Salvem el Cabanyal i Associació de Familiars de Víctimes del franquisme de les fosses de Paterna.
CONSTÀNCIA I COHERÈNCIA	Lambda i Ràdio Klara.

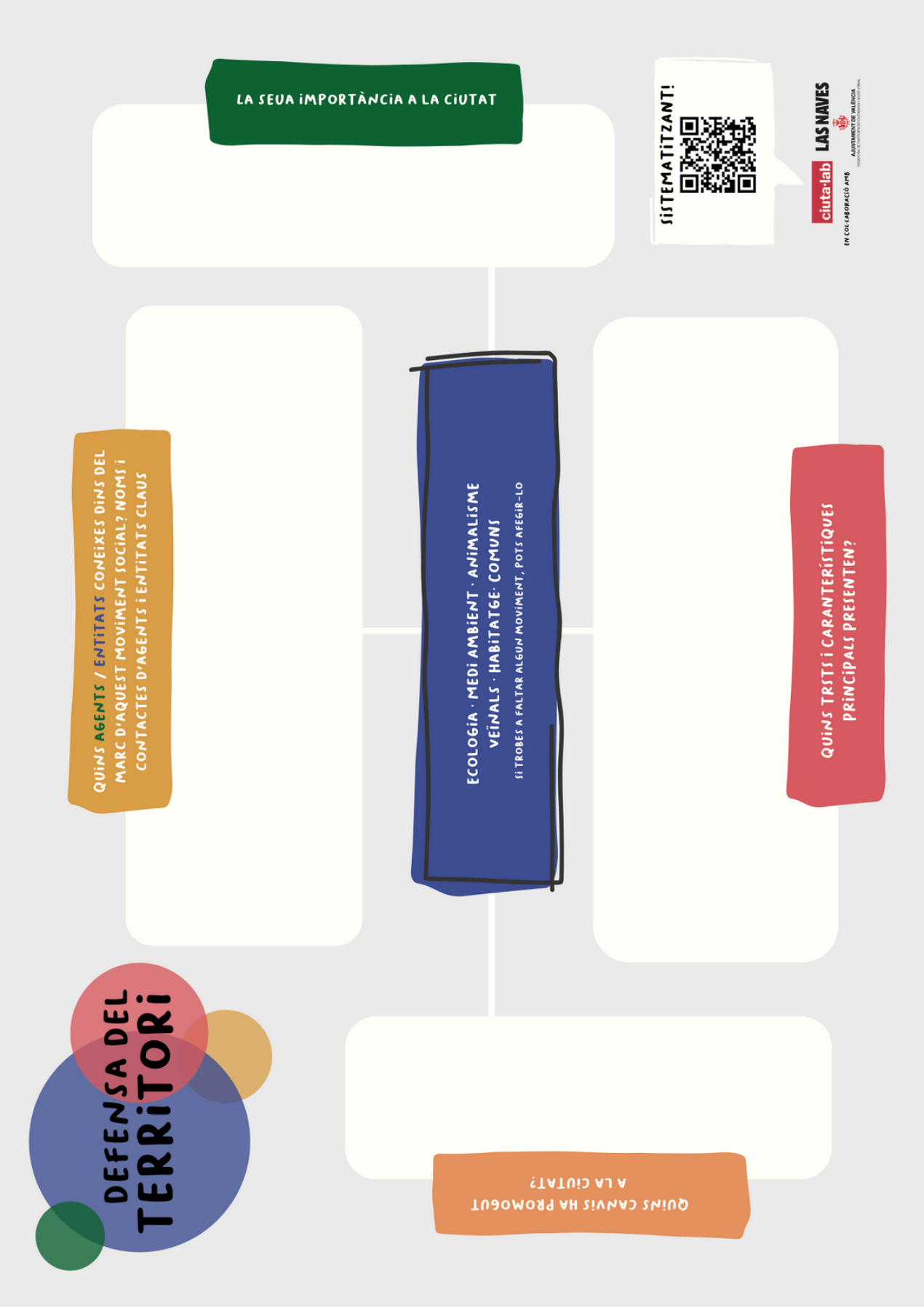

2.Tallers participatius

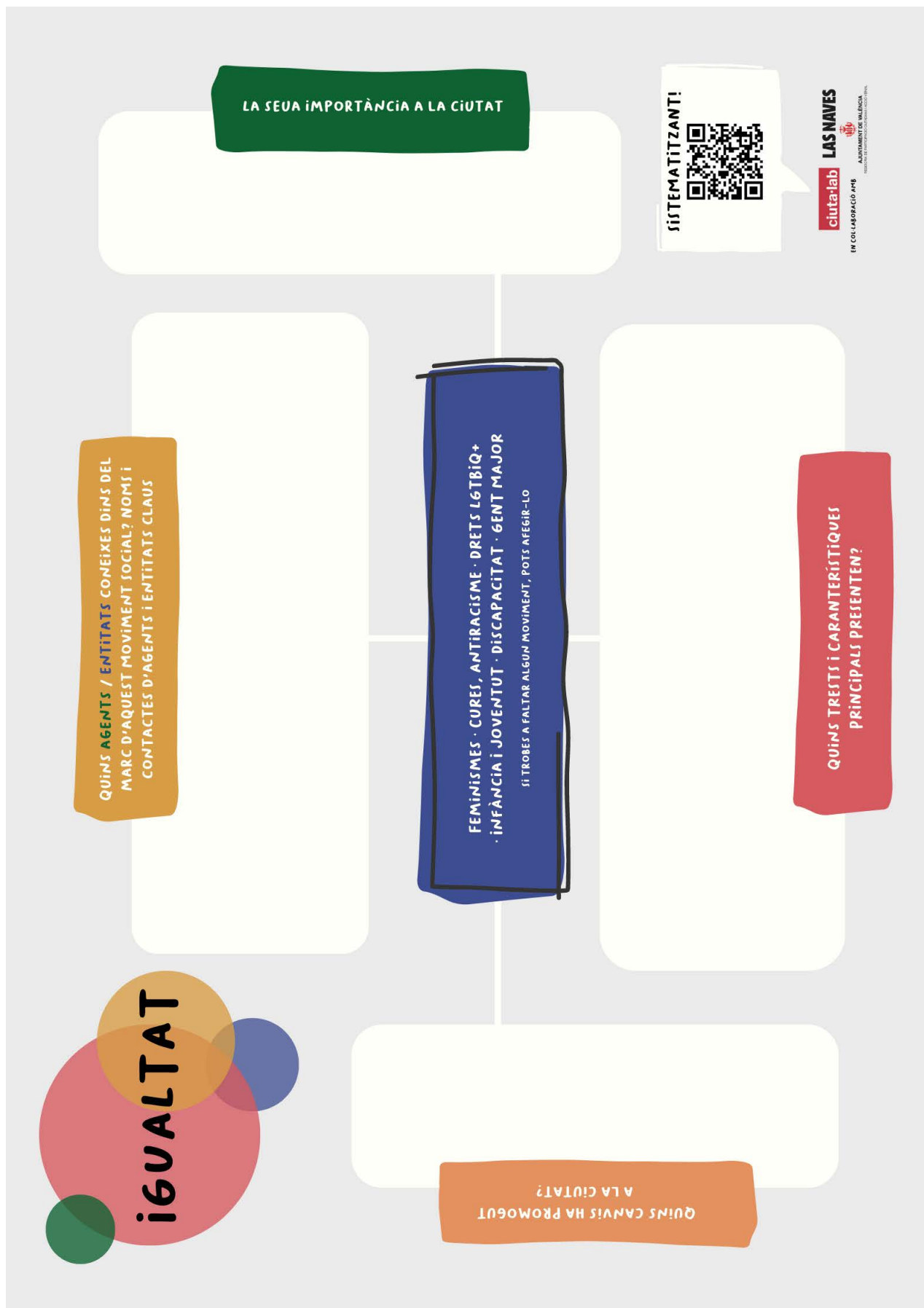
2.1 Models de tesselles emprades al Taller de mapatge col·laboratiu (Ciutal·lab, Las Naves).

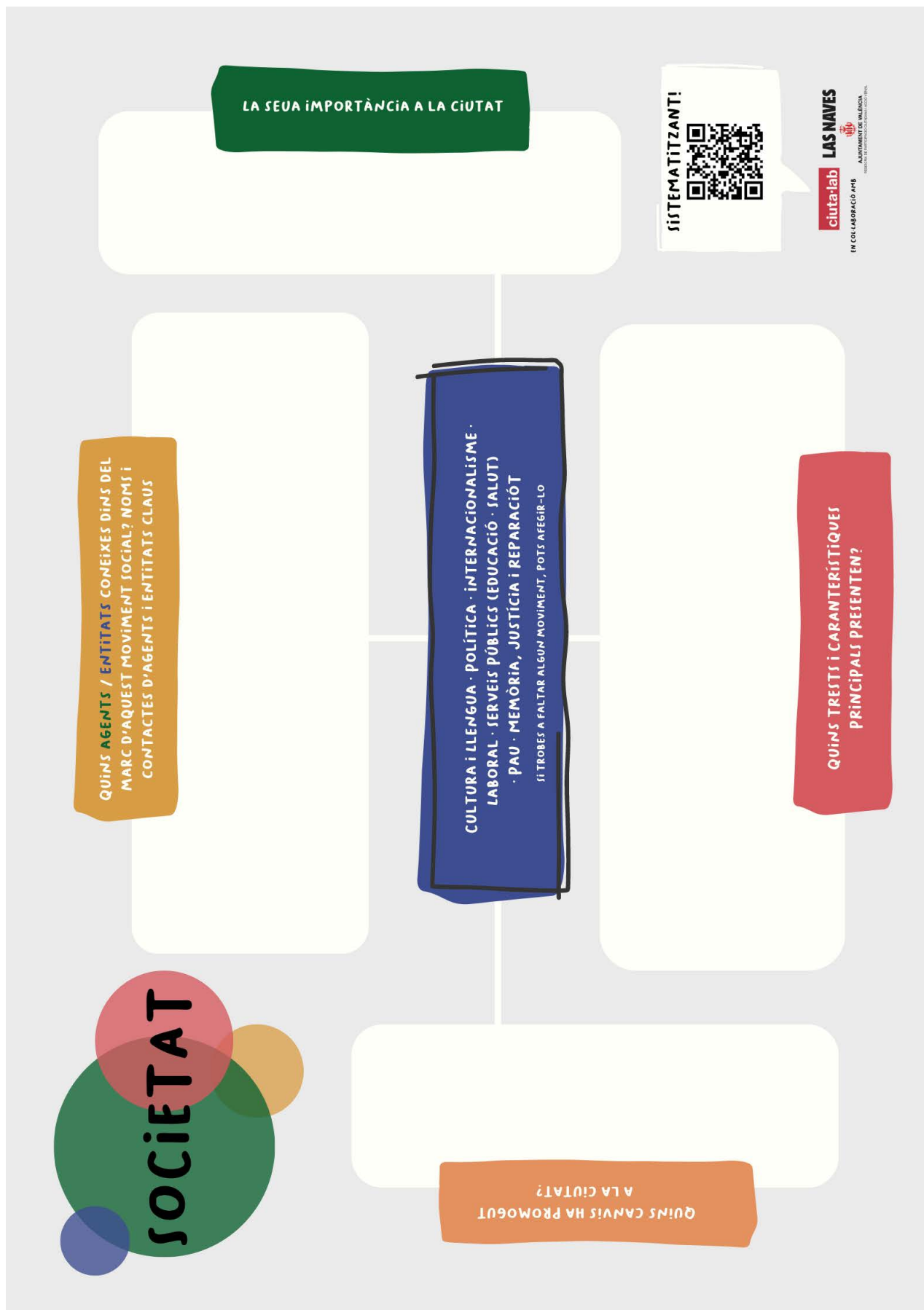
2.2 Models de tesselles dels quatre elements urbanístics emprats per al Taller Els Moviments Socials a Reflexió.

2.1 Models de tessell·les emprades al Taller de mapatge col·laboratiu (Ciutal·lab-Las Naves).

2.2 Models de tessell·les dels quatre elements urbanístics emprats per al Taller Els Moviments Socials a reflexió (exemple emplenat).

Barris

Tanques

- Obstacles d'interessos polítics i interessos econòmics
  - Obstacles de l'aparell judicial
  - Obstacles d'institucions al servei dels privilegiats.
  - Obstacles de desorganització.
  - Apatia política
  - Absència de partits
-
- Absència de partits polítics que responguen autèntiques necessitats i no caiguen a les trampes institucionals

Cases

- Plataformes veïnals o ciutadanes, actuen d'impulsors
- Transformació en associacions a vegades
- Participació massiva que redueix i dona energia al moviment.
- Col·lectius socials que s'incorporen.
- Moviments que reixen davant a injustícies i que agafen força, i entitat, que formen plataformes comuns
- Unificació de lluites.
- Creació d'espais on poder sentir-se acollit i sentir que en marxa amb altres fem justícia quan les institucions no serveixen

Carrers

Donar consciència política

Desenvolupar potencial dels oprimits i
oprimides;

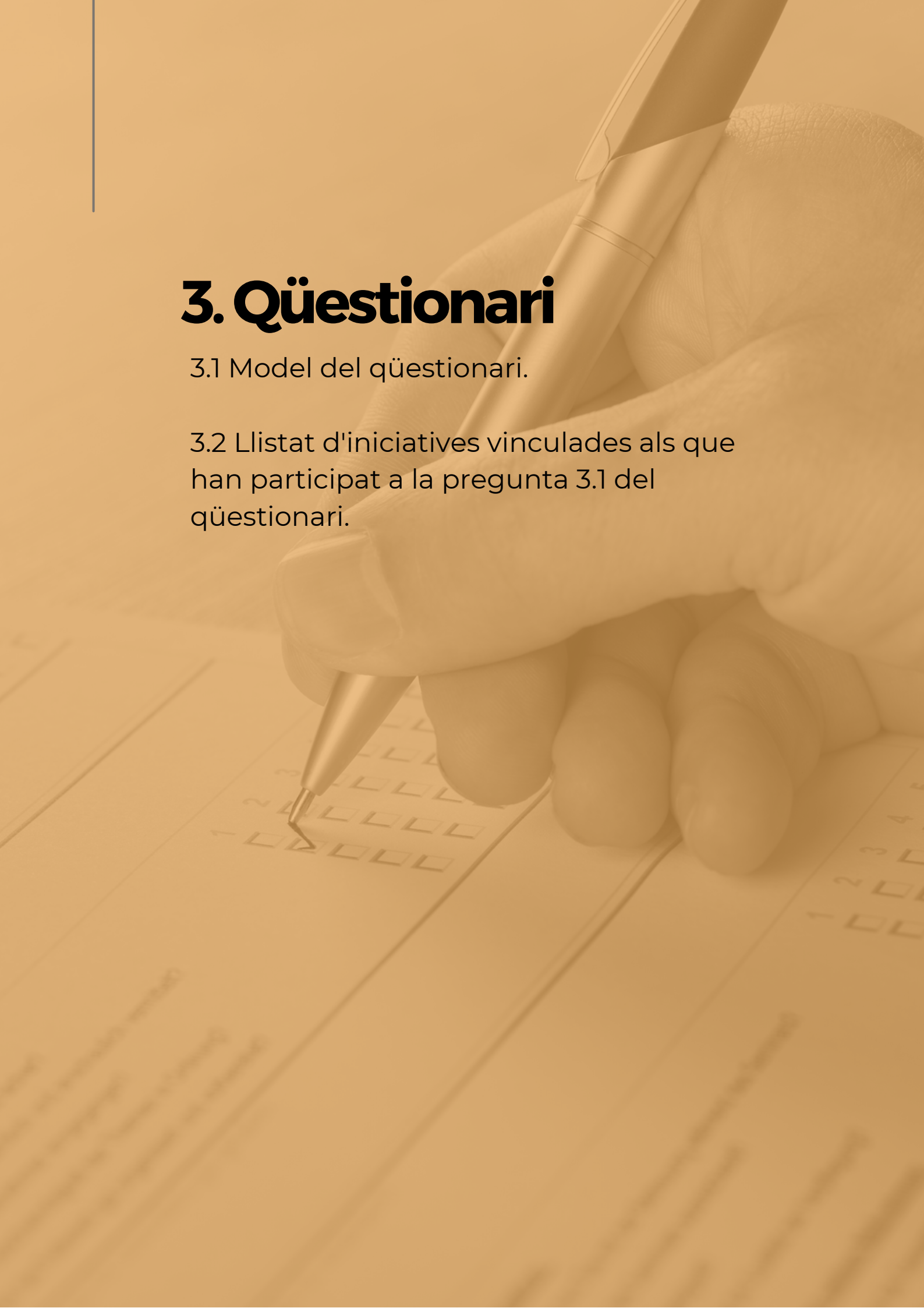
Unificar en els anells del problema i injustícia

Perspectiva de transformació social

Sobrepassar paper institucions

Prioritzar la participació política del
gros de la població.

A background image showing a hand holding a pen, poised to fill out a questionnaire. The form has numbered rows and checkboxes. The entire image is overlaid with a semi-transparent orange filter.

3. Qüestionari

3.1 Model del qüestionari.

3.2 Llistat d'iniciatives vinculades als que han participat a la pregunta 3.1 del qüestionari.

3.1 Model del qüestionari

1. Edat

- ☐ <18
- ☐ 18-30
- ☐ 31- 50
- ☐ 51-65
- ☐ >65

2. Sexe

- ☐ Home
- ☐ Dona
- ☐ Altre: _____

3. Tens vinculació o has tingut vinculació en algun Moviment Social de la ciutat de València?

- ☐ Sí (Continua la pregunta 3.1)
- ☐ No (Continua amb la pregunta 4)
- ☐ Preferisc no responde (Continua amb la pregunta 4)

3.1. Podries dir-nos a quin/s?

4. Tria les característiques que, per tu, defineixen millor els Moviments Socials a València (Selecciona d'1 a 3):

- ☐ Emfatitzen valors humanístics (igualtat, llibertat, solidaritat, etc.).
- ☐ Compartixen objectius, idees-força i reptes col·lectius.
- ☐ Orienten al canvi social afavorint el paper i la participació de la societat civil.
- ☐ Donen importància a la comunicació social (un pas més que informar).
- ☐ Denuncien pressions econòmiques i desigualtats socials.
- ☐ Interaccionen amb les elits i autoritats, plantejant exigències i necessitats.
- ☐ S'estructuren de forma horitzontal, heterogènia i no formal.

Altres: _____

5. Selecciona els Moviments Socials que consideres més representatius de la ciutat de València (Selecciona d'1 a 5):

- ☐ Acció Cultural PV ☐ Antifeixista ☐ Antirracisme ☐ BDS PV
☐ C.I.E.S. NO ☐ Dret a l'espai públic (ex: Desdejuni amb vianants)
☐ Dret a l'habitatge ☐ Drets LGTBIQ+ ☐ Drets Joventut
☐ Escoles en Valencià ☐ Estudiantil ☐ El riu és nostre i el volem verd
☐ El Saler per al poble ☐ Feminismes ☐ Friday's for Future
☐ Jo sí Sanitat Universal ☐ Marea Blanca ☐ Marea Verda ☐ Moviment contra la intolerància ☐ Moviment Internacionalista
☐ No a la guerra ☐ No al ampliament del port ☐ No a la ZAL, Horta és futur
☐ Objecció de Consciència ☐ Plataforma 0,7 ☐ Primavera Valenciana
☐ Recuperació Memòria Víctimes del Franquisme ☐ Salvem el Botànic ☐
Salvem el Cabanyal- Canyamelar ☐ Salvem La Punta ☐ Salvem l'Horta ☐ Salvem
el Pouet Font Barraca ☐ Sindical ☐ València en Bici ☐ Veïnal ☐ Víctimes del
metro 3/07 ☐ VLC de solidaritat amb Kurdistan ☐ Xúquer Viu ☐ 15-M
☐ Altres: _____

6. Els Moviments Socials es transformen, tant com canvia la nostra societat. Quins són els canvis més significatius que han experimentat els Moviments Socials a la ciutat de València en els últims anys? (Selecciona d'1 a 3):

- ☐ Generacionals (canvis en l'edat de les persones que els componen).
☐ Polítics (canvis de la predemocràcia a la democràcia i canvis de govern).
☐ Formals (canvis en l'organització i autogestió).
☐ Territorials (canvis en les necessitats i característiques dels territoris).
☐ Comunicatius (canvis en les estratègies de comunicació i denúncia).
☐ En els àmbits d'acció (canvis en les reivindicacions).
☐ No han experimentat cap canvi
☐ Altres: _____

7. Per homenatjar els Moviments Socials històrics i actuals de la ciutat de València mitjançant una creació artística, quins elements destacaries? (Selecciona d'1 a 3):

- ☐ La resiliència ☐ La reivindicació ☐ La defensa del territori ☐ El sentiment de comunitat ☐ La ciutadania i la escala comunitària ☐ La capacitat de coordinació
☐ La interseccionalitat ☐ El pluriactivisme ☐ La llibertat d'expressió ☐ L'equitat
☐ La lluita contra la bretxa de gènere i les cures ☐ Altres: _____

8. En relació a la futura creació artística per homenatjar els Moviments Socials de la ciutat de València: Voldries fer algun altre suggeriment (per exemple, de les seues característiques externes, materials, morfologia, colors, etc?)

3.2. Llistat d'iniciatives vinculades a Moviments Socials que han participat a la pregunta 3.1 del qüestionari

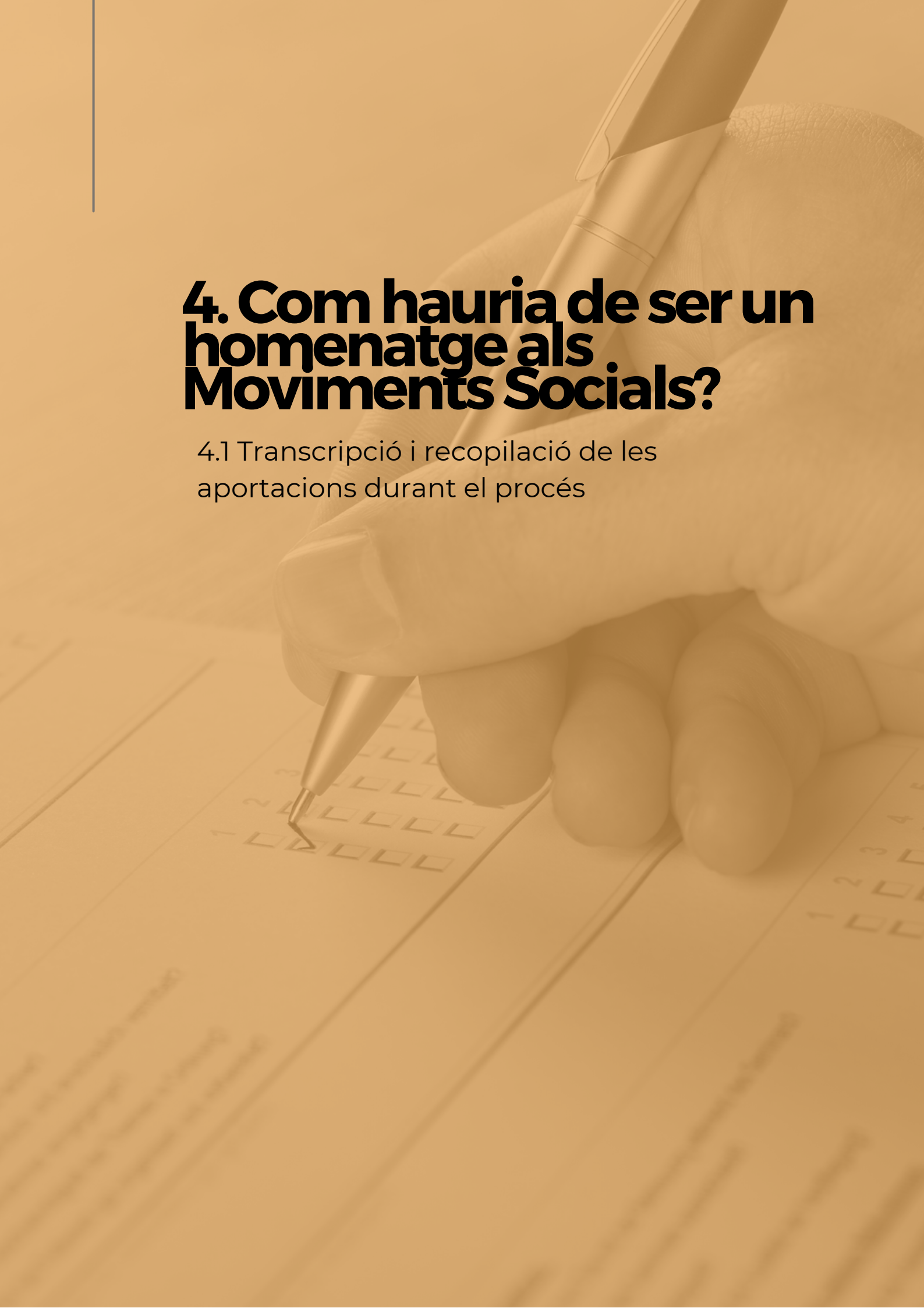
Tens vinculació o has tingut vinculació en algun Moviment Social de la ciutat de València? Podries dir-nos a quin/s?

- Dones i Prou
- Radio Malva
- Kolectivo Jóvenes Parke
- Moviment estudiantil
- Moviment okupa
- 15M
- Primavera Valenciana
- BDS País Valencià
- La Fènix Universitat Popular
- Joventut pel Clima
- Comissió Ciutat-Port
- Moviment pels Drets Humans
- Moviment feminista
- Comerç just
- ONGD Orígenes
- No a la Guerra
- Associació Tira de la Corda
- Moviment veïnal
- Agrupacions musicals i bandes de música
- Activisme veïnal Benimaclet
- Moviment defensa del territori
- Antifeixisme
- Memòria històrica
- Centres socials autogestionats
- Independentisme
- Plataforma Ciutadana València Saludable
- Asociación Vecinal Rovella Fuente San Luis
- No a l'ampliació del port
- Víctimes del Metro 3/07
- Xúquer Viu
- Asociación Intercultural Candombe
- Federació d'Associacions Veïnals
- Associacions de Mares i Pares de l'alumnat
- Pobreza Zero
- Associació de veïns de Montolivet
- CEDSALA - Comité de solidaritat política internacionalista.
- Valencia Saludable
- Associació Sura
- Plataforma d'Afectats per l'Hipoteca
- CIES No
- EntreBarris
- Cuidem Benimaclet
- Acció ciutadana contra la impunitat franquista
- Els Salvem
- Hermandad Obrera de Acción Católica
- Patronat Escoles Infantils
- Associació de Veïns Olivereta
- Fòrum Ciutadà de València
- Associació de Veïns Barri de l'Agulla
- Associació Ciutadania i Comunicació
- Amics de la Ciutat de les Ciències
- Ruta del Balafiament
- Xarxa d'Entitats del País Valencià
- Ca Revolta

- Acció Cultural del País Valencià
- Moviment internacionalista
- Dret a l'habitatge
- Ecologisme
- Asociación vecinal de Benimaclet
- AMPA CEIP Pare Català
- Cabanyal Horta
- La Saïdia Comuna
- Plataforma Auditoria Ciudadana de la Deuda.
- No a la Zal-Horta és futur
- Bloc d'Estudiants Agermanats
- Associació veïnal Patraix
- Coordinadora Valenciana de Pensionistes
- ASJUBI40 - Jubilización Anticipada sin Penalizar.
- Tentretants
- Comisiones Obreras PV
- Arrancapins
- València Acull
- Hermandad de san Antonio Abad de Valencia
- Escola Valenciana
- Societat Coral Micalet
- Moviment Sindical
- Associació Veïnal Botànic
- Justícia Fiscal
- PAH
- Plataforma Solidaritat amb el Sahara
- Comisión Igualdad y LGTBI
- Federació Pensionistes
- Associació Progresista Antígona
- Asociación de Víctimas del Metro del 3 de Julio de 2006

- Coordinadora Feminista València.
- Moviment veïnal
- Associació Xarxa Dones amb Discapacitat.
- Coordinadora Valenciana de ONGD
- Salvem el Botànic
- Antiglobalización
- Contra la guerra
- Associació de Veïns i Veïnes de Natzaret
- Activismo VIH
- Associació Veïns Torrefiel
- AVV Camins al Grau
- Associació veïnal i cultural 3Forques
- Clownmando PI
- Associació Veïnal Patraix
- Mesa Entitats Solidaritat Migrants

A hand holding a pen writing on a document with a grid pattern. The image is a monochromatic, sepia-toned photograph. A hand is holding a pen, poised to write on a document that features a grid of squares, similar to a ledger or a form. The background is a solid, light brown color.

4. Com hauria de ser un homenatge als Moviments Socials?

4.1 Transcripció i recopilació de les aportacions durant el procés

Aspectes Formals

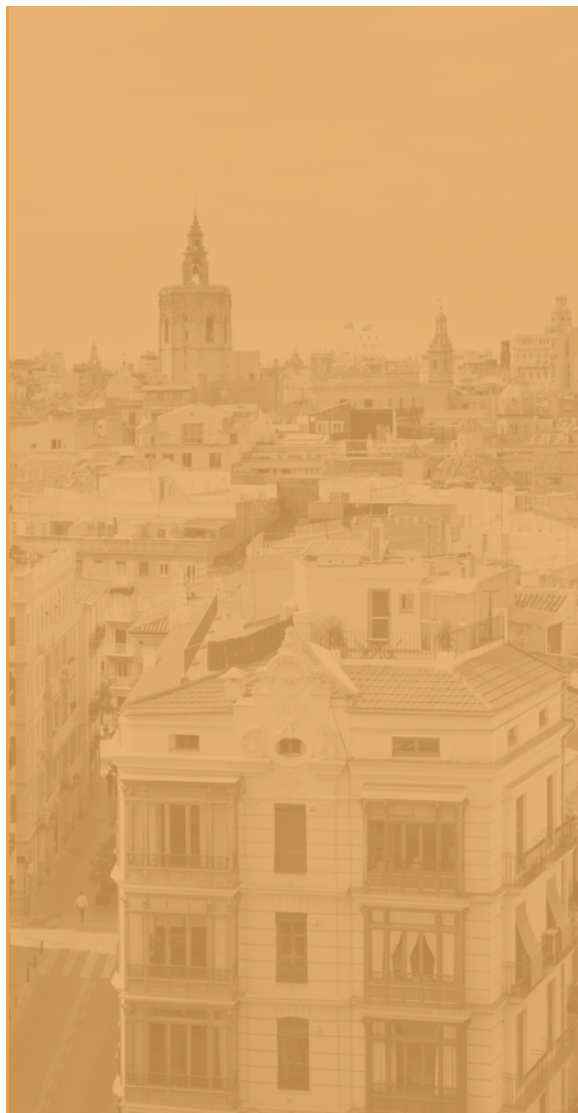
Relatiu a trets externs, visuals i d'aspecte de la creació artística.

“Fotografies a les façanes de les cases o parcs, murals i grafitis, codis QR on pots trobar la referència als Moviments Socials, el verd i el roig com a colors predominants.” **Resposta del qüestionari.**

“M'agradaria que es representaren els colors verd i el roig. Que expressa molta força.” **Ecologistes en Acció.**

“M'agradaria que en l'homenatge isqueren dones treballadores formant una manifestació.” **Sindicat d'Estudiants.**

“Seria molt bo que es fera en la Plaça de l'Ajuntament, perquè és un lloc molt adequat. En la Plaça de l'Ajuntament. Ens l'han donada per al 8 d'abril, igual ens la poden donar per a això. Portar un mural on expressàrem alguna cosa amb aqueix mural. I això queda ací ja. (...) Que molta gent gitana assistira, un lloc lliure i obert i que allí hi haguera aqueix tracte de convivència de gitanos i no gitanos. Allí es podria parlar d'aqueixa convivència, d'aqueix respecte.” **Federació Autònoma d'Associacions Gitanes.**

“Que siga 100% sostenible i CO₂ neutral. Que empraren materials de proximitat.” **Resposta del qüestionari.**

“Que fora també un punt de trobada, lloc amb molta percepció des de lluny.” **Resposta del qüestionari.**

“ Fer documental des d'una perspectiva més de sentir les veus de les persones d'acompanyar els processos de creació de les persones i les necessitats que tinguen les persones de comptar les seues històries em pareix superimportant i necessari i a més també precisament en la situació en què ens trobem ara, de violència, desesperança... al final tindre una col·lecció de històries, de vivències, de memòria... Crec que és una necessitat per a fer front a això, no oblidar d'on venim. La nostra identitat, les nostres diversitats, d'on venim i l'audiovisual és una ferramenta superpotent per canviar el món i reflexionar amb el nostre entorn. Documental a tope." **La Cosecha Comunicación.**

“ El nostre col·lectiu crec que seria més la resiliència, la força, la constància, la lluita... i sobretot a través dels colors. Perquè nosaltres intentem que ens represente això: que enfront de qualsevol atac, qualsevol núvol negre que ens puga perseguir, nosaltres aportem la diversitat i el l'arc de sant Martí" **Lambda.**

“ Per al seu disseny es podria convocar un concurs de projectes i que fora la ciutadania qui triara la proposta. La meua proposta és que siga una escultura que puga ser situada en un lloc destacat de la ciutat, per exemple en la futura plaça de la reina." **Resposta del qüestionari.**

“ Al Cabanyal, el veïnat va seure a terra davant de les màquines que venien a enderrocar una de les cases. Va ser una acció que va acabar amb una càrrega policial. Però també un punt d'inflexió. Va fer reconegut el problema per a tothom. Per a mi, una representació seria eixa, la gent asseguda, connectada amb el terra, amb el territori." **Moviment d'Objecció de Conciència.**

“ Que incloguera una imatge o referència al monòlit actual dedicat als Moviments Socials per a fer memòria del primer element de memòria dels Moviments Socials a València!" **Resposta del qüestionari.**

“ Que visibilitze a dones i el moviment feminista. Color morat." **Resposta del qüestionari.**

“ Impulsar i valorar l'artista urbà i la seua obra." **Resposta del qüestionari.**

“ Pensem en verd, defensant la llengua i el territori, també a les persones més vulnerables. Pensem en blanc, defensant la Sanitat Pública, l'Educació Pública, tot el Públic, la Democràcia i la Llibertat. Pensem en blau, fent una mar i cel, de gent compromesa amb una Justícia renovada, justa, independent i lliure." **Resposta del qüestionari.**

“ Ficaria algun element icònic que a la vegada siga útil i sostenible, amb autoluminescència, un far mòbil de fusta de lledoner que projecte els noms dels moviments socials i que s'instal·le cada sis mesos en una plaça dels barris que van acollir el 15M o llocs simbòlics de la lluita veinal, memorial democràtic, lluites cíviques, defensa de la llengua, habitatge... que a més a més tinga una banda sonora dels grups han recolzat l'activisme a la ciutat, es podria encomanar un mapa sonor de les manifestacions també i les proclames i emetre-ho tot, amb una mirada contemporània i amb finalitat de permanència. Transparent, per allò del terra de cristall." **Resposta del qüestionari.**

“ Color blanc, per ser un color que representa a tothom." **Resposta del qüestionari.**

“ Una escultura a la plaça de l'ajuntament. De forma antropomòrfica i que represente manifestants cridant als carrers." **Resposta del qüestionari.**

“ Que no el faça un home." **Resposta del qüestionari.**

“ Verd, violeta i roig." **Resposta del qüestionari.**

“ Colors grocs i rojos." **Resposta del qüestionari.**

“ Alguna cosa que no es deteriore i estaria bé que es tingueren en compte en les distincions de la ciutat." **Resposta del qüestionari.**

“ Una cosa duradora, i que genere l'acceptació del major nombre de persones." **Resposta del qüestionari.**

“ Que empraren materials de proximitat." **Resposta del qüestionari.**

“ Que siga 100% sostenible i CO₂ neutral." **Resposta del qüestionari.**

“ Jo el primer que diria és sobre els materials que o siguen reutilitzats o que es puguin reutilitzar. La majoria estan fets més productes d'aquests productors tòxics i aleshores és un poc contradicció. Una altra cosa important potser és que el facen com artistes d'ací, però que després d'alguna manera pugui intervenir la població, que es pugui jugar, jo sí que la faria gran amb dimensions perquè es veja i que cride molt l'atenció de les persones que van passar perquè la ficaria a la via pública." **Fridays for Future - Joventut pel Clima.**

“ Que siga molt visual, amb molts colors cridaners, materials sostenibles, i que fora gran i ben situat." **Resposta del qüestionari.**

“

Tamany gran, visible, alegre, ubicació cèntrica i central, viu." **Resposta del qüestionari.**

“

Jo pense que hauria de ser molt coral i molt diversa, perquè els Moviments Socials són molt corals i molt diversos. I sobretot, jo pense que s'hauria d'emfatitzar el que he remarcat molt durant les respostes: que els carrers són nostres i els hem de recuperar. Igual estaria bé doncs això en carrers emblemàtics de València, on passen coses, posar murals(...) Igual perquè és molt més efectiu un mural en una paret que 400 articles en 400 revistes perquè t'arriba més quan estàs passejant. I n'hi ha molts llocs on hi han passat, coses algunes bones i altres no tan bones com les càrregues i les detencions a la mani del primer de març del 67, per exemple, i eixes coses les hem de saber, hem de saber que ens ha passat. Perquè no ens torne a passar la cosa roïna i perquè ens torne a passar la cosa bona." **Intersindical Valenciana.**

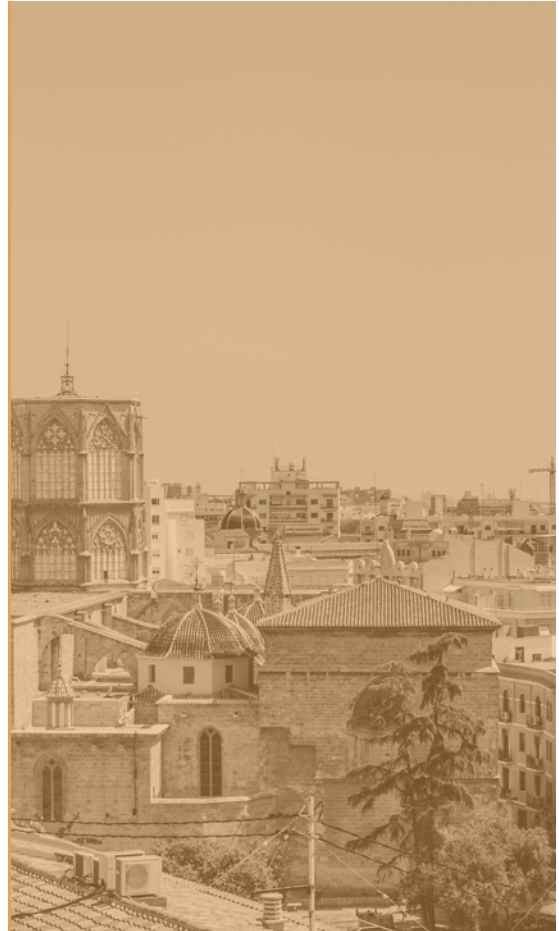
Aspectes Conceptuals

Relatiu a trets interns de l'obra, missatge, procés i relació amb les persones espectadores.

“ M'agradaria que es poguera transmetre d'alguna manera aqueixa solidaritat, que exerceix aqueix moviment social, el necessari que són per a transmetre les inquietuds dels ciutadans, i també en les tragèdies passades, en les coses que vegem que s'han fet malament i que cal criticar, és important que es faça un exercici de memòria per a evitar que tornen a succeir.” **Associació Víctimes del Metro 3 Juliol 2006.**

“ M'agradaria que fora atemporal, que tinguera la mateixa lectura hui que dins de diversos anys. Una mirada cap avant, que simbolitze construir junts. Unir-nos, anar tots junts de la mà.” **Plataforma d'Associacions de Familiars de Víctimes del Franquisme de les Foses de Paterna.**

“ Ens agradaria, sobretot a les dones que porten moltíssims anys implicades a construir país, societat i amb la perspectiva feminista; que aparegueren assoliments, que aparegueren noms de dones, que també tinguera nom de dona i que les necessitats de les dones que som el 51% de la societat estigueren en primera línia.” **Coordinadora Feminista.**

“ Murals urbans realitzats en els diferents barris realitzats per creadores de prestigi, planificats i confeccionats amb persones que vulguen participar en la seua realització.” **Resposta del qüestionari.**

“ Algunes mans agafades representatives de la col·lectivitat veïnal.” **Resposta del qüestionari.**

“ Jo no m'oblidaria, ni vull oblidar-me de les persones que ja no són ací però que sí que han sigut autèntics mestres de ciutadania i de moviment veïnal i que hem de recordar-los. Crec que hi ha molta part de memòria històrica en el moviment veïnal." **Federació d'Associacions Veïnals.**

“ Qualsevol representació que pugua crear una imatge de diferents realitats, diferents col·lectius que conformen la ciutadania de València- Els moviments socials li aporten a l'administració, a la política... diferents realitats que moltes vegades no arriben. Llavors crec que ha de representar aquesta diversitat de persones que conformem la ciutadania. Qualsevol cosa que al final represente el conjunt de la societat i el conjunt de tota la gent que vivim en ella. I que València és molt diversa." **Lambda.**

“ Jo m'imagino alguna cosa no jeràrquica. Que no tinga una estructura jeràrquica ni massa estructurada. A vegades el caos o la manera de fer valenciana, si la mires des d'un altre punt de vista sembla una desorganització, però jo pense que és una potencialitat. El que m'imagino seria una cosa així, més horitzontal i pot ser un poc anàrquica, però també posant molt feedback i amb molta connexió interna." **REAS PV.**

“ Jo el que faria seria escoltar a la gent. I buscar simbolismes. No és fàcil. És que a més tot açò es conforma de persones, i les persones cadascuna veiem les coses d'una manera diferent. I clar, jo tinc una opinió, però altres persones tindrien una altra opinió. Jo crec que és una cosa que és posar en comú." **Resposta del qüestionari.**

“ Crec que és això, és seure's tots, posar en comú, fer una pluja d'idees i d'això entre tots decidir. Que seria una cosa que pot simbolitzar el que és la lluita ciutadana i els Moviments Socials." **Salvem el Cabanyal.**

“ Jo m'imagino a tots agafats de la mà. La unió. Ajudant els altres. La unió és imprescindible. Les energies, ajuntar forces i no defallir." **Plataforma Familiars de les Víctimes del Franquisme de les Foses de Paterna.**

“ Que siga col·laborativa i participen molts protagonistes dels col·lectius històrics i actuals." **Resposta del qüestionari.**

“ Ha de ser una xarxa que represente les relacions i podria ser d'una art de pesca tradicional valenciana com ara els mornells, monots, REDOLINS, tir pla, rall..." **Resposta del qüestionari.**

“ Caldria construir un carrusel dels dies, les lluites i les victòries. Un viatge per la història de les lluites civils a València." **Resposta del qüestionari.**

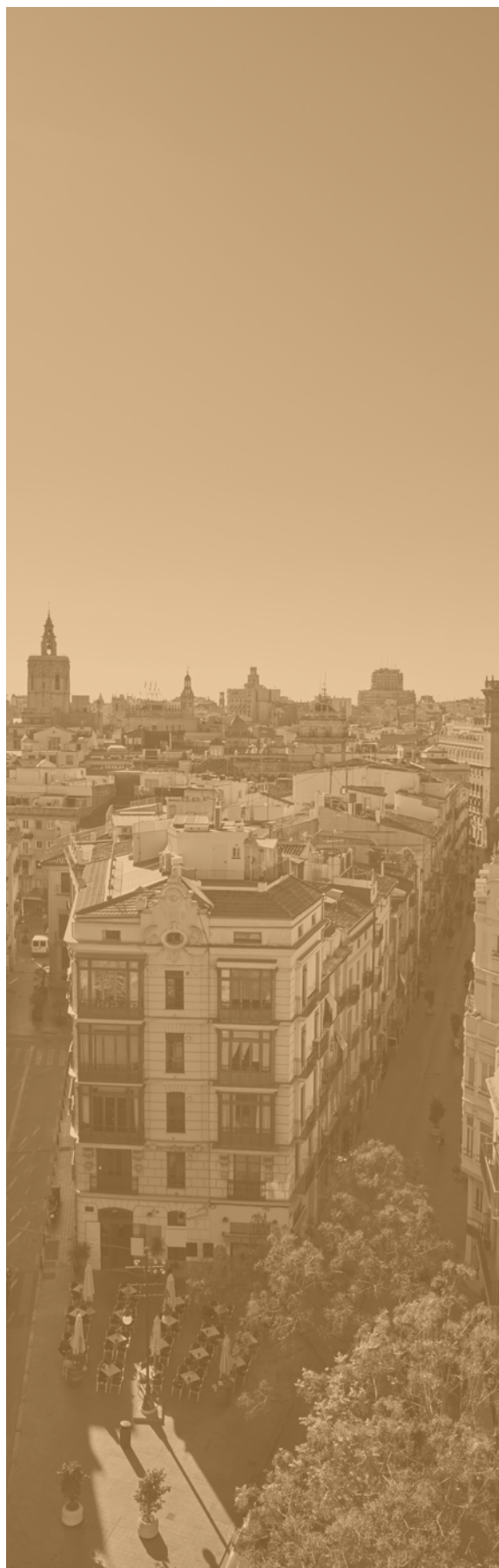
“ M'agradaria que apareguera algun tipus de representació artística del que significa la interseccionalitat i la utopia per als moviments. Perseguir alguna cosa que sembla inassolible però que hem d'anar fent, aqueix horitzó. Que es representara algun ítem relacionat amb la naturalesa i l'ecologisme, i després també alguna cosa que represente de manera simbòlica els llaços comunitaris de les associacions." **Joventut pel Clima.**

“ Pense que hauria de ser un homenatge a la vida, a la possibilitat de la vida i dels canvis. Aleshores jo crec que hauria d'estar viva (la peça artística), que poguera canviar, que tinguera una aportació audiovisual, un cert record, una certa activació de coses que podrien funcionar en el dia a dia. Recordar coses però mirar el present i el futur també amb una consciència social i ciutadana." **Álvaro de los Ángeles.**

“ Una de les coses que m'agradaria que es representara és la capacitat de les persones de desobeir les situacions injustes." **Moviment d'Objecció de Conciència.**

“ M'agradaria que la representació artística reflectira la unió de tots els Moviments Socials a València." **Plataforma d'Afectats per les Hipoteques**

“ Que siguen els materials el més sostenibles possibles." **Resposta del qüestionari.**

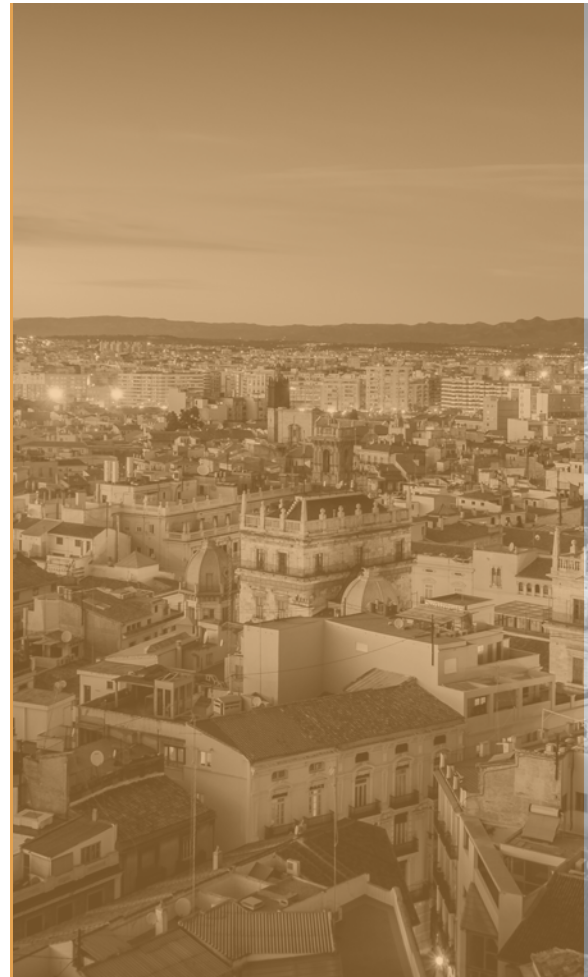
Friccions, Questionaments i mes enllà de la creació artística.

“ Hi ha Moviments Socials que no volen ser recordats per l'administració. Un homenatge pot ser una banalitat, es pot reconèixer les seues lluites però per exemple, amb el jardí del Túria, mentre es derrocaren alqueries, l'església de Pinedo...Encara ningú ha demanat perdó per això." **Col·lectiu Desayuno con viandantes.**

“ Nosaltres no estem per a homenatges. Això es fa als morts. El major homenatge és potenciar la participació de cadascú en els diferents col·lectius que hi ha. Eixe és l'homenatge que hi ha que fer. Deixant-nos d'homenatges i anar a alimentar el nostre ego. Cadascú hem fet el que teníem que fer, i gràcies que l'hem pogut fer i això és el major homenatge que es pot fer, el que es fa, el que s'aporta. Açò és el que dóna vida." **AVV Natzaret.**

“ El valor fonamental es la constància, el no buscar rèdit jo crec que també... Fas una cosa perquè te la creus i penses que és necessària sense esperar reconeixements posteriors, sinó simplement de la teua satisfacció. Coherència, també, jo pense que és un dels valors. I lluita. Els moviments s'han hagut, no diré de pegar-se a bofetades, encara que algú cas sí que han rebut bofetades de la policia, però jo crec que amb la constància, la lluita i la coherència." **Ràdio Klara.**

Ç

“

Jo és que crec que nosaltres realment no se'ns tindria que reconèixer res. S'hauria de reconèixer a tota la gent que ens dóna suport contínuament, i això és moltíssima gent. Vull dir, seria impossible donar el reconeixement a tantíssima gent. Aleshores realment és un reconeixement a tots els ciutadans i ciutadanes. No veig que siga un reconeixement especial a un moviment ni a un altre". **Escola Valenciana.**

“ Els Moviments Socials a València han estat oblidats primer en la Transició, per la seua supeditació a les estratègies dels partits polítics que els volien utilitzar i controlar, i poc després durant els 24 anys de governs del PP per causes òbvies. Per tant caldria una tasca continuada de reconeixement i posada en valor.

Un Casal o institució a la disposició dels mateixos on tindria sentit algun tipus d'icona com la que es planteja, seria la fórmula més adient.

Una placa o una estàtua aixina de simple i descontextualitzada seria una burla als Moviments Socials que han tingut que aguantar tant de despreci durant tants anys."

Resposta del qüestionari.

“ Que se secundaren més les seues reivindicacions a nivell de recolzament de les institucions estan una mica abandonats i amb dir que no és competència d'ells es passen la pilota els uns als altres."

Resposta del qüestionari.

“ Suggestiria no fer una cosa solament "Bonica" i "de colors", sinó alguna cosa que reflectisca també els reptes dels Moviments Socials i sobretot la gran repressió i obstaculització que pateixen per part de les institucions i de les grans empreses. Perquè aquest tipus d'iniciativa "homenatge als Moviments Socials" per part de les institucions és molt bonica però no hauria d'ocultar la realitat (que aqueixes mateixes institucions moltes vegades actuen en contra dels Moviments Socials)." **Resposta del qüestionari.**

“ Crec que no ha de limitar-se a cap creació artística concreta. Cal fer el reconeixement d'altra manera, permanent, amb la sistematització del que ha sigut cadascú d'ells, els impactes obtinguts, arreplegant documents i entrevistes i estudi sobre el què ha sigut cadascú d'ells. Creant un repositori públic, un web dinàmic en permanent creixement, realització d'exposicions, jornades, conferències en llocs visibles de la ciutat, especialment el Museu d'Història de València, possibles honors i distincions posant el seu nom a llocs emblemàtics, especialment els moviment territorials. Crear un repositori obert, de tal manera que cada moviment pugua pujar documentació, que es pugua acordar amb les universitats col·laboracions no només de TFGs, TFM's o Tesi, sinó també APS (Aprenentatge Servei). Oferir els serveis de l'Hemeroteca municipal per reconstruir la nostra història.

Realitzar una convocatòria anual de subvencions per realitzar productes comunicatius, audiovisuals sobre els moviments. Crear un Consell permanent amb diversos components institucionals i persones i entitats activistes en el tema Associacions, centres de recursos (Just Ramírez, El Punt, etc)." **Resposta del qüestionari.**

“ Els moviments socials són necessaris, estan bé i són el pròleg de canvis que podrien no arribar d'una altra forma. Però gastar diners a homenatjar-los em sembla una frivolitat." **Resposta del qüestionari.**

- “ Crec que cal denunciar més el feixisme i no ser tan políticament correctes." **Resposta del qüestionari.**
- “ Que es feren reconeixements presencials i rotatoris..." **Resposta del qüestionari.**
- “ Que l'homenatge no siga simbòlic només, que siga en sí mateix un acte reivindicatiu. Per exemple, un mural pintat per cadascú dels moviments socials de la ciutat, que reivindique l seua lluita." **Resposta del qüestionari.**
- “ Que els responsables polítics i els qui prenen decisions que afecten la vida de la ciutadania, de veritat assumisquen i implementen les reivindicacions dels moviments socials, els quals treballen pel bé comú." **Resposta del qüestionari.**
- “ Tornar al carrer, a manifestar la nostra opinió i a reivindicar els nostres drets, resistir i no defallir..." **Resposta del qüestionari.**
- “ Lleven aqueixa rajola groga que han posat i posen una escultura genèrica sense llistats de moviments." **Resposta del qüestionari.**
- “ Deixar-vos de tanta ximpleria i gastar els diners a tindre neta, verda i adaptada la ciutat. Que no feu res bé en la gestió de la ciutat." **Resposta del qüestionari.**
- “ Per una ciutat per a tots, amb totes les dotacions per als barris, no sols la ciutat és el centre cal pensar en els barris." **Resposta del qüestionari.**
- “ Que siga molt discret." **Resposta del qüestionari.**
- “ Que incloguera una imatge o referència al monòlit actual dedicat als moviments socials per a fer memòria del primer element de memòria dels mmss a València!" **Resposta del qüestionari.**
- “ Que siga visible l'opressió exercida pels poders financers contra la ciutadania." **Resposta del qüestionari.**
- “ Que no gasten molts diners." **Resposta del qüestionari.**
- “ Format amable amb el lloc on se decidisca ficar. Que no tinga per tant un gran impacte visual amb el seu entorn. A més hauria d'estar fet amb materials reciclats o de baix impacte mediambiental. I per últim, el cost del mateix que siga molt baix, i la resta de diners pressupostats que se destine a la creació d'unes jornades per homenatjar els Moviments Socials, sense una presència destacada de la política institucional. No volem medalletes polítiques, ací la gent que importa són els col·lectius de València." **Resposta del qüestionari.**

“

M'agradaria que la creació artística fora multisectorial i transdisciplinar.

L'Ajuntament podria adoptar una estratègia integrada de visibilització, reconeixement, promoció i enfortiment del teixit associatiu atenent als públics objectius següents
- JUVENIL - amb la creació artística lip dub o graffiti participatiu per tal de comboiar el jovent i proveir-los d'espais d'expressió i participació.

INFANTIL - amb la creació artística d'un joc de cartes del moviment associatiu a VLC involucrant-ne perfils joves i sènior en la seua co-creació. A més es podria complementar aquesta acció amb un micro-teatre per a comunicar el valor que aporta l'associacionisme a la societat, especialment per a les persones més joves (oci alternatiu, programació d'activitats cíviques, incidència a l'agenda pública...).

SÈNIOR - - Memòria Participa VLC: creació d'un registre audiovisual i sonor de la memòria viva del moviment associatiu. - Vídeo-participatiu: co-creació de campanya de visibilització i reconeixement del teixit associatiu amb el lideratge d'entitats com ara: ACICOM o Cinesin Valencia."

Resposta del qüestionari.

